

Jaarlijkse verslaggeving

van de Vlaamse regering
aan het Vlaams Parlement
en de Kinderrechtencommissaris

omtrent de implementatie van het
VN-verdrag van 20 november 1989
inzake de rechten van het kind

29 september 2000

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

INLEIDING **4**

- 1. DECRETALE BASIS** **5**
- 2. HET EERSTE VERSLAG: REACTIES EN BASIS TWEEDE VERSLAG** **5**

HET HORIZONTAAL BELEID **9**

- 1. UITGANGSPUNTEN VAN EEN INCLUSIEF VLAAMS KINDERRECHTENBELEID** **10**
 - 1.1 HET VERDRAG IS JURIDISCH BINDEND 10
 - 1.2 HET VERDRAG IS UNIVERSEEL 11
 - 1.3 HET VERDRAG IS COMPREHENSIEF 11
 - 1.4 HET VERDRAG OMVAT VIER BASISBEGINSELEN 11
- 2. EEN STAND VAN ZAKEN** **12**
 - 2.1 HET REGEERAKKOORD VAN 8 JULI 1999 12
 - 2.2 AANDUIDING VAN EEN COÖRDINEREND MINISTER KINDERRECHTEN 12
 - 2.3 BELEIDSNOTA 2000-2004 WELZIJN, GEZONDHEID EN GELIJKE KANSEN 12
 - 2.4 UITVOERING KER-VERPLICHTING 13
 - 2.5 WERKING AANSPREEKPUNTEN 14
 - 2.6 OVERLEG KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT EN NIET-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES 15
 - 2.7 BEKENDMAKING BEGINSELEN EN BEPALINGEN VAN HET VERDRAG 16

HET VERTICAAL BELEID **18**

- 1. BELANG VAN HET KIND (ART. 3)** **20**
 - 1.1 ADOPTIE 20
 - 1.2 KINDEROPVANG 21
 - 1.3 KINDERMISHANDELING 22
 - 1.4 HET BELANG VAN KINDEREN MET EEN HANDICAP 24
 - 1.5 ONDERSTEUNING VAN OUDERS MET EEN HANDICAP 26
 - 1.6 KWALITEITZORG IN DE WELZIJNSVOORZIENINGEN 26
 - 1.7 LAAGDREMPelige JEUGDHULPVERLENING BINNEN HET ALGEMEEN WELZIJNSWERK 28
 - 1.8 STRATEGISCH PLAN HULP- EN DIENSTVERLENING AAN GEDETINEERDEN 29
 - 1.9 PROFILERING COMITÉS VOOR BIJZONDERE JEUGDZORG 29
 - 1.10 WERKING JO-LIJN 30
 - 1.11 ELEKTRONISCH DOSSIER 32
 - 1.12 STRATEGISCH PLAN INTEGRALE JEUGDHULPVERLENING 33
 - 1.13 GESLOTEN OPVANG 33
 - 1.14 JEUGDWERK 36
 - 1.15 RECHTEN VAN HET KIND IN HET ONDERWIJS 36
- 2. NON-DISCRIMINATIE (ART. 2)** **38**
 - 2.1 GELIJKE KANSEN 38
 - 2.2 NON-DISCRIMINATIEBELEID IN HET ONDERWIJS 38
 - 2.3 INCLUSIEF ONDERWIJS VOOR KINDEREN MET EEN HANDICAP 39
 - 2.4 KOSTELOOS LEERPlichtONDERWIJS VOOR IEDER? 39
 - 2.5 DEELTIDSE VORMING EN DE PROBLEMATIEK VAN DE UITSLUITINGEN 40

2.6	DISCRIMINATIE VIZO-OPLEIDING	41
2.7	NIET-BEGELEIDE BUITENLANDSE MINDERJARIGEN	41
2.8	SPECIFIEKE ACTIES VAN KIND EN GEZIN	43
2.9	ONDERSTEUNINGSTEAMS ALLOCHTONEN - BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND	44
2.10	GEMENGDE BEGELEIDINGSTEAMS IN DE GEMEENSCHAPSINSTELLINGEN	45
3.	RECHT OP LEVEN, OVERLEVEN EN ONTWIKKELING (ART. 6)	46
3.1	INTERNATIONALE SAMENWERKING	46
3.2	BIJBRENGEN VAN EERBIED VOOR HET LEEFMILIEU	46
3.3	KINDEREN EN RECLAME	47
3.4	MOBILITEIT	47
3.5	HUISVESTING	47
3.6	KIND EN GEZIN	48
3.7	GEZONDHEIDSZORG	50
3.8	LEERLINGENBEGELEIDING	53
3.9	OVERGANG SECUNDAIR - HOGER ONDERWIJS	54
3.10	SPIJBELPROBLEMATIEK	54
3.11	ACTIEPLAN ANTISOCIAAL GEDRAG	55
3.12	PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING	56
4.	PARTICIPATIE VAN HET KIND (ART. 12)	59
4.1	PARTICIPATIE IN HET ONDERWIJS	59
4.2	RECHT OP INFORMATIE VAN DE JONGERE	61
4.3	RECHT OP PARTICIPATIE AAN CULTURELE EN VRIJETIJDSDACTIVITEITEN	62
4.4	FILO-KIDS: STEM GEVEN AAN BRUSSELSE KINDEREN	66
4.5	WHAT DO YOU THINK?	66
4.6	KINDERRECHTENFESTIVAL 1999	67
	BELEIDSCONCLUSIES	68
1.	OP BASIS VAN HET HORIZONTAAL BELEID	69
2.	OP BASIS VAN HET VERTICAAL BELEID	69
	BIJLAGEN	71
1.	LANDELIJK GEORGANISEERD JEUGDWERK	72
2.	PREVENTIEBELEIDSDOELSTELLINGEN CBJ'S	73
3.	ONDERZOEKSRISULTATEN CBGS	74
4.	MINDERJARIGEN IN GEVANGENISSEN IN VLAANDEREN IN 1999 (TOEPASSING ARTIKEL 53 WJB)	76
5.	BUITENLANDSE PROJECTEN GESUBSIDIEERD DOOR DE ADMINISTRATIE BUITENLANDS BELEID	76

INLEIDING

1. DECRETALE BASIS	5
2. HET EERSTE VERSLAG: REACTIES EN BASIS TWEEDE VERSLAG	5

1. Decretale basis

Het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind bepaalt dat de regering jaarlijks verslag dient uit te brengen bij het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris over het door haar gevoerde beleid inzake kinderrechten en dat vóór 30 september (art. 6).

Dit verslag dient minstens de volgende elementen te omvatten (art. 7):

1. de maatregelen genomen ter verwezenlijking van de rechten gewaarborgd bij het Verdrag;
2. elke nuttige informatie in verband met de eerbiediging van het beginsel van niet-discriminatie van het kind en in verband met het recht van het kind om zelf bepaalde handelingen te stellen alsmede met zijn recht op inspraak;
3. gezondheids- en welzijnsindicatoren;
4. aspecten met betrekking tot het onderwijs, de vrije tijd en culturele activiteiten;
5. bijzondere maatregelen inzake de bescherming van het kind;
6. een jaarlijkse evaluatie van het instrument van de effectrapportage en de verhouding van de kindeffectrapportage ten aanzien van de emancipatie-effectrapportage.

Daarnaast vraagt het decreet ook naar de door de regering geformuleerde specifieke beleidsconclusies (art. 9).

2. Het eerste verslag: reacties en basis tweede verslag

Bij wijze van inleiding van het tweede jaarverslag wenst de Vlaamse regering nog even in te gaan op het vorige jaarverslag en de reacties die daarop gekomen zijn vanwege het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat.

Het eerste verslag betrof activiteiten van de vorige regeringscoalitie. Meer nog, de voorbereiding van het verslag zelf was ook gebeurd door de administratie op basis van richtlijnen van de vorige coalitie. In die zin heeft deze regering het voorgaande verslag dan ook niet goedgekeurd maar heeft zij er akte van genomen. De reden dat we daar nu bij dit tweede verslag nog aandacht aan besteden, is dat we ook bij dit verslag nog (deels) geconfronteerd zijn geweest met een gelijkaardige situatie. Immers, het voorliggende verslag handelt over de periode vanaf 1 januari 1999. De huidige regering is aangetreden begin juli 1999. Om dezelfde reden dient de regering voorbehoud te maken bij de in het vorig verslag geformuleerde beleidsconclusies.

Ook dit verslag bevat de gevraagde beleidsconclusies. Wel wenst de regering erop te wijzen dat het praktisch gezien niet steeds mogelijk is om de uitvoering van geformuleerde beleidsconclusie bij het volgende verslag te evalueren. Immers, met de goedkeuring van het verslag door de regering en van de daarmee gepaard gaande beleidsconclusies is reeds minstens de helft van de periode verlopen waarover in het volgende verslag gerapporteerd wordt.

In de loop van de maand november 1999 heeft de coördinerend minister in naam van de regering het jaarverslag 1998 overgemaakt aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris. In de vergadering van 17 februari 2000 van de commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen was het verslag het voorwerp van een 'gedachtewisseling'. Op 30 mei 2000 ontvingen we het antwoord van het Kinderrechtencommissariaat. De Vlaamse regering is zeer tevreden dat het verslag in het

Parlement besproken is geworden, ook al was het niet ten volle haar verslag. Op deze wijze werden de rechten van het kind terug op de parlementaire agenda geplaatst. Ook het antwoord van de Kinderrechtencommissaris heeft regering, coördinerend minister en aanspreekpunten verheugd. Misschien kan zelfs een beleid, een regering, een minister, een ambtenaar wel bemoediging gebruiken voor het blijven volgen van de (nieuwe) ingeslagen weg. Het realiseren van een kinderrechtenbeleid staat immers zelf nog in de kinderschoenen en kan dan ook de nodige aandacht en steun gebruiken. Omwille van de wisseling van regering kon het eerste verslag niet tijdig worden ingediend. Eer we het antwoord kenden van Parlement en Kinderrechtencommissariaat op het eerste verslag waren er zes maanden verlopen. Concreet heeft dit voor gevolg gehad dat de meeste bijdragen van de aanspreekpunten voor het voorliggende verslag reeds geschreven waren. In de mate van het mogelijke is bij de coördinatie van het geheel met de gemaakte opmerkingen rekening gehouden.

De kinderrechtencommissaris vraagt dat vanuit de comprehensiviteit van het Verdrag alle beleidsdomeinen, met name ook domeinen zoals **huisvesting, ruimtelijke ordening en leefmilieu**, bij de rapportering zouden betrokken worden. Dat deze domeinen minder vertrouwd zijn met de leefwereld van het kind dan onderwijs en welzijn is zeker zo. Dat kan overigens ook niemand verwonderen. Het Verdrag zelf bijvoorbeeld werd niet door de parlementen van de gewesten, met name niet door het Brusselse en het Waalse Parlement goedgekeurd. Niettemin is het toch zo dat mede dankzij de versmelting van gemeenschapsbevoegdheden en gewestbevoegdheden op het Vlaamse vlak ook aanspreekpunten werden aangesteld in administraties met gewestelijke bevoegdheden. De aanspreekpunten voor de domeinen milieu, huisvesting, wegen en verkeer werken wel degelijk mee aan de rapportering.

Terecht wijst de Kinderrechtencommissaris erop dat de aanspreekpunten kinderrechten de **nodige tijd en ruimte** dienen te krijgen. Een relatief nieuwe materie als de rechten van het kind vraagt dat op de eerste plaats werk wordt gemaakt van de systematische opbouw van kennis en gevoeligheid dienaangaande. Het parlement heeft deze verslaggeving in het leven geroepen om daar toe bij te dragen. Deze verslaggeving is voor de regering een belangrijk hulpmiddel om op regelmatige tijdstippen, jaarlijks, het door haar gevoerde beleid te toetsen aan de rechten van het kind. De regering is er zich van bewust dat op dit moment (nog) niet genoeg personele en andere middelen worden ingezet om de implementatie van het IVRK op de vereiste kruissnelheid te krijgen. Recentelijk werd wel terug een aandachtsambtenaar kinderrechten aangeworven door Kind en Gezin.

Wat betreft de opmerking bij het eerste verslag dat aan de inhoudelijke vereisten niet voldaan was, wenst de regering het volgende op te merken. **Gezondheids- en welzijnsindicatoren** met het kind, de persoon jonger dan 18 jaar, als eenheid waren en zijn nog steeds niet, tenzij ten dele, voorhanden. Er kan verwezen worden naar het verslag van Kind en Gezin over 'Het kind in Vlaanderen'. In dit verslag ligt het accent op kinderen onder de 3 jaar en ook de situatie van kinderen tot 12 jaar komt aan bod. Er is de publicatie van 'Gezondheidsindicatoren' waarbij de minderjarigen niet geheel als een aparte categorie geregistreerd worden. Bij het departement Onderwijs is er de uitgave 'Vlaamse onderwijsindicatoren in internationaal perspectief'. De Vlaamse Regionale Indicatoren bevatten partiële informatie over kinderen en jongeren. In de 'MIS-kubussen' met demografische gegevens die op de website van de Vlaamse Gemeenschap toegankelijk zijn, werden de leeftijdsgroepen afgebakend in overeenstemming met het Verdrag. Er kan nu specifieke informatie over de groep 0-17-jarigen bekomen worden, wat een hele vooruitgang is. Het CBGS zal in het najaar 2000 nagaan hoe uit de rijksregistergegevens informatie, met als teleenheid het kind, kan gehaald worden over de leefsituatie van kinderen. De regering is ervan overtuigd dat het verzamelen van kindgerichte indicatoren een belangrijke voorwaarde is om een onderbouwd kinderrechtenbeleid te kunnen voeren. Het zal evenwel nog veel energie vergen eer aan deze voorwaarde zal voldaan zijn. Uiteindelijk leek het ons weinig zinvol om bij dit rapport een kopie aan te voegen van indicatoren die in andere publicaties kunnen gevonden worden.

De informatie over **non-discriminatie en de inspraakrechten** van jongeren kon wellicht beter tot zijn recht komen in het eerste verslag. Ook bij de totstandkoming van dit tweede verslag blijkt dat we hier nog een weg te gaan hebben. Voor wat betreft de non-discriminatie is er de gedeeltelijke overlapping

met het minderheden- en het gelijkekansenbeleid. Wat betreft de inspraakrechten kan de enige conclusie alleen maar zijn dat hier nieuwe initiatieven dienen ontwikkeld te worden.

Voor de gevraagde motivering van het **minimale gebruik van het KER** was het in het eerste verslag echter nog te vroeg. Het verslag handelde immers over 1998. Zo werd de deskundige commissie pas begin 1999 opgericht. Dat het KER geen toepassing meer heeft gevonden in de periode waarop dit verslag betrekking heeft, zal verder aan bod komen.

Tijdens de commissiebespreking vroeg de verslaggever aan het Vlaams Parlement om de verslagen van de regering en de Kinderrechtencommissaris vanuit een **inclusieve benadering** te bespreken. De commissie was van oordeel dat bekeken moet worden hoe beide verslagen op elkaar kunnen worden afgestemd. Een decretale wijziging werd daarbij niet uitgesloten. De Kinderrechtencommissaris pleit in haar commentaar voor een coherent, geïntegreerd beleid waar de gezamenlijke bespreking van beide rapporten zou kunnen toe bijdragen. Zelfs in deze bij uitstek inclusieve materie zijn de verschillende rapportageverplichtingen niet steeds bijster goed op elkaar afgestemd. Inderdaad, welke volwassenen -laat staan welke kind- zou verstaan waarom er vier, en als je de kindeffectrapportage meetelt vijf, rapportageverplichtingen aangaande kinderrechten bestaan. De regering wil niet pleiten voor de afschaffing van de rapportageverplichtingen zoals die door de parlement op 15 juli 1997 zijn ingevoerd. Wel wenst ze met de kinderrechtencommissaris en het parlement te bekijken hoe de bestaande verslaggevingen beter op elkaar zouden kunnen worden afgestemd. Uiteraard mag daarbij niet voorbij gegaan worden aan de eigenheid van de verschillende verslagen.

Artikel 44 van het Verdrag legt aan de lidstaten een vijfjaarlijkse rapportageverplichting op. Door de goedkeuring van het Verdrag heeft Vlaanderen zich daartoe verbonden.

De jaarlijkse verslaggeving van de regering is door het parlement ingevoerd als een tussentijdse toetsing van het regeringsbeleid aan het Verdrag. De uitdaging zal er dan ook in bestaan om de in de verschillende jaarverslagen verzamelde informatie te gebruiken bij de voorbereiding van het volgende vijfjaarlijkse verslag. In 2004 dient België immers zijn derde rapport over de uitvoering van het Verdrag bij de Verenigde Naties in te dienen.

Een jaarlijkse verslaggeving waaraan in het kinderrechtendebat vaak voorbij gegaan wordt is die andere verslaggeving van de regering die handelt over de eerbiediging van de rechten van het kind in die landen waarmee Vlaanderen internationale samenwerkingsakkoorden heeft afgesloten. Deze verslagen dienen niet te worden voorgelegd aan de Kinderrechtencommissaris.

Tenslotte is er de rapportageverplichting van de Kinderrechtencommissaris zelf. Door middel van dit verslag kan de Kinderrechtencommissaris haar bevindingen kenbaar maken aan de voorzitter van het parlement door wie zij werd aangeduid.

De kindeffectrapportage heeft een heel andere finaliteit. Het betreft geen jaarlijkse verslaggeving. Het betreft een methode om de effecten van een voorontwerp van decreet op kinderen na te gaan (zie verder).

Men kan zich op zijn minst de vraag stellen of de twee verslaggevingen waaraan de regering onderworpen is, niet beter zouden dienen afgestemd te worden. Beide beogen immers door middel van een jaarverslag het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind te toetsen.

De regering wenst samen met het Vlaams Parlement, de Kinderrechtencommissaris en de aanspreekpunten na te gaan hoe vanuit een inclusieve visie de verschillende verslagen over kinderrechten op **eenzelfde forum** zouden kunnen besproken worden. Dit kan betekenen dat de jaarverslagen van de regering samen met dat van de Kinderrechtencommissaris zouden besproken worden in plenaire vergadering, eventueel gevolgd door een bespreking in commissie. Daartoe zou eventueel een commissie ad hoc in het leven kunnen geroepen worden. Alleen voor het verslag van het Kinderrechtencommissariaat is voorzien dat de bespreking dient te gebeuren in plenaire vergadering. Voor de regeringsverslagen is niets voorzien.

Door de verschillende betrokkenen werd gevraagd om de **toegankelijkheid en de leesbaarheid van het verslag** te verbeteren. Met name werd de ontoegankelijkheid en onleesbaarheid van het geheel in verband gebracht met de keuze om ook voor deze jaarlijkse verslaggeving gebruik te maken van de structuur die gehanteerd wordt voor de vijfjaarlijkse verslaggeving aan het VN-Comité voor de rechten van het kind te Genève. Van die structuur werd afgestapt. Op suggestie van de Kinderrechtencommissaris hebben we er bij de coördinatie voor geopteerd om de ingediende bijdragen van de aanspreekpunten aan de hand van de vier basisbeginselen van het Verdrag te toetsen aan de rechten van het kind. De leesbaarheid van het geheel werd ook verbeterd door de toevoeging van een inhoudstafel en een doorlopende paginering.

Verder werd de periode waarover gerapporteerd wordt, verlengd. Deze periode betreft nu het voorgaande kalenderjaar 1999 en de maanden januari tot en met maart 2000¹. Het gaat dan ook niet langer over een jaarverslag maar eerder over een **vooruitgangsrapport**. De nadruk ligt op hetgene in deze periode gerealiseerd werd en ook verworven werd aan nieuwe inzichten.

De **medewerking** van de aanspreekpunten van de verschillende administraties en Voi's zag er als volgt uit. Binnen de sector Onderwijs hebben de partners de handen in elkaar geslagen. Zo mochten we vanwege de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en het departement Onderwijs een gecoördineerde bijdrage ontvangen. Het Gemeenschapsonderwijs dat bij het eerste verslag als Voi een eigen zelfstandige inbreng had gedaan, deed dit nu via de Vlor en dat samen met de andere partners binnen de Vlor.

Zoals ook vorige keer werd er verder aan dit verslag nog meegewerkt door de volgende administraties: Buitenlands Beleid, Gezondheidszorg, Media, Wegen en Verkeer, AROHM (Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en landschappen), AMINAL (Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer), Cultuur en de coördinerende GMW (Gezin en Maatschappelijk Welzijn). Daarnaast valt nog de inbreng te noteren van de volgende instellingen: CBGS, VRT, Toerisme Vlaanderen, Bloso, Kind en Gezin, VFSIPH en VIZO. De mobiliteitscel bij departement LIN (Leefmilieu en Infrastructuur) verwees naar De Lijn die ons ook enkele gegevens bezorgde. Verder kregen we voor de eerste maal een bijdrage van de Cel Gelijke Kansen in Vlaanderen die sinds het voorjaar 2000 bij de rapportering betrokken is.

Voor dit tweede verslag kregen we in tegenstelling tot de vorige keer geen bijdrage van de VHM, het SIF, de VGC, de VSV en de administratie Ambtenarenzaken. Enkele onder hen deelden mee dat er geen nieuwe initiatieven te melden waren. Dit dient zeker verder opgevolgd te worden. Immers, de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind vraagt dat ook nagegaan wordt wat de effecten zijn van maatregelen en/ of initiatieven die misschien reeds vroeger werden genomen.

Sensibilisering over de bepalingen en beginselen van het Verdrag binnen de administraties en instellingen van de Vlaamse Gemeenschap is voor de regering en de coördinerend minister dan ook de eerste voorwaarde voor het voeren van een kinderrechtenbeleid.

In het voorliggende verslag wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het 'horizontaal beleid' en het 'verticaal beleid'.

Onder het **horizontaal beleid** komen de uitgangspunten van het Vlaams inclusief kinderrechtenbeleid aan bod alsook de stand van zaken van wat reeds gerealiseerd werd.

In het **verticaal beleid** komen de initiatieven van de diverse bevoegdheidsdomeinen aan bod. Hiervoor hebben we ons gebaseerd op de bijdragen van de aanspreekpunten.

In een apart hoofdstuk komen de nieuwe door de regering geformuleerde **beleidsconclusies** aan bod.

¹ Dit neemt niet weg dat sporadisch ook wel recentere gegevens werden verwerkt.

HET HORIZONTALAAL BELEID

1.	UITGANGSPUNTEN VAN EEN INCLUSIEF VLAAMS KINDERRECHTENBELEID	10
1.1	HET VERDRAG IS JURIDISCH BINDEND	10
1.2	HET VERDRAG IS UNIVERSEEL	11
1.3	HET VERDRAG IS COMPREHENSIEF	11
1.4	HET VERDRAG OMVAT VIER BASISBEGINSELEN	11
2.	EEN STAND VAN ZAKEN	12
2.1	HET REGEERAKKOORD VAN 8 JULI 1999	12
2.2	AANDUIDING VAN EEN COÖRDINEREND MINISTER KINDERRECHTEN	12
2.3	BELEIDSNOTA 2000-2004 WELZIJN, GEZONDHEID EN GELIJKE KANSEN	12
2.4	UITVOERING KER-VERPLICHTING	13
2.5	WERKING AANSPREEKPUNTEN	14
2.6	OVERLEG KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT EN NIET-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES	15
2.7	BEKENDMAKING BEGINSELEN EN BEPALINGEN VAN HET VERDRAG	16
	▪ Themadag	16
	▪ Centrum voor de Rechten van het Kind te Gent	16
	▪ Het internet	16

1. Uitgangspunten van een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid

1.1 Het Verdrag is juridisch bindend

Op 26 januari 1990 heeft België het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind ondertekend.

Bij decreet van 15 mei 1991 heeft het Vlaams Parlement het Verdrag goedgekeurd. Vervolgens volgden de Franse en Duitse Gemeenschap alsook Kamer en Senaat. Op 16 december 1991 legde België zijn bekrachtigingsoorkonde neer op de zetel van de Verenigde Naties te New York. Het Verdrag is in België **effectief in werking getreden op 16 januari 1992**. In tegenstelling tot wat voor andere verdragen vaak het geval is, heeft de goedkeuring en inwerkingtreding door België van het IVRK niet lang op zich laten wachten.

In artikel 4 van het Verdrag vinden we in een notedop waartoe de verdragsluitende staat zich verbindt. De tekst van deze bepaling luidt als volgt:

‘Art. 4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.’

Dit is eigenlijk de omschrijving van wat een inclusief kinderrechtenbeleid dient na te streven. De doelstelling is ervoor zorg te dragen dat de staat **alle passende maatregelen** neemt om de verwezenlijking van de door het Verdrag gewaarborgde rechten te waarborgen. Het feit dat alle ‘passende’ maatregelen dienen genomen te worden, houdt in dat de verwezenlijking van het Verdrag steeds een groeiproces zal zijn. Wat passend is, hangt immers (ook) samen met een bepaalde tijdsgeschiedenis, de ontwikkelingsgraad van een bepaalde samenleving, ... Dit laatste komt verder tot uiting in de volgende zinsnede van artikel 4 waarin verwezen wordt naar de ter beschikking staande middelen van de staat. De verwijzing naar het middel van de internationale samenwerking wijst de welvarende landen op hun verantwoordelijkheid voor o.m. de kansen op leven, overleven en ontwikkeling van kinderen in die landen die zelf niet over de nodige bestaansmiddelen beschikken. Niet dat de welvarende landen daardoor een recht van inmenging zouden hebben in deze laatste landen. Wel betekent dit dat de minst welvarende landen op basis van deze bepaling het recht hebben een beroep te doen op internationale samenwerking. De verslaggeving over de eerbiediging van de rechten van het kind waarmee Vlaanderen een internationaal samenwerkingsakkoord heeft afgesloten, maakt, zoals gezegd, het voorwerp uit van een ander verslag. Uit artikel 4 van het Verdrag blijkt het belang van ontwikkelingssamenwerking binnen een inclusief kinderrechtenbeleid.

Uit het gebruik van het woord ‘passend’ en de verwijzing naar de bestaansmiddelen van de staat, die uiteraard stéeds beperkt zijn, afleiden dat rechten van kinderen geen enkele universele waarde zouden hebben, zou evenwel lijnrecht ingaan tegen het Verdrag zelf. De verwijzing in artikel 4 naar de bestaansmiddelen van de staat slaat op de economische, sociale en culturele rechten. Deze zijn niet van minder tel maar zijn wel in niet onbelangrijke mate een internationale verantwoordelijkheid. Het woord ‘passend’ wil zeggen dat de overheid, gegeven de omstandigheden, telkens opnieuw zal moeten nagaan wat de meest passende maatregelen zijn om de rechten van kinderen te waarborgen. Het betreft eigenlijk een **continu zoekproces**. De ingevoerde rapportages zijn dan middelen om dat zoekproces gestalte te geven. Het zoekproces dient te gebeuren in een dialoog met het parlement, het kinderrechtencommissariaat, de regering, de aanspreekpunten, het middenveld en de kinderen zelf.

1.2 Het Verdrag is universeel

Het kinderrechtenverdrag werd bijna door de volledige Algemene Vergadering van de Verenigde Naties geratificeerd. Alleen de Verenigde Staten van Amerika en Somalië zijn geen partij bij het Verdrag. De V.S. keurde het IVRK wel goed maar ratificeerde het nog steeds niet bij gebrek aan parlementaire goedkeuring.

Zo is het kinderrechtenverdrag het **meest universeel geratificeerde mensenrechtenverdrag** geworden dat tot nu toe van toepassing is.

1.3 Het Verdrag is comprehensief

Een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid gaat in wezen uit van de comprehensiviteit, de allesomvattendheid van het Verdrag.

In alle situaties waarin kinderen betrokken zijn of kunnen zijn, dient de naleving van de rechten van het kind, zoals omschreven door het Verdrag, verzekerd te zijn. Het Verdrag dient als **één geheel** beschouwd te worden. De bepalingen en beginselen zijn onderling afhankelijk.

De comprehensiviteit van het Verdrag betekent ook dat een kinderrechtenbeleid onomwonden voor een inclusieve aanpak kiest. Een Vlaams kinderrechtenbeleid gaat voor **alle Vlaamse bevoegdheden** na wat de effecten zijn van de genomen maatregelen en initiatieven voor kinderen. Zeker voor harde(re) sectoren zoals ruimtelijke ordening, milieu en mobiliteit is dit een nieuw gegeven.

1.4 Het Verdrag omvat vier basisbeginselen

Een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid is gestoeld op de vier basisbeginselen van het Verdrag. Deze zijn het belang van het kind, het non-discriminatiebeginsel, het recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind en het recht op participatie.

Bij alle maatregelen betreffende kinderen dient **het belang van het kind** de eerste prioriteit te zijn. A priori dient dit de eerste toetssteen te zijn van een kinderrechtenbeleid. Een inclusief kinderrechtenbeleid houdt daarbij het geheel van bepalingen en beginselen van het Verdrag voor ogen. Het **non-discriminatiebeginsel** vraagt dat in het gevoerde beleid geen onderscheid tussen kinderen zou gemaakt worden dat gebaseerd is op afkomst, geslacht, ... Dit is eigenlijk niet meer dan de toepassing van het algemene non-discriminatiebeginsel uit mensenrechtenverdragen op personen jonger dan 18 jaar. Een kinderrechtenbeleid dient echter ook de ongeoorloofde discriminaties tussen minder- en meerderjarigen op te sporen, aan de kaak te stellen en te elimineren. Van een ongeoorloofde discriminatie is sprake telkens als de persoon jonger dan 18 niet als een volwaardige mens aanzien wordt. Geoorloofd is wat we een positieve discriminatie zouden kunnen noemen van de minderjarige. Hoe jonger het kind is, des te positiever die discriminatie moet zijn. Men zal dan des te meer met de kwetsbaarheid en de daarmee gepaard gaande nood aan zorg van het kind rekening houden. Daarom verdient het recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind allicht nog meer aandacht dan dat van de volwassene.

Het principiële **recht op leven, overleven en ontwikkeling** wordt onder meer geconcretiseerd in het recht op gezondheidszorg, onderwijs, ...

Het laatste beginsel waaraan een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid dient vorm te geven, is het **recht op participatie** van het kind. We beschouwen het recht op inspraak van de burger als een verworvenheid van onze moderne democratische samenleving. Vanuit het reeds geciteerde non-discriminatiebeginsel heeft een inclusief kinderrechtenbeleid de opdracht erop toe te zien dat iedereen, dus ook het kind en dat zonder onderscheid, van dat recht op inspraak gebruik kan maken. Een zeer specifiek participatierecht van het kind is wel het recht op spel en vrije tijd.

2. Een stand van zaken

2.1 Het regeerakkoord van 8 juli 1999

In het regeerakkoord van de nieuwe Vlaamse regering vormt de opvolging van het Kinderrechtenverdrag een *zelfstandige beleidslijn en -prioriteit* (zie deel II, hoofdstuk 2). Men kiest duidelijk voor de inclusieve invalshoek:

'De rechten van kinderen, zoals geformuleerd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, moeten de onderstroom vormen van een gelijke kansenbeleid. Kinderrechten zijn geen luxe maar volwaardige elementen van een Vlaams welzijnsbeleid. Kinderen hebben recht op meer ruimte én beleidsruimte. Een nieuw beleid moet de inspraak van kinderen op diverse maatschappelijke terreinen bevorderen via een verdere uitwerking van een degelijke kindereffectrapportering op alle beleidsniveaus, een verdere investering in het jeugdbeleid met welzijnspromotie, het recht op media-op-maat voor kinderen en de toegang tot nieuwe media, aandacht voor het welzijn van kinderen bij echtscheiding, verkeersveiligheid, en extra opvanginfrastructuur voor noodsituaties.'

2.2 Aanduiding van een coördinerend minister kinderrechten

Om vanuit de Vlaamse regering een inclusief kinderrechtenbeleid te kunnen voeren, is de aanduiding van een coördinerend minister kinderrechten een eerste en noodzakelijke stap om te komen tot een geïntegreerd en inclusief kinderrechtenbeleid.

Bij beslissing van 18 februari 1997 werd voor de eerste maal in de Vlaamse regering een coördinerend minister kinderrechten aangeduid. Dat was de minister bevoegd voor bijstand aan personen. Ook deze regering heeft in haar vergadering van 15 oktober 1999 beslist de Vlaamse minister bevoegd voor bijstand aan personen te belasten met de coördinatie van het Vlaams beleid inzake kinderrechten.

2.3 Beleidsnota 2000-2004 Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen

De beleidsnota Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen die de coördinerend minister begin 2000 in het Vlaams Parlement heeft ingediend, kadert kinderrechten in een **'inclusief doelgroepenbeleid'**. We streven een beleid na in dialoog met de gehele samenleving waarbij niemand uitgesloten wordt. Belangrijk is dat iedereen zich bij het gevoerde beleid betrokken voelt én weet, of men nu man of vrouw is, de Belgische of een andere nationaliteit heeft, reeds lang hier verblijft of niet, arm of rijk is, een handicap heeft, of men nu minder- dan wel meerderjarig, ... is.

In onze moderne samenleving is het onderscheid tussen volwassenen en kinderen hoe langer hoe belangrijker geworden. Waar kinderen vroeger om den brode aan de volwassen samenleving dienden deel te nemen, worden zij daar nu volledig van gescheiden. Dit is geenszins een pleidooi voor de herinvoering van de kinderarbeid. Het valt echter op dat kinderen eerst een heel curriculum van studies dienen voor te kunnen leggen vooraleer zij mogen meespreken, vooraleer zij meetellen in onze samenleving. Langs de ander kant had vroeger maar een klein deel van de samenleving het voorrecht om te participeren aan het besluitvormingsproces. De regering wenst dan ook de volwaardige rol te benadrukken die kinderen als burgers van onze samenleving te vervullen hebben, nu onze democratische samenleving algemeen aanvaardt dat elke burger recht heeft op inspraak.

Het kinderrechtenbeleid van de Vlaamse regering beoogt het gevoerde beleid te laten aansluiten bij de **reële verwachtingen en noden van de kinderen en de jongeren**. Dat veronderstelt veel overleg met het kinderrechtencommissariaat en de organisaties die op dit terrein actief zijn, met respect voor hun

autonomie. Vandaar dat we positieve impulsen willen geven aan het belevingsonderzoek en aan initiatieven die de kindparticipatie daadwerkelijk bevorderen. Daarnaast streven we ernaar om de formele instrumenten die het parlement decretaal in het leven riep, aan te wenden als daadwerkelijke hefboomen voor een efficiënt beleid. De Vlaamse regering wil deze jaarlijkse verslaggeving dan ook dynamisch en beleidsgericht invullen. Ook het Kindeffectrapport (KER) dat de impact van een ontwerpdecreet op de levenssituatie van kinderen in kaart brengt, zal uitgroeien tot een doeltreffend beleidsinstrument. Er zullen methodes worden ontwikkeld om het KER op een ernstige, maar niet-bureaucratische manier te verankeren in het besluitvormingsproces.

Met de opstelling van een toegankelijke beleidsnota worden specifieke doelgroepen zoals mentaal gehandicapten en kinderen bij het beleid betrokken worden. Ook hun mening wensen we te vernemen. Eerstkomend zal de coördinerend minister kinderrechten de dialoog met kinderen daarover aangaan. Een werkgroep verricht daartoe op dit moment de benodigde voorbereidende werkzaamheden. Dit kadert in het door de coördinerend minister en de regering gevoerde inclusieve doelgroepenbeleid. Dat het belangrijk is om personen jonger dan 18 jaar als een **specifieke doelgroep** te beschouwen, heeft in niet onbelangrijke mate te maken met het feit dat personen jonger dan 18 jaar niet kunnen deelnemen aan verkiezingen.

2.4 Uitvoering KER-verplichting

Het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind heeft het kindeffectrapport (KER) voor de Vlaamse Gemeenschap ingevoerd. In het jaarverslag 1998 werd reeds gewezen op het feit dat het KER **beperkte draagwijdte** heeft. Met name dient geen KER opgemaakt te worden voor voorstellen van decreet, initiatieven afkomstig van de regering, de minister of de administratie. Verder is er geen KER noodzakelijk als het (voor)ontwerp van decreet het belang van het kind kennelijk niet rechtstreeks raakt. De vorige regering heeft voorzien dat het de bevoegde minister is die dit beoordeelt. Decretaal is bovendien voorzien dat als het ontwerp het belang van het kind kennelijk rechtstreeks raakt, men geen KER dient op te maken na het advies van een daartoe aangestelde deskundige commissie ingewonnen te hebben. Het advies van deze commissie is niet bindend.

Op 27 oktober 1998 heeft de Vlaamse regering de leden van de **deskundige commissie** benoemd. De commissie werd op 21 januari 1999 geïnstalleerd. Vervolgens heeft de commissie een eerste vergadering gehouden omtrent de inhoud van haar opdrachten. Tot hiertoe werd evenwel nog geen advies gevraagd aan de commissie. Het secretariaat van de commissie wordt waargenomen door het aanspreekpunt kinderrechten van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn.

Tenslotte voorziet het decreet nog in een **trapsgewijze invoering van de verplichting**.

Bij besluit van 19 januari 1999 heeft de regering 19 bevoegdheidsdomeinen aangeduid waarop de decretale verplichting van toepassing is. Vóór 17 oktober 2000 dient de regering het toepassingsgebied verder te verruimen. Tegen die datum zal de regering ook bekijken of het niet wenselijk zou zijn de KER-verplichting toe te passen op alle bevoegdheden. De uitbreiding van het toepassingsgebied van het KER kan bijdragen tot opbouw van expertise ter zake.

De beperkte draagwijdte van de verplichting wordt doorgaans verantwoord door het ontbreken van een concrete methodiek om een KER op te maken. In het jaarverslag 1998 (eerste deel, 3) werd reeds gevraagd naar de 'het ontwikkelen van een gebruiksvriendelijk en concreet model/ instrument voor de opmaak van een kindeffectrapport en de opbouw en ontwikkeling van kennis en expertise m.b.t. de opmaak van een kindeffectrapport binnen de Vlaamse administraties en Voi's'.

In het kader van de begrotingsbesprekingen 2000 wees het Vlaams parlement extra middelen toe aan het CBGS voor kindeffectrapportage en opvoedingsondersteuning. Met die middelen wordt in 2000 onder meer een **onderzoek** uitgevoerd waarbij 2000 jongeren uit de leeftijdscategorie 10 tot 18 jaar bevraagd worden. Dit onderzoek loopt in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat en betreft de leefsituatie van jongeren. Het zal onder andere informatie leveren op basis waarvan een

aantal welzijnsindicatoren kan opgesteld worden. De jongeren worden bevestigd door middel van draagbare computers. In het kader van het ontwikkelen van een methodiek voor kindeffectrapportage zal de effectiviteit van deze methode bij jongeren nagegaan worden. Het lijkt immers dat de jongeren best zelf ook een plaats kunnen innemen in het panel van deskundigen dat bevestigd wordt in het kader van een kindeffectrapportage. In 2001 kunnen rapporten over dit onderzoek verwacht worden.

De beperkte draagwijdte en het ontbreken van een methodiek verklaren maar ten dele waarom nog maar één kindeffectrapport werd opgemaakt. Overigens mag het ontbreken van een methodiek geen reden zijn om de verplichting tot opmaak van een KER niet uit te voeren. Het probleem is echter dat de verplichting tot opmaak van een KER ook **weinig bekend** is. Voor het ogenblik stellen we vast dat bij voorontwerpen van decreet die reeds onder de bevoegdheden vallen waarop het KER van toepassing is niet uit de voorbereidende stukken blijkt of nagegaan werd of er al dan niet een kennelijke band is met het belang van het kind. De vraag stelt zich of dat niet wenselijk zou zijn. Daarom zal onderzocht worden hoe het KER op een efficiënte en niet-bureaucratische manier in het wetgevend en besluitvormingsproces kan ingesloten worden. Met het Parlement en het Kinderrechtencommissariaat zal nagegaan worden of het niet wenselijk is om de draagwijdte van de verplichting uit te breiden, met name naar de voorstellen van decreet.

Ook zal geput worden uit de ervaring van het gelijkheidsbeleid. In opdracht van de Vlaamse minister voor het gelijkheidsbeleid hebben de Vlaamse Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en het trainingscentrum Impuls het **LEER** ontwikkeld, een instrument voor lokaal beleid op maat van mannen en vrouwen. Het KER-decreet verwijst expliciet naar de emancipatie-effectrapportage. In het verslag Gelijke Kansen 1999 aan het Vlaams Parlement lezen we dat de implementatie van het EER moeizaam verloopt en dat men daarom op korte termijn voor sensibilisering kiest.

2.5 Werking aanspreekpunten

De kindeffectrapportage wenst op voorhand de impact van beleidsbeslissingen, vervat in voorontwerpen van decreet, op de belangen van kinderen in te schatten.

Even belangrijk is het om nadien na gaan wat van de getroffen maatregelen gerealiseerd werd, de 'effectiviteitstoets'. In wezen dient elke maatregel en elke beslissing op zijn effectiviteit getoetst te worden. In 1998 werden daartoe in de verschillende administraties en Vei's die een band hebben met de rechten van kinderen ambtenaren aangewezen als 'aanspreekpunt kinderrechten'. Zij hebben als opdracht 'de gegevens aan te leveren die decretaal vereist zijn'. De nadruk ligt op het rapporteren over de binnen hun beleidsdomein getroffen maatregelen. Met name dienen ze daarbij aan te geven wat de beoogde effecten op kinderen zijn. Verder hebben zij ook oog voor wat reeds gerealiseerd werd en/ of wat nog dient gerealiseerd te worden voor de implementatie van het Verdrag in het gevoerde beleid. Om deze effectiviteitstoets zo nauw mogelijk te laten aansluiten bij de praktijk, zal voor de volgende verslagen ook een beroep gedaan worden op de niet-gouvernementele organisaties (zie verder) en zal regelmatig met het Kinderrechtencommissariaat overlegd worden.

Op de vergadering van de aanspreekpunten op 7 februari 2000 waar ook de Kinderrechtencommissaris aanwezig was, werd vastgesteld dat de functie van 'aanspreekpunt kinderrechten' voor de betrokkene vaak een **bijkomende opdracht** is. In haar brief van 22 februari heeft de Kinderrechtencommissaris aan het College van Secretarissen-generaal daarvoor speciale aandacht gevraagd. Bij beslissing van 16 maart heeft het College aan de betrokken leidend ambtenaren gevraagd om de aanspreekpunten kinderrechten voldoende tijd en ruimte te geven om hun opdracht naar behoren uit te voeren. Voor een evaluatie van de uitvoering van deze beslissing is het in dit rapport nog te vroeg. De beslissing bevat geen uitvoeringsmodaliteiten. Sowieso kan deze beslissing de aanspreekpunten kinderrechten bij het vervullen van hun opdracht ondersteunen.

Vanuit de coördinatie valt op dat de aanspreekpunten juist door het gebrek aan ruimte en tijd, nog (te) vaak slechts de activiteiten van de eigen cel, afdeling, ... opvolgen, daar waar ze zijn aangesteld als aanspreekpunt voor de gehele administratie. Het lijkt dan ook belangrijk dat de aanspreekpunten zowel

binnen hun eigen administratie als met het werkveld een eigen **netwerk van contacten** uitbouwen om van de recente evoluties in de diverse beleidsdomeinen van de eigen administratie die van belang zijn voor kinderen op de hoogte te blijven. Binnen sommige administraties is dat reeds gebeurd.

Verder zou bijkomende tijd en ruimte de aanspreekpunten ook moeten toelaten om zowel hun eigen kennis als de **kennis** binnen de eigen administratie/ instelling te vergroten op het vlak van kinderrechten.

In het eerste deel van het jaarverslag 1998 werd de volgende aanbeveling geformuleerd:

‘Het op systematische wijze opbouwen van kennis en gevoeligheid omtrent het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind binnen de administratie is een noodzaak voor een kwalitatieve opmaak van de jaarlijkse verslagen alsook voor de uitvoering van de specifieke beleidsconclusies. Binnen de verschillende administraties dient gewaakt te worden over de informatie-uitwisseling tussen het aanspreekpunt kinderrechten en de diverse beleidsdomeinen van de betrokken administratie. Verder dient aan de vorming de nodige aandacht besteed te worden.’

Op 2 september 1999 vond een ‘vormingsdag kinderrechten’ plaats voor de aanspreekpunten. Prof. Dr. Eugeen Verhellen en Dr. Jan Van Gils gaven toelichting bij de theoretische grondslagen en de praktijk mbt de rechten van kinderen. De meerderheid van de aanspreekpunten was aanwezig. Het moge duidelijk zijn dat de organisatie van één vormingsdag maar een eerste kleine stap is op de weg van de noodzakelijke kennisontwikkeling. Daarom zal voor en met de aanspreekpunten een **concreet vormingsprogramma** opgesteld worden. Heden nemen sommige aanspreekpunten reeds deel aan de cursussen die georganiseerd worden door het Centrum voor de Rechten van het Kind te Gent. Hierbij zal een beroep gedaan worden op de expertise van het Kinderrechtencommissariaat en de niet-gouvernementele organisaties.

Een betere vorming van de aanspreekpunten moet hen toelaten om op termijn een **strategisch plan** op te stellen. Dit strategisch plan zou de prioriteiten van een inclusief kinderrechtenbeleid nader dienen in te vullen.

2.6 Overleg Kinderrechtencommissariaat en niet-gouvernementele organisaties

In de beleidsnota Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen wordt overleg met het Kinderrechtencommissariaat en de kinderrechtenorganisaties vooropgesteld.

Het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris heeft aan de Kinderrechtencommissaris de opdracht gegeven om de rechten van kinderen te verdedigen en hun belangen te behartigen. Een regering die haar beleid toetst aan de naleving van de rechten van het kind, in uitvoering van het KER-decreet, overlegt geregeld met het Kinderrechtencommissariaat en dat met respect voor ieders autonomie. Op de vergadering van de aanspreekpunten van 7 februari 2000 kreeg het overleg met de Kinderrechtencommissaris meer vorm. Er werd afgesproken om **tweemaal per jaar** een gezamenlijke vergadering te houden. Dit is belangrijk omdat de Kinderrechtencommissaris en de aanspreekpunten in essentie gelijkaardige opdracht hebben, zij het vanuit een andere positie. Beide zijn belangenbehartigers van rechten van kinderen. De eerste vervult die opdracht voor de wetgevende macht, bij het Parlement. De aanspreekpunten doen dit als ambtenaar binnen de uitvoerende macht en dat in opdracht van de regering en de bevoegde minister. Qua statuut is er tussen beiden wel een belangrijk verschil, in die zin dat de Kinderrechtencommissaris autonoom werkt.

In haar aanbevelingen, in 1995, bij de bespreking van het eerste Belgische verslag vraagt het VN-Comité voor de Rechten van het Kind uitdrukkelijk aan België een beroep te doen op de ‘medewerking van de niet-gouvernementele organisaties die toezicht houden op de wijze waarop de rechten van het kind in de Verdragsluitende Staat worden uitgeoefend’.

Deze aanbeveling kadert in de belangrijke rol die de NGO's hebben gespeeld bij de totstandkoming van het Verdrag en nog spelen bij het toezicht op de naleving ervan.

Vanuit die optiek heeft de coördinerend minister op de begroting van welzijn voor het jaar 2000 een budget van 1,25 mio voorzien voor de **subsiëring van de Kinderrechtencoalitie**, een samenwerkingsverband van NGO's die actief zijn op het vlak van kinderrechten. Zodoende zou het mogelijk moeten worden om in het kader van deze jaarlijkse verslaggeving, de vijfjaarlijkse verslaggeving aan Genève en het door de minister gevoerde kinderrechtenbeleid de NGO's actief te betrekken. Eenmaal de Kinderrechtencoalitie goed en wel van start zal zijn gegaan, zal de samenwerking met de aanspreekpunten ook verder uitgewerkt worden.

2.7 Bekendmaking beginselen en bepalingen van het Verdrag

Themadag

Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind organiseert jaarlijks een themadag waarbij het de bedoeling is om één kinderrechten-thema uitvoeriger te behandelen. Het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van kinderen en gezinnen, houdt i.s.m. het Centrum voor de Rechten van het Kind te Gent jaarlijks op Vlaams niveau een gelijkaardige themadag. Men houdt zich daarbij aan het door de VN gekozen thema. Zowel organisaties uit het middenveld, de onderzoekswereld als van de overheid worden telkenmale uitgenodigd om hun activiteiten aangaande kinderrechten toe te lichten. In 1999 luidde het door de VN gekozen thema: 'Tien jaar Kinderrechtenverdrag: Verwezenlijkingen en uitdagingen'. Omwille van het feestelijk karakter van de tiende verjaardag van het Kinderrechtenverdrag vond deze themadag in het Vlaams Parlement plaats. De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn diende als coördinator een bijdrage in over de verschillende rapportageverplichtingen van de Vlaamse Gemeenschap die betrekking hebben op kinderrechten. Verder waren er ook bijdragen van de coördinerend minister kinderrechten, het departement Onderwijs, het CBGS, de administratie Wegen Verkeer en Kind en Gezin.

Centrum voor de Rechten van het Kind te Gent

In het kader van de zgn. 'externe vorming' hebben ook in 1999 verschillende ambtenaren deelgenomen aan de 'Postacademische vorming rechten van het kind' te Gent. Verder kon de 'International Interdisciplinary Course on Children's Rights' rekenen op subsidiëring vanuit diverse departementen (buitenlands beleid, gelijke kansen, welzijn).

In het kader van UNESCO werd door de administratie Buitenlands Beleid een subsidie van 1.100.000 BEF gegeven aan het Centrum voor de Rechten van het Kind in de Universiteit Gent. Deze subsidie wil de internationale activiteiten van het Centrum in de periode van 1 januari 1999 tot 30 september 2000 ondersteunen.

De uitgave van Kinderrechtengids werd in 1999 ondersteund via de subsidiëring van het bovenvermelde Vlaams Centrum.

Het internet

Het internet biedt de mogelijkheid om informatie op een zeer gebruiksvriendelijke manier ter beschikking te stellen. Het heeft als grote voordeel dat het juridische en maatschappelijke onderscheid tussen minder- en meerderjarigen hier niet speelt. Het internet is dan ook een ideaal instrument om informatie aangaande kinderrechten ter beschikking van de bevolking te stellen.

Zo biedt de website van het Gemeenschapsonderwijs een zeer uitgebreid en goed gestructureerd overzicht van regelgeving en initiatieven aangaande kinder- (en mensen)rechten. Deze website verwijst ook naar websites die specifiek op kinderen gericht zijn.

Op de website van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap zijn de referenties van het aanspreekpunt kinderrechten van de coördinerende administratie terug te vinden. Eerstkomend zal ook op deze website de tekst van het Verdrag en van de regelgeving over kinderrechten beschikbaar zijn. Langs deze weg zullen tevens de teksten van regeringsverslagen beschikbaar zijn.

HET VERTICAAL BELEID

1.	BELANG VAN HET KIND (ART. 3)	20
1.1	ADOPTIE	20
1.2	KINDEROPVANG	21
1.3	KINDERMISHANDELING	22
	▪ Screeningsinstrument detectie problematische opvoedingssituaties	22
	▪ Preventieproject Onderwijs - Vertrouwenscentra	22
	▪ Preventie kindermishandeling binnen de kinderopvang	23
	▪ Kwaliteitsopvolging vertrouwenscentra	23
	▪ Actieplan van het Vlaams Fonds tegen kindermishandeling in voorzieningen	23
	▪ Bestrijding van kinderseksuïerisme	23
	▪ Overleg omtrent kindermishandeling	24
1.4	HET BELANG VAN KINDEREN MET EEN HANDICAP	24
1.5	ONDERSTEUNING VAN OUDERS MET EEN HANDICAP	26
	▪ Samenwerkingsprotocol tussen Kind en gezin en de diensten Begeleid Wonen, erkend door het V.F.S.I.P.H.	26
	▪ Ondersteuning van dove ouders met horende kinderen	26
1.6	KWALITEITSZORG IN DE WELZIJSVOORZIENINGEN	26
	▪ Kwaliteitsmeting en kwaliteitsbevordering in de preventieve zorg door Kind en Gezin	28
1.7	LAAGDREMPELIGE JEUGDHULPVERLENING BINNEN HET ALGEMEEN WELZIJSWERK	28
1.8	STRATEGISCH PLAN HULP- EN DIENSTVERLENING AAN GEDETINEERDEN	29
1.9	PROFILERING COMITÉS VOOR BIJZONDERE JEUGDZORG	29
	▪ Algemene preventie	29
	▪ Individuele hulpverlening	29
1.10	WERKING JO-LIJN	30
1.11	ELEKTRONISCH DOSSIER	32
1.12	STRATEGISCH PLAN INTEGRALE JEUGDHULPVERLENING	33
1.13	GESLOTEN OPVANG	33
	▪ Bijkomende buffercapaciteit	33
	▪ Jeugd(sanctie)recht?	34
	▪ Actie-onderzoek teneinde trajectwerking en netwerkontwikkeling vanuit de gemeenschapsinstellingen voor minderjarigen te realiseren	35
	▪ Onderwijs in het kader van de gesloten opvang	35
1.14	JEUGDWERK	36
1.15	RECHTEN VAN HET KIND IN HET ONDERWIJS	36
2.	NON-DISCRIMINATIE (ART. 2)	38
2.1	GELIJKE KANSEN	38
2.2	NON-DISCRIMINATIEBELEID IN HET ONDERWIJS	38
2.3	INCLUSIEF ONDERWIJS VOOR KINDEREN MET EEN HANDICAP	39
2.4	KOSTELOOS LEERPLICHTONDERWIJS VOOR IEDER?	39
	▪ De Vlaamse onderwijsinspanning	39
	▪ Recht op gratis (basis)onderwijs	40
	▪ Commissie Laakbare Praktijken	40
2.5	DEELTIJDSE VORMING EN DE PROBLEMATIEK VAN DE UITSLUITINGEN	40
	▪ A. Gegevens over het deelnemersbestand 'Deeltijdse Vorming'	40
	▪ B. Conclusies met betrekking tot het schooljaar 1999-2000	41
2.6	DISCRIMINATIE VIZO-OPLEIDING	41
2.7	NIET-BEGELEIDE BUITENLANDSE MINDERJARIGEN	41
2.8	SPECIFIEKE ACTIES VAN KIND EN GEZIN	43
	▪ T.a.v. vluchtelingen	43
	▪ T.a.v. woonwagenbewoners en allochtonen	43

2.9	ONDERSTEUNINGSTEAMS ALLOCHTONEN – BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND	44
2.10	GEMENGDE BEGELEIDINGSTEAMS IN DE GEMEENSCHAPSINSTELLINGEN	45
3.	RECHT OP LEVEN, OVERLEVEN EN ONTWIKKELING (ART. 6)	46
3.1	INTERNATIONALE SAMENWERKING	46
3.2	BIJBRENGEN VAN EERBIED VOOR HET LEEFMILIEU	46
	▪ Milieuzorg op school	46
	▪ Project speelzones in bossen	47
3.3	KINDEREN EN RECLAME	47
3.4	MOBILITEIT	47
3.5	HUISVESTING	47
3.6	KIND EN GEZIN	48
	▪ Samenwerkingsprotocol met de Centra voor Opsporing van Metabole Afwijkingen	48
	▪ Projecten van zelfsturende teams	48
	▪ Infectieklapper	49
	▪ Vaccinatiebeleid	49
	▪ Registratiedocument / Van Wiechen ontwikkelingsonderzoek	49
	▪ Algo gehoorscreening	49
	▪ Structurele analyse preventieve zorgcentra	50
	▪ Vlaams Centrum voor seropositieve kinderen	50
3.7	GEZONDHEIDSZORG	50
	▪ A. Basisvaccinaties voor kinderen	50
	▪ B. Aidspreventie	50
	▪ C. Door de administratie gezondheidszorg gesubsidieerde projecten	51
3.8	LEERLINGENBEGELEIDING	53
3.9	OVERGANG SECUNDAIR - HOGER ONDERWIJS	54
3.10	SPIJBELPROBLEMATIEK	54
3.11	ACTIEPLAN ANTISOCIAAL GEDRAG	55
3.12	PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING	56
	▪ Waardenvorming	56
	▪ Mensenrechteneducatie	57
4.	PARTICIPATIE VAN HET KIND (ART. 12)	59
4.1	PARTICIPATIE IN HET ONDERWIJS	59
	▪ De rechtspositie van jongeren	59
	▪ De oprichting van een steunpunt leerlingenparticipatie	59
	▪ De decreten van 30 maart 1999 betreffende de leerlingenraden in het secundair onderwijs en betreffende de subsidiëring van studenten- en leerlingenkoepelverenigingen	60
4.2	RECHT OP INFORMATIE VAN DE JONGERE	61
4.3	RECHT OP PARTICIPATIE AAN CULTURELE EN VRIJETIJD ACTIVITEITEN	62
	▪ Toegankelijkheid van musea voor kinderen	62
	▪ Jeugdwerk	62
	▪ Sport	62
	▪ Radio en televisie	65
	▪ Kindvriendelijkheid van de toeristische verblijfsvormen in Vlaanderen	65
4.4	FILO-KIDS: STEM GEVEN AAN BRUSSELSE KINDEREN	66
	▪ Probleemstelling	66
	▪ Doelwitgroep	66
	▪ Doelstelling	66
	▪ Uitvoering	66
4.5	WHAT DO YOU THINK?	66
4.6	KINDERRECHTENFESTIVAL 1999	67

De synthese van de bijdragen van de verschillende aanspreekpunten is gebeurd aan de hand van de vier hoofdbeginselen van het Verdrag:

- Belang van het kind (art. 3)
- Non-discriminatie (art. 2)
- Recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6)
- Mening van het kind (art. 12)

Waar men de overige rechten die door het Verdrag gewaarborgd worden eerder kan beschouwen als sectoraal in te vullen, hebben de vier hoofdbeginselen een inclusieve draagwijdte. Vanuit een inclusief kinderrechtenbeleid is het belangrijk om deze invalshoek te benadrukken. Immers, een echt kinderrechtenbeleid kan maar tot stand komen door een geïntegreerde samenwerking tussen de diverse beleidsdomeinen die van belang zijn voor kinderen.

1. Belang van het kind (art. 3)

1. *Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.*
2. *De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.*
3. *De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.*

Alle maatregelen die we treffen naar kinderen toe dienen op de eerste plaats hun belang te beogen. Een manier om dat te doen is in de regelgeving van de betrokken sectoren te verwijzen naar het kinderrechtenverdrag. Uiteraard is het inschrijven van de rechten van het kind en/ of van het principe van het belang van het kind in sectorale regelgevingen maar een eerste stap. Uit de praktijk zal daarna dienen te blijken of er in de praktijk ook effectief een vooruitgang gerealiseerd werd.

1.1 Adoptie

De beleidsnota 2000-2004 Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen stelt:

‘Het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind bepaalt onze aanpak van het dossier interlandelijke adoptie. Zorg op maat betekent op het vlak van adoptie immers dat resoluut wordt uitgegaan van het belang van het kind. Dat is het geval bij begeleide adopties. Op grond van artikel 21 van het Verdrag blijven we daar dus voor kiezen. De ratificatie van het Verdrag van Den Haag vereist een aanpassing van de federale wetgeving. Dat blijven we opvolgen. De concrete begeleiding van adopties wordt op korte termijn, met oog voor de Europese context, geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd.

Voor de begeleiding van interne adopties komt er een wettelijke regeling die procedureel meteen aansluit bij de nieuwe, federale regeling. Voorts zorgen we voor middelen om adoptiekinderen die op zoek zijn naar informatie over hun afstamming, te begeleiden.’

Adoptie is een sociale en juridische maatregel die genomen kan worden indien hij in het belang is van het kind en mits respect voor de grondrechten van het kind. Het is op de eerste plaats de behoefte van het kind die het rechtvaardigt dat het adoptieproces wordt op gang gebracht. De wens van kandidaat-

adoptant is daaraan secundair. Het Vlaamse adoptiebeleid beoogt deze visie te realiseren doch stuit hierbij soms op de visie van publieke en politieke opinie die, zoals vaak in ontvangende landen, adoptie nogal eens benadert vanuit de kinderwens van kandidaat-adoptanten.

Er moet bij voorrang naar gestreefd worden het *kind in zijn eigen gezin te houden* om eventuele problemen daar op te lossen. We stellen vast dat sinds meerdere decennia het welzijnswerk in *Vlaanderen* resulteerde in o.a. een daling van het aantal voor adoptie afgestane kinderen. Daarenboven begeleiden de erkende adoptiediensten de geboortemoeders (-ouders) verder alvorens zij beslissen hun kind af te staan. We kunnen wel betreuren dat we deze begeleiding niet algemeen kunnen aanbieden aan alle ouders die overwegen hun kind af te staan. Opnieuw dient de Vlaamse Gemeenschap de invoering van een nieuwe federale adoptiewet af te wachten.

De situatie is echter zeer verschillend *in de herkomstlanden* bij interlandelijke adoptie. De armoede, culturele taboes en het ontbreken van basisrechten maakt vele gezinnen kwetsbaar. Vele ontwikkelingslanden ontbreekt het aan voldoende middelen om een degelijk preventief beleid te voeren. Toch worden in diezelfde landen vele kinderen geadopteerd. Het zou wenselijk zijn dat het adoptiebeleid nader aansluiting zoekt bij het ontwikkelingsbeleid dat preventief is t.a.v. kinderverlating.

Toch erkennen we dat het gezinsmilieu, in de meeste gevallen, voor het kind een optimaler milieu is dan een instelling. We betreuren dan ook dat een aantal, adoptabele kinderen niet in Vlaamse gezinnen kunnen geplaatst worden omwille van het feit dat ze niet beantwoorden aan de verwachtingen van de kandidaat-adoptanten. Indien elk kind recht heeft op te groeien in een gezin dienen we het adoptiebeleid erop te richten een geschikt gezin te vinden voor deze kinderen die nood hebben aan een veilig gezin.

Een nieuwe tendens is de behoefte van geadopteerden om op zoek te gaan naar hun *oorsprong*. Bij de nieuwe dossiers van zowel interne als interlandelijke adopties wordt ernaar gestreefd met zorg de persoonlijke dossiers samen te stellen. In vele situaties is de vertrouwelijkheid van de gegevens erg belangrijk. Anderzijds heeft het kind wel recht om rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit, zijn geschiedenis te kennen en informatie te krijgen over zijn ouders. Aangepaste begeleiding hierbij is noodzakelijk. Deze dienstverlening wordt voor de eigen dossiers verleend door de adoptiedienst die het kind plaatste. In het verleden werden kinderen via diverse instanties en tussenpersonen geplaatst die vaak de dossiers niet bewaarden of weigerden informatie te verstrekken. Er is een duidelijke vraag naar gespecialiseerde dienstverlening.

1.2 Kinderopvang

Het regeerakkoord stelt dat er een evenwicht moet gezocht worden tussen de noden van de kinderen en van de ouders.

Op basis van het Verdrag is kinderopvang een recht van het kind. Het Verdrag bepaalt dat de ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van het kind zijn. De overheid dient hun verantwoordelijkheid te respecteren en hen in die verantwoordelijkheid te ondersteunen.

In 1999 besliste Kind en Gezin om het internationale **DECET-project** (Diversity in Early Childhood Education and Training) te ondersteunen, een samenwerking tussen verschillende Europese centra en projecten die culturele diversiteit in de kinderopvang willen stimuleren. Meer info over het DECET-project : www.decet.org.

Kind en Gezin finaliseerde in 1999 **haar visietekst in verband met de pedagogische kwaliteit in het opvanggezin**, waarbij vertrokken wordt vanuit de behoeften van het kind. Deze tekst werd ook voorgesteld op de IFDCO-conferentie in Glasgow (IFDCO = International Family and Daycare Organisation).

Het aantal **plaatsen voor kinderopvang** in de gesubsidieerde sector werd in 1999 uitgebreid met bijna 1000 plaatsen. Ook in particuliere voorzieningen kwamen er een kleine 1000 plaatsen bij.

Een werkgroep binnen Kind en Gezin werkte **normen uit voor brandveiligheid binnen erkende kinderdagverblijven**. Deze werden in een ontwerpbesluit gegoten met de bedoeling ze als erkenningsvoorwaarden in de reglementering op te nemen.

Momenteel wordt binnen dezelfde werkgroep gewerkt rond normen inzake brandveiligheid binnen de initiatieven buitenschoolse opvang.

Een andere werkgroep werkte rond **medische preventie in de kinderopvang**, met het oog op het bevorderen van de kwaliteit van de medische preventie en medische begeleiding in kinderdagverblijven. Het concept wordt momenteel nog verder bestudeerd en kon, mede door budgettaire restricties, nog niet geïmplementeerd worden.

Kind en Gezin keurde een project goed waarbij kinderen met een bijzondere zorgbehoefte (bv. prematuren, hyperkinetische kinderen, motorisch gehandicapten) die moeilijk binnen de reguliere kinderopvang kunnen opgevangen worden, ook kans op opvang wordt aangeboden. Men voert hierbij een tweesporenbeleid. Enerzijds wordt getracht indien mogelijk de kinderen toch te integreren in de reguliere kinderopvang, anderzijds wordt ook aparte aangepaste opvang voorzien. Hiervoor werd een budget van 3.850.000 BEF uitgetrokken.

Er werd beslist twee projecten die zeer jonge kinderen met een gehoorstoornis opvangen en begeleiden naar extramurale therapie in 2000 financieel extra te ondersteunen, door een meer voordelige subsidieberekening door te voeren. Deze projecten lopen in een kinderdagverblijf in Gent en Kortrijk.

Kind en Gezin keurde een project goed voor bijzondere opvang van kinderen van gezinnen of alleenstaanden die geconfronteerd worden met een aids-problematiek.

1.3 Kindermishandeling

Screeningsinstrument detectie problematische opvoedingssituaties

Om de preventiewerkers van Kind en Gezin op het vlak van preventie van kindermishandeling gericht te laten werken, zoekt de instelling naar een gepaste methodologie om problematische opvoedingssituaties te vermijden. Hiervoor werd een **wetenschappelijk onderzoek** uitbesteed aan de afdeling orthopedagogiek van de Katholieke Universiteit Leuven. In 1999 konden een aantal regioteamleden proefdraaien met een eerste versie van een screeningsinstrument ter detectie van problematische opvoedingssituaties waaronder kindermishandeling. Hiertoe werd de nodige vorming voorzien.

Preventieproject Onderwijs - Vertrouwenscentra

In 1999 liep het 'Preventieproject Onderwijs – Vertrouwenscentra' (POV) dat gesteund werd door Kind en Gezin. Ten behoeve van dit project hadden de vertrouwenscentra met sponsoring van Kind en Gezin een film gemaakt over intra-familiaal seksueel misbruik. Vanuit het ministerie van onderwijs werden voor de schooljaren 1998-1999 en 1999-2000 3 krachten gedetacheerd die netwerkoverschrijdende vormingsdagen organiseerden rond deze film waarbij ook de aanpak van kindermishandeling uitvoerig aan bod kwam.

Preventie kindermishandeling binnen de kinderopvang

Een sector die voor de preventie van kindermishandeling niet mag onderschat worden is de kinderopvang. Kind en Gezin helpt mee om de expertise inzake de preventie van kindermishandeling in deze sector te ontwikkelen. Zo werkte de instelling samen met de Katholieke Vereniging van Landelijke Vrouwen een **stappenplan** uit dat aan dienstverantwoordelijken van Diensten voor Opvanggezinnen een leidraad biedt voor het handelen bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Kwaliteitsopvolging vertrouwenscentra

In 1999 werd, o.m. door middel van het sectoraal overleg in het kader van het kwaliteitsdecreet, werk gemaakt van de opvolging van de kwaliteit van de hulpverlening in de sector van de vertrouwenscentra kindermishandeling. Dit zal in 2000 leiden tot de inpassing van minimale kwaliteitseisen waaraan de vertrouwenscentra moeten voldoen in het erkenningsbesluit .

De doorlichting bij de vertrouwenscentra werd in 1999 afgerond. Enerzijds kregen de vertrouwenscentra individuele adviezen en anderzijds werd een plan van aanpak ontwikkeld om op niveau van de sector verbeteringen door te voeren, de samenwerking met Kind en Gezin te verbeteren en impulsen te geven of initiatieven te nemen voor verbeteringen op beleidsniveau. Het is onze zorg dat de hulpverlening inzake kindermishandeling 'doorzichtig' wordt en dat er een uitgeklaarde, eenduidige identiteit komt voor de vertrouwenscentra kindermishandeling.

Actieplan van het Vlaams Fonds tegen kindermishandeling in voorzieningen

In het zogenaamde '**actieplan kinderrechten**' van het Vlaams Fonds ligt de klemtoon op de bestrijding van misbruik door begeleiders van kinderen met een handicap omdat er in deze situatie meestal een verschil is in machtspositie tussen dader en slachtoffer.

Om de doelstellingen van het actieplan te bereiken worden een aantal preventieve acties vooropgesteld naast een aantal reactieve.

Preventieve acties zoals het stimuleren van een open instellingsklimaat zijn één van de basisvoorwaarden om misbruik te voorkomen. Dit kan worden gerealiseerd in de marge van het kwaliteitsbeleid. Daarnaast dienen preventieve acties zich te richten op opleiding en aanwerving van het personeel, verhogen van de weerbaarheid van de kinderen en sensibilisering.

De reactief gericht acties hebben betrekking op de melding van eventueel misbruik. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat een extern meldpunt nodig is naast een interne meldingsprocedure. Binnen de instelling dient een vertrouwenspersoon te worden aangesteld omwille van de laagdrempeligheid. Wat de organisatie van het externe meldpunt betreft, zijn er een aantal opties die nader bekeken worden: de ombudsdienst bij het Vlaams Fonds, gespecialiseerde externe dienst, ... Ook aan het Kinderrechtercommissariaat als meldpunt wordt gedacht. Het Kinderrechtencommissariaat heeft evenwel decretaal de opdracht klachten zoveel als mogelijk terug te verwijzen naar de voorzieningen. Het zou dan ook slechts als laatste beroepsinstantie kunnen fungeren (cfr. afspraken met JO-lijn).

Bestrijding van kinderseksstoerisme

Toerisme Vlaanderen heeft, zoals gezegd in het vorige verslag, meegewerkt aan een samenwerkingsakkoord tussen gemeenschappen en gewesten over het statuut van de reisbureaus. Hierbij werd bijzondere aandacht besteed aan de recente ontwikkelingen inzake de bestrijding van het kinderseksstoerisme. Eén van de verplichtingen bepaalt dat men geen contracten tot reisorganisatie of reisbemiddeling mag afsluiten die verband houden met de seksuele uitbuiting van kinderen of met enig ander doeleinde dat indruist tegen de openbare orde of de goede zeden.

Voormeld samenwerkingsakkoord werd principieel door de diverse vorige regeringen goedgekeurd, maar de Raad van State stelde in haar advies op 23 juni 1999 dat de Gewestelijke overheden als enigen bevoegd zijn om het bewuste samenwerkingsakkoord te sluiten. Het hangt dan ook van de diverse gewestregeringen af of men er al dan niet terug werk zal van maken. De Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme zal de besprekingen over het samenwerkingsakkoord hervatten.

Overleg omtrent kindermishandeling

Naar aanleiding van het eindrapport van oktober 1997 van de Nationale Commissie tegen Seksuele Uitbuiting van Kinderen werd vastgesteld dat de aanpak van kindermishandeling zeer verschillend en niet gecoördineerd verloopt. De aanpak hangt vaak meer af waar de problematiek wordt aangemeld dan wel van de aard van de problematiek zelf. Daarom is het essentieel dat tussen de betrokken partners afspraken worden gemaakt om tot een eengemaakt beleid ten aanzien kindermishandeling te komen. In het vorige rapport kwam de positionering van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG's) reeds aan bod (zie vijfde deel, J). In 1999 werd er tussen het Algemeen Welzijnswerk en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling een samenwerkingsprotocol gesloten. Het overleg tussen de Bijzondere Jeugdbijstand en Kind en Gezin liep verder. In het kader van een werkgroep 'Kindermishandeling' vindt op het ministerie van Justitie overleg plaats tussen alle betrokken partners (Justitie, parket, Kind en Gezin, de administraties Gezin en Maatschappelijk Welzijn en Gezondheidszorg van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de betrokken kabinetten).

1.4 Het belang van kinderen met een handicap

Het Vlaams Fonds gaat uit van het streefdoel dat kinderen met een handicap zolang mogelijk in hun gezin moeten kunnen verblijven. Een andere bekommernis bestaat er in zorg op maat te bieden. Aanbod en vraag moeten zoveel mogelijk op mekaar worden afgestemd.

Daartoe werden in 1998 een drietal flexibiliseringsbesluiten goedgekeurd. Enerzijds bevatten deze besluiten aanpassingen die de voorzieningen in staat moeten stellen zorg op maat te bieden. Zo wordt deeltijds gebruik van de voorziening mogelijk gemaakt, kan men in een voorziening gaan logeren, bestaat de optie van begeleide uitgroei uit de voorziening en werden bijkomende combinaties van aanvullende zorgvormen voorzien. Anderzijds werd de mogelijkheid geschapen om projecten m.b.t. flexibilisering te subsidiëren. Evaluatie van deze flexibiliseringsbesluiten heeft uitgewezen dat deze besluiten zeer positief werden onthaald zowel bij voorzieningen als bij gebruikers. Het gebruik van de mogelijkheden vervat in deze besluiten is in 1999 toegenomen t.a.v. 1998.

Deeltijdse opvang in internaten laat in- en uitgroei uit de voorziening vlotter verlopen en laat tevens toe dat bepaalde activiteiten (zoals sport) verder in het thuismilieu kunnen worden uitgeoefend. De deeltijdse internaatsopvang van autistische kinderen en van adolescenten is evenwel moeilijk gebleken. Deeltijds verblijf in een semi-internaat voor schoolgaanden neemt sterk toe en is een interessante formule in het raam van gezinsgericht werken. Deeltijds gebruik van een semi-internaat voor niet-schoolgaanden laat ouders gewennen aan een uithuisplaatsing. Logeren in een voorziening is zeer gevraagd bij ouders van kinderen, die in een semi-internaat verblijven. Deze formule maakt het mogelijk dat kinderen langer in hun gezin kunnen blijven.

De begeleide uitgroei uit internaten en observatiecentra wordt zeer positief ervaren. Het feit dat de kinderen gedurende een bepaalde periode verder vanuit de voorziening begeleid kunnen worden biedt de ouders een zekere gerustheid. Zij staan er niet onmiddellijk alleen voor.

De ad hoc commissie 'Voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding' formuleerde een aantal aanbevelingen en beleidsvoorstellen m.b.t. verruiming van de flexibiliseringsmogelijkheden, waaronder afwisselend één week voltijds verblijf in een internaat en één week niet, halve dag opvang

in semi-internaten voor schoolgaanden en logeerfunctie ook tijdens het weekend. De administratie kreeg de opdracht voorstellen te formuleren voor de opvolging hiervan.

In het raam van het besluit aangaande de subsidiëring van flexibiliseringsprojecten werden toelagen verleend aan projecten m.b.t. opvoedingsondersteuning, ambulante begeleiding van jongeren met ernstige gedrags- en emotionele stoornissen, zorg en ondersteuning aan gezinnen met een gehandicapte persoon met bijzondere aandacht voor broers en zussen evenals aan een project dat tot doel heeft thuisopvang aan te bieden bij afwezigheid van ouders of andere gezinsleden om zo zwaardere vormen van zorgverlening zoals residentiële opname te vermijden.

Op vraag van het Vlaams Fonds werd vanuit de afdeling orthopedagogiek van de KUL een onderzoek verricht m.b.t. de semi-internaten. Algemene conclusie was dat semi-internaten een waardevolle schakel zijn binnen de hulpverlening aan kinderen met een handicap, maar dat nog gewerkt dient te worden aan optimalisering van het aanbod en de kwaliteit van de werking.

In een omzendbrief wordt de aandacht erop gevestigd dat de kwaliteit van de werking van semi-internaten moet steunen op volgende zes belangrijke pijlers: een leef- en therapeutisch klimaat dat afgestemd is op de specifieke noden van het kind, continuïteit in tijd, ruimte en sociale relaties, benaderen van het kind als een totale persoon, gezinsgericht werken, multidisciplinair werken gecoördineerd en geïntegreerd werken.

Er wordt aanbevolen om het in het kader van het intersectoraal akkoord nieuw aan te werven personeel o.a. in te zetten voor uitbreiding van de opvoedkundige gezinsondersteuning

Tenslotte wordt in de omzendbrief gewezen op de wettelijke verplichting tot continuïteit van het aanbod van de voorziening (d.i. de werking op woensdagnamiddag en in de vakantieperiode).

Een aantal andere korte termijn doelstellingen zoals contacten leggen met het departement Onderwijs aangaande de vervoersproblematiek, aanbrengen van correcties aan de regionale spreiding van semi-internaten zullen worden uitgewerkt en opgevolgd.

Hetzelfde geldt voor de weerhouden middellange termijn doelstellingen zoals intensifiëring van het overleg met Onderwijs, Bijzondere Jeugdzorg en andere diensten om te komen tot een betere aflijning van de onderscheiden taken.

Naast de flexibilisering van de dienstverlening vanuit de traditionele voorzieningen worden er ook geheel nieuwe wegen bewandeld om te komen tot een betere afstemming van vraag en aanbod. Hiermee wordt het persoonlijk assistentiebudget (PAB) bedoeld dat zich momenteel nog in een experimentele fase bevindt doch uiteindelijk in decretale en reglementaire teksten zal worden gegoten.

Het persoonlijk assistentiebudget bestaat erin dat aan de persoon met een handicap een individueel budget wordt toegekend waarmee zelf assistentie bij de activiteiten dagelijks leven (persoonlijke verzorging, vrijetijdsbesteding ...) kan worden georganiseerd en gefinancierd.

Aanvankelijk stond het experiment alleen open voor volwassen personen met een fysieke handicap. Later werd de doelgroep uitgebreid en konden ook kinderen met een mentale handicap in het project stappen. In 1999 werd aan 8 kinderen met een mentale handicap een persoonlijk assistentiebudget toegekend. Hierdoor worden aan het kind optimale ontwikkelingskansen geboden binnen het gezinsverband.

Ingevolge het goedgekeurde samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Waals Gewest kan een persoon woonachtig op het grondgebied van één van de partijen voortaan gebruik maken van de voorzieningen ressorterend onder de bevoegdheid van de andere partij. Een kind dat in Vlaanderen woont kan onder bepaalde voorwaarden naar een Waalse instelling, bijvoorbeeld wanneer deze voorziening korter bij huis gelegen is dan de dichtstbijzijnde Vlaamse voorziening. Een Nederlandstalig kind, dat in Wallonië woont kan toch in een Vlaamse voorziening opgenomen worden.

1.5 Ondersteuning van ouders met een handicap

Samenwerkingsprotocol tussen Kind en gezin en de diensten Begeleid Wonen, erkend door het V.F.S.I.P.H.

Het samenwerkingsprotocol dat in 1998 werd afgesloten tussen 'Kind en Gezin' en het Vlaams Fonds (diensten begeleid wonen) liep in 1999 verder. Doel is te komen tot een betere samenwerking tussen de verschillende diensten met als uiteindelijk objectief optimalisering van de begeleiding van ouders, waarvan één van beide of beide een mentale handicap heeft. Er werden in 1999 een 40-tal gezinnen bereikt. Het resultaat van die samenwerking werd niet alleen door de betrokken hulpverleners, maar ook door de cliënten zelf geëvalueerd.

Aan het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de overheid hen bij deze taak dient te ondersteunen, zoals geconcretiseerd in artikel 18 van het Verdrag wordt zo gestalte geven. Het ondersteunen van zelfstandig gehandicapte ouders is van groot belang voor de opvoeding van hun kinderen. Dat ook ouders met een handicap op dergelijke ondersteuning recht hebben, kan overigens ook beschouwd worden als een toepassing van het non-discriminatiebeginsel.

Ondersteuning van dove ouders met horende kinderen

In het raam van de niet geregementeerde toelagen werd door het Vlaams Fonds een project betoelaagd dat er op gericht is gezinnen van dove ouders met horende kinderen te ondersteunen. Dergelijke gezinnen hebben te kampen met specifieke problemen. Horende kinderen dienen hun dove ouders te helpen. Hierdoor nemen ze vaak een deel van de ouderrol over op een ogenblik dat ze hier nog niet rijp voor zijn. Voor de ouders leidt dit tot ondermijning van hun ouderrol. Bovendien hebben kinderen van dove ouders regelmatig te kampen met een identificatieprobleem. Een kind neemt eigenschappen, waarden en gewoonten over van zijn ouders. Door het gedeeltelijk ontbreken van communicatie wordt dit voor deze kinderen moeilijker. Het project beoogt zowel ondersteuning te bieden aan de ouders als aan de kinderen.

1.6 Kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen

In het jaarverslag 1998 (eerste deel) werd gevraagd om bij de uitvoering van de kwaliteitsdecreten in die sectoren waar het cliënteel (ook) bestaat uit kinderen en/ of jongeren specifieke aandacht te schenken aan de rechten gewaarborgd door het Verdrag. In verschillende sectoren werden inmiddels de Sectorspecifieke Minimale Kwaliteitseisen (SMK's) bepaald. Sectoren waar het cliënteel (ten dele) bestaat uit kinderen zijn de bijzondere jeugdbijstand, het algemeen welzijnswerk, de centra voor integrale gezinszorg, de centra voor ontwikkelingsstoornissen en voorzieningen erkend door het Vlaams Fonds en door Kind en Gezin.

Het is dan ook belangrijk om na te gaan in welke mate de SMK's tegemoetkomen aan de rechten van het kind zoals gewaarborgd door het Verdrag.

In de SMK's voor de *Centra voor Integrale Gezinszorg* wordt expliciet verwezen naar de rechten van het kind. SMK 2.1 stelt dat de hulp- en dienstverlening op een maatschappelijk aanvaardbare wijze gebeurt met respect voor rechten van mens en kind. Deze SMK wordt verder gespecificeerd als volgt: '2.1.1. Het CIG respecteert de rechten van elke cliënt en besteedt in de werking bijzondere aandacht aan de perspectieven van het kind.'

De *bijzondere jeugdbijstand* heeft het Kinderrechtencommissariaat betrokken bij de voorbereiding van de SMK's. Een verwijzing naar het Verdrag vinden we wel niet terug in de SMK's zelf. De uitleg bij de SMK 1.4 'De voorziening waarborgt het respect voor de grondrechten en de gebruikersrechten' stelt dat deze verwijst naar de mensenrechten en de rechten van het kind en alle daarvan afgeleide

regelgeving die van toepassing is. Verder luidt SMK 2.1 'De voorziening respecteert de wetgeving met betrekking tot de minderjarigen, de ouders, de voogdij en de rechterlijke beslissingen daaromtrent.' Het Verdrag werd bij decreet van 15 mei 1991 door de Vlaamse Gemeenschap goedgekeurd.

De SMK's die respectievelijk gelden voor het *Algemeen Welzijnswerk* en de *Centra voor Ontwikkelingsstoornissen* stellen het respect voor de rechten van het kind niet expliciet voorop.

Voor wat betreft de sectoren erkend en gesubsidieerd door *Kind en Gezin* verwijzen de SMK's voor Kinderdagverblijven, Diensten voor Opvanggezinnen, Consultatiebureaus voor het Jonge Kind en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling in het kader van het respect voor de basisrechten en gebruikersrechten expliciet naar het IVRK. De SMK's voor de Centra voor Kinder- en Gezinsondersteuning, het Voorbereidingsteam en het Evaluatieteam Adoptie bevatten een algemene verwijzing naar de toepasselijke internationale (en nationale) reglementeringen. De SMK's voor de initiatieven Buitenschoolse Opvang verwijzen niet (expliciet) naar het IVRK of andere internationale reglementering.

De SMK's die werden afgesproken in de *gehandicaptensector* bevatten geen verwijzing naar de rechten van het kind. Noodzakelijk lijkt evenwel dat de voorziening bij de invulling van de kwaliteitseisen in de praktijk zich tevens concreet laat inspireren door de bepalingen en de geest van het VN-verdrag. Zo dient men o.a. voor ogen te houden dat het kind zelf drager van rechten is, dat het belang van het kind dient te primeren, ... Ook het recht op participatie mag daarbij zeker niet overgeslagen worden. De praktijk bewijst dat het oprichten van jongerenraad in een voorziening voor kinderen met een handicap wel degelijk mogelijk is².

Het kwaliteitsdecreet kan eigenlijk als de rechtstreekse uitvoering beschouwd worden van het derde lid van artikel 3. Veiligheid, gezondheid, personeelsbeleid en toezicht komen voor in de erkennings- en subsidiëringsreglementering van de diverse sectoren. Aanvullend bevatten de SMK's o.m. criteria m.b.t. het personeel (bezetting, kwalificaties, evaluaties, vorming en extra krachten), de infrastructuur (veiligheid, hygiëne, toereikendheid, kindvriendelijkheid, ...). Verder komen we in de SMK's bepalingen tegen m.b.t. klachtenbehandeling, inspraak, samenwerking, informatieverschaffing aan de gebruiker, evaluatie van de hulp- en dienstverlening, zorg op maat, doelstellingen, bereikbaarheid/toegankelijkheid, recht op antwoord op hulpvragen/ beschikbaarheid, doorverwijzing, informatieoverdracht, privacy, opdrachtsverklaring, voorziening en middelengestructureerd werken, participatiemogelijkheden, organisatiestructuur, financieel beleid, signaalfunctiewaardigheid van de gebruiker, gebruikerstevredenheid, afsluiting van de zorg, maatschappelijk relevante hulpverlening en behoeftenanalyse.

Opvallend is ook dat men stevast van de gebruiker/ cliënt/ klant spreekt. Daarbij is het niet altijd zo duidelijk wie men onder die term begrijpt, met name in die sectoren waar men ook maatregelen m.b.t. kinderen/ jongeren uitvoert. Kan het kind, vanaf een bepaalde leeftijd, als een volwaardige cliënt beschouwd worden? Of zijn het op de eerste plaats de ouders die de cliënten zijn? In dit verband dient gewezen te worden op de aanvullingen en opmerkingen van het Kinderrechtencommissariaat bij de ontwerp-beleidsstekst Bijzondere Jeugdbijstand aan de commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg (zoals geciteerd in het Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 1998-1999, p. 143):

'Het moet duidelijk zijn dat de eerste rechthebbenden, de eerste cliënten van de jeugdzorg de minderjarigen zelf zijn. In de ontwerptekst is 'de cliënt' niet altijd even duidelijk gezien termen als kinderen, jongeren en ouders door elkaar gebruikt worden. Het spreekt vanzelf dat kinderen doorgaans in een gezin leven, dat eventuele problemen dus ook vooral binnen het gezinsmilieu dienen opgelost te worden, maar de centrale figuur waarvoor de zorg wordt opgezet is toch wel de

² In het Medisch Pedagogisch Instituut 'Ave Regina' kiezen jongeren vanaf 12 jaar een afgevaardigde per leefgroep. Tijdens de vergaderingen worden onderwerpen besproken als het organiseren van activiteiten voor de groep, eindejaarsfuif, inrichting van sportvelden, opruimen van speelplaats...

minderjarige. Dit sluit niet uit dat de ouders een belangrijke rol spelen. De art. 3.2, 5 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geven de ouders belangrijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden, doch stellen tegelijk dat de overheid de ouders daarin dient te ondersteunen.

Hulp- en dienstverlening is dus wel in een gezinscontext te plaatsen maar wanneer minderjarigen enkel worden gedefinieerd vanuit hun status als gezinslid, doet dit afbreuk aan de geest van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind'.

Het Kinderrechtencommissariaat deed dan ook de aanbeveling aan het Vlaams Parlement dat de positie van de minderjarige als cliënt op zich moet opgewaardeerd worden, niet enkel als schakel in een gezinscontext.

Tegen 1 januari 2004 dienen de erkende voorzieningen te voldoen aan de herziene sectorale erkenningsvoorwaarden. Het belang van de minderjarige als eerste belanghebbende cliënt wordt nergens expliciet als eerste kwaliteitsvereiste vooropgesteld. Toch is die bekommernis zeker aanwezig. Bij de verdere implementatie van het kwaliteitsdecreet dient dan ook bewaakt te worden dat het gevoerde kwaliteitsbeleid het belang van de minderjarige ten goede komt. Gelet op de doorgevoerde responsabilisering, rust een grote verantwoordelijkheid bij die voorzieningen. Het zal daarbij aan de functionele administraties zijn om, via de inspectie, toezicht uit te oefenen en zo nodig wijzingen aan de overeengekomen SMK's, de bestaande regelgeving/ rekeningsnormen voor te stellen.

Kwaliteitsmeting en kwaliteitsbevordering in de preventieve zorg door Kind en Gezin

Samen met Prof. Ko de Ruyter en dr. Martin Wetzels van de Universiteit van Maastricht werd een meetinstrument ontwikkeld dat toelaat de kwaliteit van de door de ouders gepercipieerde preventieve zorgverlening te onderzoeken. Het instrument werd reeds uitgetest in de proefregio's. Dit initiatief houdt rechtstreeks verband met artikel 24 van het Verdrag, met name de nadruk op de preventieve gezondheidszorg en -voorlichting.

1.7 Laagdrempelige jeugdhulpverlening binnen het algemeen welzijnswerk

De zogenaamde jongerenadviescentra zijn reeds lang actief. Met de hervorming van het algemeen welzijnswerk maken zij nu deel uit van de Centra voor Algemeen Welzijnswerk. Het Vlaams Parlement stelde in zijn motie van aanbeveling inzake de bijzondere jeugdzorg dat de Vlaamse Gemeenschap de eerstelijns jeugdzorg en gezinszorg prioritair dient uit te bouwen. Zowel gezinsbegeleiding en opvoedingsondersteuning als (crisis)hulpverlening voor jongeren moeten bij voorkeur buiten de huidige bijzondere jeugdzorg uitgebouwd worden. In haar beleidsnota heeft de minister van welzijn duidelijk gemaakt dat zij bijkomende budgettaire middelen zal investeren in de bijzondere jeugdbijstand maar ook stroomopwaarts in de verwante sectoren van Kind en Gezin, de CLB's en het Algemeen Welzijnswerk. Daarbij onderlijnt zij dat een laagdrempelige en goed bereikbaar aanbod van inzake opvoedingsondersteuning en algemene hulpverlening de instroom in de bijzondere jeugdbijstand afremt.

In 1999 werd een eerste budget van 30 mio voorzien. Hiermee kregen 12 regio's bijkomende middelen om crisishulpverlening aan minderjarigen in het algemeen welzijnswerk uit te bouwen. De doelgroep bestond uit minderjarigen die zich in een actuele crisissituatie bevinden en die opvang, op basis van vrijwilligheid, nodig hebben voor een korte periode. De tijdsduur dient daarbij zo kort mogelijk gehouden te worden. In deze tijdsspanne kan er gewerkt worden aan een passende oplossing, bijvoorbeeld een terugkeer naar het familiaal milieu, aanbieden van een passende hulpverlening of indien nodig oriënteren naar een meer gespecialiseerde hulpverlening.

Crisishulpverlening uitbouwen binnen het algemene welzijnswerk ligt evenwel niet voor de hand als men niet kan terugvallen op een basisaanbod van jeugdhulpverlening (onthaal, informatie en advies).

Er dient immers op toegezien te worden dat dit aanbod niet gaat fungeren als ‘overdrukventiel’ voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. Het aanbod van het AWW heeft op de eerste plaats een preventieve functie. Daarom worden in 2000 de bijkomende middelen ten belope van 60 mio besteed aan de uitbouw van een goed gespreid en specifiek basisaanbod van laagdrempelige hulpverlening voor jongeren. Dit basisaanbod wil zich daarbij eerst en vooral richten naar die jongeren die een partieel ambulante aanbod nodig hebben.

1.8 Strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

Namens de Vlaamse regering bereidt de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen een ‘Strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden’ voor. Het gevangeniswezen behoort tot de bevoegdheden van de federale overheid. Bijstand aan personen is met inbegrip van de hulp en dienstverlening aan gedetineerden een gemeenschapsbevoegdheid. België werd al herhaalde malen op de vingers getikt omdat hulpverlening voor gevangenen ontbreekt. De aan gedetineerden geboden hulpverlening zal ook betrekking hebben op de familie van de gedetineerde. In uitvoering van het Verdrag zal daarbij bijzondere aandacht gaan naar de belangen van kinderen van gedetineerden. Daarbij zal deze hulpverlening ertoe bijdragen dat deze kinderen niet (meer) worden achtergesteld ten opzichte van kinderen van wie de vader/ moeder niet in een gevangenis verblijft.

1.9 Profilering comités voor bijzondere jeugdzorg

In een omzendbrief van 20 januari 1999 omtrent de *profilering van de comités voor bijzondere jeugdzorg* (CBJ) stelt de vorige minister van Welzijn ‘respect voor kinderrechten’ als eerste werkings- en beleidsprincipe voorop, zowel voor de algemene preventie als voor de individuele hulpverlening. Algemene preventie en individuele hulpverlening zijn de twee basisopdrachten van de comités.

Algemene preventie

In 1999 heeft elk comité in Vlaanderen - twintig in totaal - een preventiebeleidsplan opgemaakt. Elk beleidsplan vermeldt linken naar de kinderrechten gezien:

- De visie op preventie vanuit een comité expliciet een *offensieve preventiestrategie* naar voren schuift. Dit betekent dat men gelooft in de eigen mogelijkheden en de kracht van kinderen en jongeren in tegenstelling tot defensieve/repressieve preventie. Bij het opzetten van offensieve preventieprojecten - via intermediairen en beleidsverantwoordelijken mbt jeugd - zijn inspraak, participatie, luisteren naar de beleving van jongeren concrete handvaten om het respect voor kinderrechten te vertalen.
- De uiteindelijke doelgroep van preventieprojecten vanuit een comité kinderen en jongeren zijn met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare onder hen. Vanuit het kinderrechtenverdrag hebben zij immers – zoals elkeen - recht op onderwijs aangepast aan hun behoeften, recht op een zinvol vrijetijdsaanbod, recht op een correcte beeldvorming, recht op een laagdrempelig hulpaanbod, ...

Bij wijze van **illustratie** gaan als bijlage uit de beleidsplannen van de CBJ's de beleidsdoelstellingen die zich aan het vertalen zijn in concrete en offensieve preventieprojecten.

Individuele hulpverlening

In het kader van de individuele hulpverlening wordt meer dan voorheen de nadruk gelegd op samenwerking met welzijnswerkers uit andere sectoren dan de bijzondere jeugdbijstand. Ook vinden in verschillende arrondissementen overlegmomenten plaats met jeugdrechters en parketmagistraten belast met jeugdzaken. Na de overdracht van het grootste deel van de bevoegdheid voor jeugdbescherming/ bijzondere jeugdbijstand naar de gemeenschappen en de invoering door de

decreten van een strikte scheiding tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening waren de contacten tussen magistraten en consulenten immers zeldzaam geworden.

1.10 Werking JO-lijn

Op 28 maart 2000 werd het verslag voorgesteld van twee jaar werking JO-lijn m.b.t. 1997-1998.

JO-lijn is een informatie- en luisterlijn voor jongeren, ouders en iedereen met vragen over de hulpverlening in de bijzondere jeugdbijstand. Men kan er terecht voor informatie of advies, of met een klacht over de werking van de bijzondere jeugdbijstand.

Aan de grondslag van de oprichting van JO-lijn lagen verschillende maatschappelijke evoluties:

- een gewijzigde visie op de mens waarbij de burger niet langer meer gezien wordt als object van hulpverlening door voorzieningen maar wel als een actieve cliënt die drager is van rechten, plichten en vrijheden en die actief dient deel te nemen aan het hulpverleningsproces
- impulsen die verband houden met het Algemeen Verslag van de Armoede waarin zeer fundamentele kritiek werd geleverd op het plaatsingsbeleid door de bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen. Men stelt dat plaatsing van kinderen nooit mag gebeuren wegens armoede. De kans op plaatsing bij maatschappelijk kwetsbare kinderen en kansarme gezinnen bleek immers groter te zijn. Ook het VN-Comité voor de Rechten van het Kind uitte hierover zijn bezorgdheid naar aanleiding van de bespreking van het eerste Belgische rapport in 1995³. In dit verband pleit men voor de belangrijke rol van het gezin bij de opvoeding van het kind
- de totstandkoming, goedkeuring en implementatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind waarbij niet alleen de volwassen persoon maar ook het kind, de persoon die jonger is dan 18 jaar, niet langer wordt gezien als object van bescherming maar wel als subject/ drager van rechten

Tegen de achtergrond van kinderrechten is JO-lijn een ideaal werkinstrument om jongeren binnen de bijzondere jeugdbijstand te informeren over datgene waar zij recht op hebben. Dat betreft niet alleen hun recht op hulp, maar ook de wijze de context van deze hulp, specifieke rechten in de voorzieningen, het recht op informatie en participatie.

Als onderdeel van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand draagt JO-lijn actief bij tot de kwaliteitsverbetering van de geboden hulpverlening.

Dat men ook voeling blijft houden met de bekommernissen geuit in en naar aanleiding van het Algemeen Verslag van de Armoede blijkt uit het feit dat de oprichting van de JO-lijn uitvoerig besproken is geweest in de werkgroep 'Gezin en Plaatsing' van de Vierdewereldbeweging. Toen daarna vastgesteld werd dat armen nauwelijks bellen, werd in overleg met de vierdewereldbeweging nog explicieter benadrukt dat de mogelijkheid bestaat om anoniem JO-lijn te contacteren. Ook werd de mogelijkheid geboden een melding te doen met de vraag geen verdere stappen te ondernemen.

Op basis van de evaluatie van de eerste twee jaren werking besluit men dat:

- het aantal klachten relatief laag is. De meeste klachten kunnen rond drie thema's gegroepeerd worden: informatie, communicatie en participatie die voor een deel overigens onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn
- er blijvend moet geïnvesteerd worden in gerichte bekendmaking van het initiatief naar de jongeren toe (nieuwe media, ...)

³ Slotbeschouwingen van het Comité in 'Toelichting bij het eerste Belgisch rapport betreffende het verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind', Ministerie van Justitie.

- er een grote behoefte is aan informatie over het hulpverleningsaanbod van het welzijnswerk in het algemeen en in de bijzondere jeugdbijstand in het bijzonder.
- JO-lijn niet alleen bijdraagt tot de implementatie van het informatie- en klachtenrecht in het kader van het kwaliteitsdenken maar ook tot de afdwingbaarheid van de rechten van kinderen en jongeren.

In 1998 kwamen 115 oproepen binnen per brief en 938 via de telefoon, wat neerkomt op een totaal van 1053. De grootste categorie van oproepers zijn de moeders. In de absolute cijfers vertegenwoordigen de jongeren 16,5% van het totaal oproepers.

Uit de concrete vragen en klachten die bij JO-lijn zijn binnengekomen, blijkt dat het belang van informatie, communicatie en participatie niet kan overschat worden voor het slagen van de hulpverlening. *‘Om kwaliteitsvolle hulpverlening te kunnen blijven bieden, dient voortdurende aandacht besteed te worden aan een gezinsgerichte werking, waarin participatie (ondersteund door voldoende informatie aan en communicatie met alle actoren) niet enkel een recht is, maar tevens een bijdrage levert tot het welslagen van de geboden hulpverlening. De consulente dragen hierin een belangrijke verantwoordelijkheid’*⁴.

Ook in het kader van het Minorius-project bleek dat conflicten in de hulpverlening vaak te maken hebben met een tekort aan info of gebrek aan communicatie. Hoewel rechten van ouders en kinderen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, kunnen hun belangen soms radicaal tegenover elkaar staan. Het is dan ook zowel voor de consulente als voor de hulpverlener in de voorziening een hele uitdaging om in de hulpverlening én aan de ouders én aan het kind voldoende ruimte en tijd te geven⁵.

De participatie door de minderjarige en diens ouders aan het hulpverleningsproces worden principieel gewaarborgd door de decreten bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990. *‘De hulpverlener kan evenwel niet altijd meegaan in datgene wat de cliënt aangeeft. Zonder over te gaan in professioneel machtsmisbruik of onnodig afhankelijk maken van de cliënt kan het zijn dat de hulpverlener in zulke situaties zelf ‘de knoop moet doorhakken’. Zijn keuze zal echter gelegitimeerd moeten worden, in de eerste plaats naar de cliënt toe, maar zonodig ook naar de werkomgeving, de samenleving’*⁶. Daarbij blijkt uit de geschiedenis van de bijzondere jeugdbijstand/ kinder- of jeugdbescherming dat deze legitimatie naar de samenleving de ontstaans- en bestaansreden van deze sector is maar tevens de achillespees. Overeenkomstig het Verdrag dienen de belang van het kind de eerste overweging te zijn. Spiesschaert wijst op enkele belangrijke verschuivingen die zich voordoen in de inhoud van het concept ‘belang van het kind’. *‘Zo is er een groeiende overtuiging dat de rechten van het kind een goede en geactualiseerde omschrijving zijn van het belang van het kind. Hierdoor zou de klemtoon kunnen verlegd worden van een houding van bescherming van kinderen in hun belang naar een houding van bescherming van de rechten van het kind in hun belang. Een andere belangrijke verschuiving heeft te maken met het inzicht dat het noodzakelijk is kinderen zelf, als groep, te betrekken bij de operationele omschrijving van hun belang. Uiteindelijk vloeit dit voort uit het recht van kinderen om hun mening te kennen te geven in aangelegenheden die hen betreffen’*⁷.

De participatie dient dan ook **effectief** te zijn.

Of de decreten bijzondere jeugdbijstand voldoende waarborgen bieden voor een effectieve participatie van én de jongere én de ouders zou nader dienen onderzocht te worden. De Kinderrechtencommissaris maakt in dit verband de opmerking dat decretale en projectmatige initiatieven niet voldoende zijn. *‘Kwaliteitsvol regelgevend werk dient gevolgd te worden door praktijkevaluatie: heeft de nieuwe regel wel het gewenste effect gegenereerd’*⁸.

⁴ Twee jaar JO-lijn, een luisterlijn van de Bijzondere Jeugdbijstand, Overzicht werking 1997-1998, 32.

⁵ Zie: Protocol jongerenrechten in de Jeugdbijstand – Minorius, Jan Bosmans, Lily De Clercq, Rudi Roose en Tine Vanthuyne – Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenvoorzieningen (VVJG), 1998, p. 25-26.

⁶ Idem

⁷ Spiesschaert, F., ‘Kinderrechten en hun betekenis voor de bijzondere jeugdzorg’ in Bosmans, J. en Roose, R. (red.), Tussen hulpverlening en recht – Jongerenrechten in de bijzondere jeugdbijstand.

⁸ Commentaar KRC, p. 10.

Inmiddels is wel gebleken dat de zgn. ‘cliëntgerichtheidsregistratie’⁹ niet het middel bij uitstek is om de effectiviteit van de participatie na te gaan.

In het kader van de afdwingbaarheid van de rechten van kinderen werden tussen JO-lijn en het Kinderrechtencommissariaat afspraken gemaakt over de concrete klachtenbehandeling. Er werd afgesproken dat specifieke vragen en klachten mbt bijzondere jeugdbijstand doorverwezen worden naar JO-lijn. Vragen en klachten die rechtstreeks handelen over kinderrechten worden doorverwezen naar het Kinderrechtencommissariaat. Deze taakverdeling mag wel geen afbreuk doen aan de keuze van de melder. Vraagt deze de uitdrukkelijke opvolging door JO-lijn/ het Kinderrechtencommissariaat dan zal deze keuze gerespecteerd worden.

In het kader van de samenwerking van het Kinderrechtencommissariaat met de verwijzende instanties was het Kinderrechtencommissariaat te gast op de vergaderingen van de leidend consultants van de sociale diensten bij de comités voor bijzondere jeugdzorg en van de sociale diensten bij de jeugdrechtsbanken. In een sfeer van overleg en dialoog werden naast de werking van het Kinderrechtencommissariaat de afspraken met JO-lijn toegelicht.

1.11 Elektronisch dossier

Het door LUCAS ontwikkelde instrumentarium dat de basis zal vormen voor het elektronisch dossier zal een gestandaardiseerde procedure voor het case-onderzoek en casemanagement omvatten, vastgelegd in een gestandaardiseerd registratie-instrument.

Concreet beantwoordt het instrumentarium aan de volgende vereisten.

Het zal een **systematische opvolging** van jongeren binnen de Bijzondere Jeugdbijstand mogelijk maken.

Het zal de verschillende hulpverleningsprocessen structureren en faseren met systematische aandacht voor de principes van **cliëntenparticipatie**, overleg en gedeelde besluitvorming. Door het systematisch inbouwen van participatiemogelijkheden in het instrument worden consultant en hulpverlener gestimuleerd om de visie van de jongere en zijn of haar familie op de probleemsituatie en de hulpverlening te bevragen en om met de wensen en de eigenheid van de betrokkenen rekening te houden in het hulpverleningsproces. De persoonlijke visie van de betrokkenen moet trouwens ook steeds worden opgenomen in de verslaggeving.

Het elektronisch dossier zal de basis bieden voor een inzichtelijke en gestructureerde verslaggeving met het oog op **overdracht en overleg**. Het hulpverleningsproces wordt inzichtelijk, overdraagbaar en controleerbaar gemaakt. Oordeelsvorming en besluitvorming wordt geëxpliciteerd en kan zich niet langer enkel afspelen in het hoofd van de hulpverlener.

Door een uniforme registratie van cliëntgegevens zal via het elektronisch dossier de nodige informatie ter beschikking van het beleid kunnen worden gesteld. Op die manier kan de overheid meer inzicht verwerven in het functioneren van de jeugdzorg en in de verhouding tussen **hulpvraag en hulpaanbod**.

Het voorliggende instrumentarium is klaar voor een testfase. Alvorens het te informatiseren is het noodzakelijk om het instrument uit te proberen in de praktijk en om het bij te sturen op basis van de praktijkervaringen. Na afloop van de testfase moet het instrumentarium klaar zijn voor informatisering en implementatie in de buitendiensten.

⁹ Zie jaarverslag 1998

1.12 Strategisch plan integrale jeugdhulpverlening

De huidige regering nam zich voor om de motie van aanbeveling en de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg van het Vlaams Parlement uit te voeren via een strategisch meerjarenplan en dat na overleg met de verschillende actoren. Actoren zijn naast de huidige bijzondere jeugdbijstand ook de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, het algemeen welzijnswerk, de Centra voor Leerlingenbegeleiding, Kind en Gezin en de gehandicaptenzorg. Bedoeling is dat de integrale jeugdhulpverlening meer behoeftegestuurd, vroegtijdiger en intersectoraal zou gebeuren. Nu loopt de hulpverlening nog te aanbodgestuurd, te weinig uitgebouwd op de eerste lijn en te veel georganiseerd per sector waarbij men onvoldoende over de muurtjes heen zou samenwerken. Bij de afstemming tussen de sectoren zal het kinderrechtenverdrag als centraal referentiekader gehanteerd worden. Regelgeving en praktijk zullen in uitvoering van het regeringsakkoord systematisch getoetst worden aan IVRK alsook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

De overheid heeft in uitvoering van het IVRK de opdracht het kind te beschermen tegen alle vormen van geweld en misbruik. Er zullen met andere woorden steeds grenzen zijn aan de behoeftesturing van de jeugdhulpverlening. Het regeerakkoord stelt hieromtrent dat nog zal onderzocht worden bij welke problematische opvoedings- en leefsituaties of schendingen van provisie- en protectierechten van kinderen een maatschappij effectief dient op te treden. Hiermee wordt voortgebouwd op het standpunt van het Vlaams Parlement dat dient ingegrepen te worden bij schending van de protectie- en provisierechten van het kind. Hiertegen was de Kinderrechtencommissaris opgekomen. Vanuit de comprehensiviteit van het IVRK dient immers bij elke schending opgetreden te worden. In het debat werden de participatierechten als interventiegrond niet weerhouden. Vanuit de regering kan in het kader van een inclusief kinderrechtenbeleid alleen maar aangedrongen worden op duidelijkheid en overleg hieromtrent.

Zowel vanuit de comprehensiviteit van het verdrag bekeken als vanuit de praktijk kan men zich evenwel moeilijk voorstellen dat een schending van de participatierechten niet steeds ook een schending inhoudt van andere rechten. Immers, de ervaring van o.m. JO-lijn wijst ons op het belang van effectieve participatie. Dit sluit aan bij het theoretisch uitgangspunt dat rechten van kinderen één en ondeelbaar zijn.

1.13 Gesloten opvang

Bijkomende buffercapaciteit

Overeenkomstig aanbevelingen van onder meer het VN-Comité voor de Rechten van het Kind en artikel 37 van het Verdrag stelt de wet van 4 mei 1999 de afschaffing in het vooruitzicht van artikel 53 van de jeugdbeschermingswet en dit uiterlijk op 1 januari 2002. Zodoende zal een minderjarige die een ernstig als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd niet langer voor een maximale duur van 14 dagen in een zogenaamd huis van arrest, de gevangenis, kunnen opgesloten worden. In 1997 en 1998 werden respectievelijk 62 en 125 Vlaams minderjarigen, hoofdzakelijk jongens in gevangenissen opgesloten¹⁰. In 1999 werden in de gevangenissen die in het Vlaamse gewest gelegen zijn 136 minderjarigen opgesloten¹¹. Deze hoge plaatsingscijfers van jongeren in gevangenissen zouden verband houden met een tekort aan capaciteit van de gesloten afdelingen van de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand. Feit is dat er alleen bij de jeugdrechtbank te Antwerpen in 1998 al sprake was van 98 weigeringen tot opname van meisjes in de gesloten instelling De Zande en 126 weigeringen tot opname van jongens in De Kempen. Het zou interessant zijn om na te gaan welke redenen aan de oorsprong liggen van de beslissingen tot tijdelijke opsluiting van een

¹⁰ Zie VRIND 1999, p. 220

¹¹ Zie bijlage

minderjarige in een gevangenis. Verder zouden heel wat plaatsingen in de gemeenschapsinstellingen dan weer te maken hebben met een tekort aan plaatsen binnen de welzijnssector en vooral dan binnen de bijzondere jeugdbijstand. Dit dient een oplossing te krijgen door een betere uitbouw van de eerstelijns jeugdhulpverlening en daarna in het kader van de integrale jeugdhulpverlening. Samenvattend kan men dan ook zeggen dat oneigenlijk gebruik er in verschillende situaties toe leidt dat minderjarigen die hulp nodig hebben in een onaangepaste opvang terecht komen.

Een aantal jongeren heeft evenwel nood aan opvang in een gesloten systeem omwille van de ernst van de problematiek en de bescherming van de maatschappij. Op 18 februari 2000 heeft de regering de principiële beslissing genomen om tegen eind 2001 in de gesloten afdeling van de Gemeenschapsinstelling De Kempen een bijkomende leefgroep te voorzien met capaciteit 10 die een bufferfunctie zou hebben. Enkel jongens die beantwoorden aan de vroegere voorwaarden om opgesloten te worden in de gevangenis zullen in deze setting kunnen opgenomen worden. Deze bijkomende capaciteit is bedoeld om de gevolgen van de afschaffing van het genoemde artikel 53 op te vangen.

Het gaat meer bepaald om situaties waarin de jongere:

- verdacht is van feiten strafbaar met een correctionele hoofdgevangenisstraf van één jaar of met een zwaardere straf én
- 14 jaar oud was op het ogenblik van de feiten én
- niet kan toevertrouwd worden aan een particulier of instelling.

Het is evenwel belangrijk om de verwijzingen naar de GI's te beperken tot degenen die daar strikt genomen behoefte aan hebben. Zoals reeds gezegd in het eerste jaarverslag is er buiten de GI's specifieke opvang nodig voor minderjarige psychiatrische patiënten en niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Ook voor de groep van minderjarige drugverslaafden dient er in specifieke opvang voorzien te worden.

Jeugd(sanctie)recht?

In het jaarverslag 1998 werd gesteld dat de Vlaamse Gemeenschap de opdracht heeft om in overleg met Justitie erop toe te zien dat de maatregelen ten aanzien van jeugddelinquenten het welzijn van deze laatsten beogen.

De Vlaamse regering heeft op 18 februari 2000 beslist om ook in de toekomst een gedifferentieerd aanbod te organiseren voor de opvang en begeleiding van jeugddelinquenten met inbegrip van de inrichting van gesloten instellingen. Tevens werd de Vlaamse minister bevoegd voor bijstand aan personen gemachtigd om onmiddellijk overleg op te starten met de minister van Justitie teneinde tot een afstemming te komen van de beleidsinitiatieven betreffende een nieuw jeugdrecht en deze aangaande de organisatie van de gesloten opvang voor delinquente jongeren door diensten van de Vlaamse Gemeenschap.

Eerder dan federale jeugdgevangnissen waar de nadruk zou liggen op straf en maatschappijbescherming als korte termijn finaliteit, verkiezen we (gesloten) instellingen waar begeleiding, hulpverlening, onderwijs en gezondheidszorg gericht worden naar één uiteindelijke finaliteit: de jongere een volwaardige plaats laten verwerven in de samenleving. Gesloten opvang, ook al gebeurt die in gemeenschapsinstellingen waar de nadruk ligt op begeleiding, dient steeds als het laatste redmiddel beschouwd te worden.

Actie-onderzoek teneinde trajectwerking en netwerkontwikkeling vanuit de gemeenschapsinstellingen voor minderjarigen te realiseren

(Prof. Dr. I. van Welzenis, K.U. Leuven)

Het actieonderzoek houdt in dat de onderzoekers de visie en het beleid ten aanzien van en binnen de halfopen en gesloten gemeenschapsinstellingen zoveel mogelijk stimuleren en ondersteunen in de richting van het ontwikkelen van een zo naadloos mogelijk traject voor elke minderjarige, die in een gemeenschapsinstelling geplaatst wordt. Het onderzoek loopt over de periode 1997-2000 en was op datum van 31 maart nog niet afgerond.

Enkele voorlopige besluiten die in het oog springen:

- pleidooi van de onderzoekers om de plaatsing in de gemeenschapsinstelling nooit als de eerste maatregel te passen, met uitzondering van die gevallen waarin maatschappijbescherming absoluut noodzakelijk is
- Een meer transparant vorderings- en plaatsingsbeleid evenals een meer eenduidig beleid van de parketmagistraten en jeugdrechters zou de rechtszekerheid van de minderjarigen ten goede komen en bovendien de gemeenschapsinstellingen meer kans bieden op naadloze hulpverlening
- Samenwerking en netwerking binnen de brede welzijnssector zijn nodig om het oneigenlijk gebruik van de GI 's terug te dringen en om ervoor te zorgen dat elke minderjarige die maatregel krijgt die voor hem/ haar de beste is.
- Uitbreiding van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen, zoals dat momenteel wordt bepleit, wordt door onze registratiegegevens niet ondersteund. Men stelt voor om de beschikbare capaciteit voor minderjarigen binnen en buiten de bijzondere jeugdbijstand te inventariseren en te optimaliseren door middel van het opstarten van netwerken met alle betrokkenen. Langs deze weg kunnen de hiaten, mogelijkheden en voorwaarden om de minderjarigen in de meest geschikte voorzieningen te plaatsen, onderzocht worden en concrete samenwerkingsverbanden opgestart worden.
- Overleg met betrekking tot de beslissingen, namelijk de op te leggen maatregel, plaatsingsdoelstellingen, plaatsingstermijn en de op te leggen vervolgmaatregel vindt vooral plaats tussen jeugdrechters en consulenten. Zowel jeugdrechters als consulenten overleggen in mindere mate met de minderjarigen, hun ouders en de gemeenschapsinstellingen. De onderzoekers wensen zowel de frequentie van overleg als participatie van minderjarigen en ouders te stimuleren omwille van het belang van de inspraak van de minderjarigen, de betrokkenheid van het gezin en de samenwerking met de gemeenschapsinstellingen.
- Omwille van de verscheidenheid in problematiek en de zeer complexe problematiek van de geplaatst minderjarigen, lijkt zeker voor deze populatie zorg op maat noodzakelijk.
- Het gezin van de minderjarigen krijgt zelden hulpverlening aangeboden tijdens het verblijf van de minderjarigen in de instelling. Door de minderjarigen uit hun omgeving te halen en de omgeving ongemoeid te laten, wordt er niet gewerkt aan een oplossing voor de situatie thuis. Het risico dat het na terugkeer uit de gemeenschapsinstellingen opnieuw fout loopt of in elk geval dat de situatie niet verbeterd is, is groot. Daarom is het noodzakelijk de gezinnen waarbij de gezinssituatie problematisch is, ongeacht of de minderjarige op basis van een problematische opvoedingssituatie of als misdrijf omschreven feit is gevorderd, gezinsondersteuning te geven.

Onderwijs in het kader van de gesloten opvang

In het jaarverslag 1998, zevende deel, werd de problematiek van het onderwijs voor geplaatste jongeren aan de orde gesteld. Met name voor de jongeren die het 'huisonderwijs' van de gemeenschapsinstellingen volgen, stelt de problematiek zich scherp. Door het huisonderwijs te volgen, voldoet de jongere 'slechts' aan de leerplicht maar daardoor verwerft hij nog geen (wettelijk erkend)

diploma. Op dit moment wordt door twee daartoe aangeworven onderwijspedagogen en D. Little gewerkt aan een zogenaamd 'procesimplementatieplan Onderwijs'. Definitieve resultaten zijn er nog niet.

1.14 Jeugdwerk

Op vlak van instrumenten en regelgeving kwam er vanaf 1 maart 2000 het reglement voor het subsidiëren van **experimenteel of vernieuwend jeugdwerk** bij. Deze initiatieven moeten inspelen op nieuwe ontwikkelingen en behoeften die zowel binnen het jeugdwerk als meer algemeen bij kinderen en jongeren leven. Verschillende initiatieven die activiteiten rond kinderrechten aan de dag leggen, hebben een aanvraag ingediend.

Om erkend te worden als **landelijk georganiseerd jeugdwerk** volgens het decreet van 12 mei 1998, wordt als algemene erkenningvoorwaarde gesteld: 'In de werking en de statuten, de principes en de regels van de democratie moet aanvaarden en bovendien het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind (IVRK) dienen te onderschrijven'.

Bij de aanvragen inzake de erkenning werd bij de algemene bepalingen systematisch nagegaan of de betrokken vereniging in haar statuten het IVRK onderschrijft. Daarnaast werd door het team landelijk jeugdwerk volgende informatie gehaald uit de werkingsverslagen 1999 van de verenigingen. Momenteel werden reeds 81 van de 88 werkingsverslagen ingediend. 23 landelijke jeugdverenigingen vermelden in hun werkingsverslag niets over het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind. 4 verenigingen verwijzen enkel naar hun statuten, 3 verenigingen zeggen dat ze geen initiatieven hebben genomen, 26 verenigingen verklaren in algemene termen wat voor hen het onderschrijven van dit verdrag inhoudt, 21 verenigingen beschreven hoe zij dit verdrag in hun werking inpasten en welke van hun (reguliere) activiteiten in dit kader passen, 4 verenigingen hebben specifieke activiteiten rond de kinderrechten zelf opgezet (meer info zie bijlage).

Op vlak van **internationale betrekkingen** werd binnen JICA (het Jeugdoverlegorgaan voor Internationale Culturele Akkoorden) in november 1999 afgesproken om tijdens de verkenning van het jeugdwerklandschap in de betrokken landen systematisch na te gaan op welke manier er werk wordt gemaakt van het IVRK. Voor wat betreft de landen waar een samenwerkingsakkoord mee afgesloten is, wordt de situatie van kinderen in het land verplicht nagegaan. In de nieuwe samenwerkingsakkoorden afgesloten binnen de bestaande subcommissie werd met Spanje en Luxemburg een ontvangst afgesproken rond hoe wij in Vlaanderen proberen werk te maken inzake rechten van kinderen.

1.15 Rechten van het kind in het onderwijs

De diverse koepelorganisaties wijzen erop dat in hun *pedagogisch project* heel wat thema's vervat zijn die verband houden met het kinderrechtenverdrag. Dit geldt zowel voor het christelijke opvoedingproject als voor dat van het gemeenschapsonderwijs, de kleine onderwijsverstrekkers en het officieel gesubsidieerd onderwijs. In het pedagogisch project van het gemeenschapsonderwijs wordt expliciet verwezen naar het IVRK. Dit opvoedingsproject vormt de leidraad voor hun werking en hun ondersteuningsaanbod voor de scholen. Voor de Centra voor leerlingenbegeleiding vormt het IVRK een leidraad voor de werking krachtens hun decreet. Dit is verder geconcretiseerd in de opdrachtsverklaring en de deontologische codes.

Deze pedagogische projecten vormen het referentiekader voor de ontwikkeling van schoolwerkplannen. Zo werkte de cel voor het provinciaal onderwijs (CVPO) in 1999 een model schoolwerkplan uit waarin de principes van het IVRK als uitgangspunt worden genomen. In het

begeleidingsproject 'schoolwerkplanontwikkeling' is het de bedoeling jongeren als sociale groep zichtbaar te maken in de school en het schoolbeleid. Zo krijgt de school inzicht in haar recruterings- en toelatingsbeleid, onthaalbeleid, de leerlingenstromen, de etnische en sociaal-culturele herkomst van de leerlingen. Het katholiek basisonderwijs probeert eveneens zorgverbreding en zorgbreedte te integreren in de schoolwerkplannen.

Het katholiek basisonderwijs probeert onder meer via de reflectie op de uitgangspunten van het opvoedingsconcept en in het bijzonder de evangelische inspiratiebron voor een zorgbrede school de kinderrechten te integreren in diverse aspecten van de schoolwerkplanning. Dit vertaalt zich in het onderwijsinhoudelijk aanbod, in de samenwerking met de ouders en de lokale gemeenschap en door participatie aan katholieke solidariteitsacties en pastorale werking.

Het Gemeenschapsonderwijs wijst ook op het principiële belang van de integratie van kinderrechten in de 'gewone' werking van de koepel en van de scholen. Daarom moeten kinderrechten verankerd zijn in het denken over het pedagogische project, over schoolwerkplanwerking, het schoolreglement, het nascholingsplan e.d. Het thema moet ook geïntegreerd worden in het gewaarborgd ondersteunings- en begeleidingsaanbod van de pedagogische begeleidingsdienst en de CLB's.

Het Gemeenschapsonderwijs organiseerde in 1999 een brede sensibilisering voor leerkrachten, directies en andere beleidsverantwoordelijken over kinderrechten. Dit blijkt uit de ruime aandacht op de website voor kinderrechten, uit een brief van de voorzitter van het gemeenschapsonderwijs aan alle scholen waarin hij wees op de verplichtingen die uit het verdrag voortvloeien, uit de nieuwsbrief van het gemeenschapsonderwijs waar acties en evenementen worden aangekondigd en uit een sensibiliseringsdag op 31 maart 2000 voor de personen belast met kinderrechten in de scholengemeenschappen. Er blijkt uit deze contacten dat in onderwijsinstellingen nog heel wat onzekerheid leeft over de rechten en de plichten en ook vrees voor een overdreven juridisering. Verdere sensibilisering blijft dus noodzakelijk.

De Steinerscholen organiseren de Alliance for childhood in oktober 2000 in Brussel.

Het gemeenschapsonderwijs suggereert dat *kinderrechten een onderdeel van het instrumentarium voor de doorlichting van scholen* moeten vormen.

Inzake de interne werking wijst het gemeenschapsonderwijs enerzijds op de grote inspanningen van het afgelopen jaar en anderzijds op de noodzaak de kinderrechten nog sterker te vertalen naar het onderwijsveld. Het lokale en het mesoniveau moeten nog sterker betrokken worden bij de implementatie van het verdrag. Ook CVPO benadrukt dat een systematisch en intentioneel beleid om *kinderrechten te implementeren in de pedagogische projecten* van de onderscheiden provincies een uitdaging is.

De publicatie '*Kinderrechten en onderwijs : een driedubbele opdracht*' van het Departement Onderwijs kwam tot stand naar aanleiding van 10 jaar Kinderrechtenverdrag en is bedoeld voor iedereen die omgaat met kinderen in het basis- en secundair onderwijs. De voorgeschiedenis, het belang en de inhoud van het Verdrag worden erin toegelicht. Vervolgens staan de initiatieven van de Vlaamse overheid ter bevordering van de implementatie van het Verdrag vermeld. Centraal in deze publicatie staat de betekenis van het Verdrag voor Onderwijs en de wijze waarop de in het Verdrag vermelde rechten binnen onderwijs gewaarborgd worden. Tot slot is een literatuurlijst opgenomen en een overzicht van de organisaties die actief zijn rond kinderrechten en waar informatie en/of vormings- en educatief materiaal kan verkregen worden.

2. Non-discriminatie (art. 2)

1. *De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.*
2. *De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.*

2.1 Gelijke kansen

Het regeerakkoord stelt dat in het kader van een gelijkekansenbeleid voortaan ook discriminaties op basis van leeftijd worden weggewerkt (zie brochure, p. 26). Zo zal de behartiging van de belangen van kinderen ook opgenomen worden vanuit deze inclusieve invalshoek. Als eerste stap werden een aantal initiatieven gesubsidieerd: International Interdisciplinary Course on Children's Rights, 'Samen naar school' en 'Kinderrechtenkoffer'.

Aandacht voor gelijke kansen tussen jongens en meisjes is meestal noodgedwongen gericht op het promoten van gelijke kansen van meisjes. Inderdaad, het is nog steeds zeer belangrijk om meisjes te stimuleren om te kiezen voor 'toekomstgerichte beroepen'. Uit recent onderzoek blijkt nu dat jongens in hun schoolloopbaan meer problemen kennen dan meisjes. Zo volgen meer jongens dan meisjes het buitengewoon onderwijs. Waarschijnlijk blijft deze problematiek niet beperkt tot de schoolloopbaan. Uit de praktijk van het welzijnswerk en met name de bijzondere jeugdbijstand blijkt dat jongens de meerderheid van het cliënteel uitmaken. Van de minderjarigen die in de gevangenis terechtkomen, maken zij zelfs 90% uit. Misschien dient de situatie van de jongens en de specifieke noden van hen ook eens vanuit een gelijkekansenbril nader bekeken te worden.

2.2 Non-discriminatiebeleid in het onderwijs

Op basis van een wetenschappelijke evaluatie in 1999 van het non-discriminatiebeleid in het basisonderwijs uitgevoerd in opdracht van de minister van onderwijs (C. Kesteloot KUL – M. Verlot RUG - M. Janssens KUL) en van een aantal voorbereidende werkzaamheden van een task-force o.l.v. het kabinet van de minister van onderwijs kunnen een aantal aanbevelingen voor een verder non-discriminatiebeleid geformuleerd worden.

De problematiek van non-discriminatie mag niet verengd worden tot het beheersen en sturen van leerlingstromen maar zal moeten resulteren in een waaier van maatregelen waarin omgaan met culturele diversiteit en het recht van ieder kind op het meest geschikte onderwijs (positieve equality) het uitgangspunt vormt. Hierbij zal er meer aandacht moeten besteed worden aan het sensibiliseren en informeren van Vlaamse ouders en aan het responsabiliseren van de zogenaamde 'witte' scholen. Het lokaal overleg zal meer in de lokale gemeenschap moeten ingebed worden om de aanvaarding van het gevoerde beleid te bewerkstelligen. Voorzitters zullen meer ondersteund en gevormd moeten worden en de doelstellingen van lokaal overleg zullen meer centraal uitgetekend moeten worden. De allochtone bevolking zal bij dit overleg ook meer betrokken worden.

Concentratiescholen zullen voor de zware taak die zij op zich nemen extra ondersteund worden. Ook zullen er beschermende maatregelen genomen worden zodat multiculturele scholen gemengd kunnen blijven en zodat leerkrachten daar extra ondersteuning kunnen krijgen.

Er zal vanuit het beleid ook meer aandacht komen om het intercultureel onderwijs in de zin van omgaan met diversiteit verder te implementeren.

De non-discriminatieverklaring die in 1993 in de Vlor afgesloten werd tussen de verschillende onderwijsverstrekkers behelsde ook de opdracht om een non-discriminatiecode uit te werken voor alle scholen. De koepels voerden deze overeenkomst uit. De codes verschillen sterk van koepel tot koepel en dit is ook normaal. CVPO is van mening dat de code, hoewel deze reeds rekening hield met het IVRK, *nog uitdrukkelijker zou moeten stroken met de bepalingen van het verdrag*. De implementatie van de code is immers niet in alle scholen vanzelfsprekend.

In de Vlor fungeert een beoordelings- en bemiddelingscommissie. De werking en de rol van deze commissie wordt nu verder bekeken.

Het katholiek secundair onderwijs signaleert problemen waarbij migrantenjongeren moeilijk een stageplaats vinden. Een aandachtspunt is zeker ook dat migrantenjongeren voldoende toegang hebben tot stages en wellicht tot deeltijdse arbeid om hun beroepsopleiding zinvol in te vullen.

2.3 Inclusief onderwijs voor kinderen met een handicap

Het Vlaams Fonds is van oordeel dat kinderen met een handicap, waar enigszins mogelijk eventueel met de noodzakelijke begeleiding, maximale kansen moeten krijgen om zich te ontwikkelen in het reguliere onderwijs. De dialoog met het Departement Onderwijs dienaangaande blijft aan de gang.

Het departement Onderwijs heeft een aantal onderzoeken besteld over de uitstroom naar het buitengewoon onderwijs. Uit cijfers blijkt er een stijging is van het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs. Op alle leeftijden blijken er meer jongens dan meisjes het buitengewoon onderwijs te volgen. Langs de andere kant volgen ook meer en meer kinderen het geïntegreerd onderwijs. Dit is bedoeld voor leerlingen met een handicap en/ of leer- en opvoedingsmoeilijkheden die les volgen in het gewoon onderwijs met hulp van het buitengewoon onderwijs. Het gaat nog om beperkte aantallen. Vanuit onderwijs stelt men zich de vraag of de veel ruimere subsidiëring van een leerling in het buitengewoon onderwijs hier geen contraproductieve effecten heeft. Wel wordt vanuit de Vlor gesignaleerd dat scholen voor kinderen met karakterstoornissen uit het buitengewoon onderwijs in moeilijke omstandigheden dienen te werken. De discussie omtrent het buitengewoon en het inclusief onderwijs is met andere woorden nog zeker niet afgelopen.

Vanuit de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen werd een project 'samen naar school' gesubsidieerd dat werkt rond inclusief onderwijs voor kinderen met een verstandelijke handicap. Een uitgebreide informatiebrochure wordt samengesteld die moet bijdragen tot het bevorderen van de participatie en de integratie van deze kinderen in het gewone onderwijs. Zo wenst men hen tevens actiever te laten deelnemen aan de samenleving.

2.4 Kosteloos leerplichtonderwijs voor ieder?

De Vlaamse onderwijsinspanning

Uit een internationale vergelijking blijkt dat de *Vlaamse onderwijsinspanning* het OESO-landengemiddelde benadert en met 5% zelfs lichtjes boven het gemiddelde uitkomt. Een aantal grondwettelijke en reglementaire verplichtingen hebben uiteraard een invloed op de onderwijsuitgaven: de vrijheid van onderwijs, de kosteloze toegang tot het onderwijs, de duur van het leerplichtonderwijs tot 18 jaar, de relatief open toegang tot het hoger onderwijs, de hoge participatie aan het kleuteronderwijs... Wanneer we de kostprijs per leerling in internationale context plaatsen, blijkt dat enkel een leerling uit het secundair onderwijs boven het EU-gemiddelde uitkomt. De overheidskost per leerling uit het kleuter- en lager onderwijs daarentegen komt duidelijk onder deze landengemiddelden uit. In Vlaanderen bestaat er niet alleen een verschil in overheidskost per leerling al naargelang het onderwijsniveau maar ook naargelang het onderwijsnet. Er is momenteel een studie lopende die vertrekkende van een aantal

vastgelegde objectieve criteria zal kwantificeren hoeveel verschil er nog zal mogen zijn tussen de overheidsfinanciering van het gemeenschapsonderwijs en de subsidiëring van het gesubsidieerd onderwijs. Deze studie zal afgerond zijn eind 2000.

Recht op gratis (basis)onderwijs

Ingevolge artikel 28 van het IVRK heeft de overheid de verplichting tenminste ervoor te zorgen dat het basisonderwijs gratis en verplicht is. Er loopt een onderzoek naar de studie-uitgaven van ouders met kinderen in het basis en het secundair onderwijs. Voor wat betreft het basisonderwijs blijkt dat de *gemiddelde studiekost* in 1999 12.011 BEF bedroeg tegen 7.012 BEF in 1989. In het zesde leerjaar is de studiekost reeds opgelopen tot 18.963 BEF.

De onderzoekers pleiten voor een tussenkomst van de overheid voor de laagste inkomensgroepen via de kinderbijslag of via een systeem van studietoelagen. De onderzoekers pleiten er ook voor dat sommige kosten door de werkingsmiddelen van de scholen zouden moeten gedekt worden mits verhoging van deze middelen, vooral indien het kosten zijn die voortvloeien uit verplichtingen die aan scholen worden opgelegd.

Voor wat betreft het secundair onderwijs zullen de resultaten in 2001 bekend zijn. Gratis secundair onderwijs is geen verdragsvereiste, maar de overheid dient wel de 'passende maatregelen' daartoe te nemen.

Commissie Laakbare Praktijken

In 1999 heeft de Commissie Laakbare Praktijken in het basisonderwijs twee klachten en vijf vragen inzake kosteloze toegang behandeld. Het standpunt van de Commissie is: activiteiten (al dan niet buitenschools) die kaderen in het realiseren van de eindtermen moeten gratis zijn voor de leerlingen; werkboekjes, kopies, schooltijdschriften, handboeken, ... die in de klas effectief gebruikt worden moeten gratis ter beschikking gesteld worden.

2.5 Deeltijdse vorming en de problematiek van de uitsluitingen

Het watervalstelsel binnen onderwijs maakt dat jaarlijks 15-18 jarigen de algemene en beroepsgerichte vorming volgen binnen de Deeltijdse Vorming, erkend en gesubsidieerd door de administratie Cultuur. Hier dient zich de problematiek van de uitsluitingen aan. Leerplichtige leerlingen die uit een school worden buitengezet, vinden heel moeilijk een nieuwe school die hen wil opnemen, of effectief aan de lessen wil laten deelnemen.

A. Gegevens over het deelnemersbestand 'Deeltijdse Vorming'

Schooljaar	Leeftijd				Geslacht	
	18 jaar	17 jaar	16 jaar	15 jaar	Jongens	Meisjes
1996-1997	213/844	346/844	205/844	80/844	632/844	212/844
	26%	41%	24%	9%	75%	25%
1997-1998	243/822	326/822	184/822	69/822	582/822	240/822
	30%	40%	22%	8%	71%	29%
1998-1999	107/625	312/625	157/625	49/625	458/625	167/625
	17%	50%	25%	8%	73%	27%
1999-2000	304/822	337/822	140/822	41/822	582/822	240/822
	37%	41%	17%	5%	71%	29%

B. Conclusies met betrekking tot het schooljaar 1999-2000

Betreffende de verdeling jongens-meisjes

Het aandeel van de jongens en meisjes in de totale populatie blijft vrij constant (71% jongens en 29% meisjes).

Betreffende de leeftijd

- Het aandeel van de 18 jarigen vertoont een stijging.
- De groep van de 17 jarigen blijft het grootst.
- Het aandeel van de 16 jarigen vermindert.
- Het aandeel van de 15 jarigen neemt eveneens af..

2.6 Discriminatie VIZO-opleiding

De VIZO-opleidingen zijn nog steeds niet erkend bij aanwerving door overheidsinstanties. De *erkenning van getuigschriften en diploma's* die toegang geven tot rijksbesturen is een federale materie. Gemeenten en andere openbare besturen mogen alleen personeel aanwerven dat een door de federale wetgever erkend diploma heeft. Het niveau van het diploma is afhankelijk van de functie. Maar alleen de klassieke, schoolse diploma's, en niet de getuigschriften van alternatieve, praktijkgerichte opleidingen worden erkend. Een getuigschrift leertijd geeft ook geen toegang tot hoger onderwijs. Het VIZO voert momenteel onderhandelingen om de gelijkwaardigheid van diploma te verkrijgen. Nochtans is de leertijd een opleiding die erkend is om te voldoen aan de deeltijdse leerplicht.

Ook op het vlak van de sociale wetgeving merken wij dat leerlingen verbonden door een leerovereenkomst anders behandeld worden als leerlingen verbonden door een industriële leerovereenkomst. Nochtans zijn het twee systemen die qua onderwerping aan de sociale zekerheid sterke gelijkenis vertonen. Zo kunnen leerlingen verbonden door een industriële leerovereenkomst ook tijdens hun leertijd soms genieten van overbruggingsuitkeringen en kunnen zij na de leertijd beëindigd te hebben onmiddellijk werkloosheidsuitkeringen genieten. Leerlingen verbonden door een leerovereenkomst ingericht door het VIZO kunnen tijdens de leerovereenkomst in geen enkel geval overbruggingsuitkeringen genieten en na hun leerovereenkomst beëindigd te hebben, dienen zij nog een wachttijd te doorlopen. Ook hier betreft het een nationale materie.

2.7 Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

Voor wat betreft de positie van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in de bijzondere jeugdbijstand kan verwezen worden naar de *omzendbrief* WEL 99/06 van de voormalige minister van welzijn waarin gewezen wordt op het recht van de niet-begeleide minderjarige op een vrijwillige, onderhandelde hulpverlening. Aldus deze omzendbrief kan het feit dat de ouders niet gekend zijn niet automatisch aanleiding geven tot een doorverwijzing naar de bemiddelingscommissie of het parket, bij gebreke aan de vereiste toestemmingen. Aanmeldingen van niet-begeleide minderjarigen dienen op dezelfde wijze als de andere aanmeldingen behandeld te worden. Ook in deze situatie wordt de problematische opvoedingssituatie getoetst. Enige uitzondering hierop vormen de minderjarige asielzoekers die onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen.

In 1999 is de werkgroep 'Kinderen zonder grenzen', die door het comité voor bijzondere jeugdzorg van Halle-Vilvoorde is opgericht vanuit haar preventieopdracht, verder blijven samenkomen. Begin 2000 werd een geactualiseerde *knelpuntennota* uitgebracht. In deze nota wordt eerst en vooral gewezen op het structurele tekort aan opvangmogelijkheden binnen de bijzondere jeugdbijstand. Daarnaast zijn de opvangcentra voor vluchtelingen onaangepast voor kinderen en jongeren. Zo werden

in 1999 bij de comités voor bijzondere jeugdzorg te Brussel en Halle-Vilvoorde respectievelijk 33 en 16 niet-begeleide buitenlandse minderjarigen aangemeld, waarvan slechts aan 12 en 7 NBM hulp kon worden verleend binnen de bijzondere jeugdbijstand. Verder werd in de nota gewezen op de noodzaak van een geïntegreerd beleid en een betere coördinatie tussen de bevoegde overheden.

Begin 2000 is in opdracht van de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen -de coördinerend minister kinderrechten en minderheden- een kortlopende studie uitgevoerd naar niet-begeleide minderjarigen. Naast het nauwgezet in kaart brengen van de problematiek van de NBM zal de studie ook voorstellen formuleren over het te volgen beleid naar deze doelgroep en de verantwoordelijkheid van de Vlaamse en federale overheid terzake. Verder zal deze problematiek ook worden opgenomen door de werkgroep opvangbeleid die recentelijk opgericht werd binnen ICEM, de Interdepartementale Commissie voor Etnisch-Culturele Minderheden.

Aan de nood aan opvang voor NBM werd in de loop van 1999 toch enigszins tegemoetgekomen door de erkenning en subsidiëring van de 'vzw 't Huis', een begeleidingstehuis voor niet-begeleide buitenlandse minderjarige jongens en meisjes met een capaciteit van 15 op jaarbasis.

In haar commentaar op het eerste verslag kaartte de Kinderrechtencommissaris de situatie aan van de *niet-begeleide buitenlandse minderjarige met een handicap*. Deze blijven momenteel verstoken van de noodzakelijk bijstand waar elk kind met een handicap recht op heeft.

In de huidige stand van de regelgeving en van de administratieve praktijk kunnen kinderen zonder papieren slechts aanspraak maken op toekenning van tijdelijke bijstand (voor ten hoogste drie maanden) met name in de gevallen en onder de voorwaarden opgenomen in artikel 8 van het Inschrijvingsbesluit d.d. 24 juli 1991. Daarbuiten kan het Vlaams Fonds hen geen bijstand verlenen.

Krachtens artikel 7 van het Decreet van 27 juni 1990 dient de persoon met een handicap, om aanspraak te kunnen maken op bijstand tot sociale integratie, immers werkelijk in België te verblijven. Dit werkelijk verblijf wordt geïnterpreteerd als zijnde ingeschreven in het bevolkingsregister of het vreemdelingenregister.

Tevens dient deze persoon een voorafgaand verblijf van bepaalde duur te bewijzen. Voor niet-ontvoogde minderjarigen dient deze voorwaarde vervuld te zijn in de persoon van hun wettelijke vertegenwoordiger.

Wat de voorwaarde van voorafgaand verblijf betreft wordt een afwijking voorzien voor onderdanen van de E.U., vluchtelingen en staatlozen. Van de voorwaarde van inschrijving in het bevolkingsregister of vreemdelingenregister kan evenwel in geen enkel geval afgeweken worden.

Bovendien bepaalt artikel 39 van het Decreet dat de woonplaats van de persoon met een handicap in het Nederlands taalgebied of in Brussel Hoofdstad moet gelegen zijn. Ook onder woonplaats wordt verstaan de plaats waar de persoon met een handicap ingeschreven werd in het bevolkingsregister.

Een kind dat illegaal in België verblijft voldoet niet aan de voorwaarde van werkelijk verblijf gestipuleerd in artikel 7 van het Decreet noch aan de voorwaarde opgenomen in artikel 39 en kan bijgevolg, behoudens tijdelijke bijstand onder de voorwaarden van artikel 8 B.V.R. 20.07.1991, geen aanspraak maken op bijstand tot sociale integratie.

De bewuste decretale bepalingen en hun huidige interpretatie worden bevestigd in functie van de artikelen 2 en 23 van het Verdrag.

Er bestaat in de scholen veel onzekerheid over de praktische uitvoering van het *recht op onderwijs voor 'mensen zonder papieren'*. Het uitgangspunt is dat het recht op onderwijs een basisrecht is voor elk kind, ook voor kinderen zonder wettig verblijf. Een inschrijving kan niet geweigerd worden op grond van de loutere vaststelling dat het verblijfsstatuut van de kandidaat-leerling of zijn ouders niet in orde is. Ongeacht het verblijfsstatuut kunnen kinderen die aan de

toelatingsvoorwaarden voldoen en ingeschreven zijn, als regelmatige leerling worden aanzien en bijgevolg opgenomen worden in de financiering/subsidiëring. Door hen enkel als vrije leerling in te schrijven ontzegt men hen alle rechten inzake studiebekrachtiging. Aan iedere leerling – ongeacht zijn verblijfsstatuut – die op regelmatige wijze de lessen heeft gevolgd en op het einde van de studieperiode geslaagd is, moet een diploma afgeleverd worden. Jongeren die studies gevolgd hebben in hun land van herkomst kunnen de gelijkwaardigheid die zij bekomen hebben op basis van een verklaring op eer, hetzij op basis van buitenlandse attesten, niet verliezen op grond van beslissingen die genomen worden m.b.t. het verblijfsrecht.

De Vlor erkent dat de Vlaamse overheid grote inspanningen doet om het leerrecht voor kinderen van asielzoekers en illegalen te waarborgen. Bij de telling van 1 februari rees wel een probleem door een te strakke interpretatie van de regelgeving inzake de regelmatige aanwezigheden in het basisonderwijs.

2.8 Specifieke acties van Kind en Gezin

T.a.v. vluchtelingen

Naar aanleiding van de crisis in Kosovo en de opvang van vluchtelingen in Vlaanderen, werd binnen Kind en Gezin een actieplan opgezet om de dienstverlening ten aanzien van deze groep te realiseren. Zo werd onder meer voorzien in de mogelijkheid om tolken in te schakelen en werden specifieke vaccinatierichtlijnen uitgewerkt. In twee opvangcentra werd een consultatiebureau voor het jonge kind opgezet (Bevingen St. Truiden en Antwerpen Linkeroever).

Voor het gesloten opvangcentrum te Steenokkerzeel werd in overleg met de verantwoordelijken een dienstverleningsaanbod uitgewerkt voor de gezinnen met kinderen die in het centrum verblijven. Wekelijkse bezoeken aan deze gezinnen moeten hen mede ondersteunen in de zorg voor hun kinderen. Een systematisch overleg met de medische en sociale staf van het opvangcentrum garandeert een kwalitatieve doorstroming van noodzakelijke informatie. Met dit initiatief werd gevolg gegeven aan de vraag van de toenmalige federale regering op het vlak van de humanisering van het opvang- en uitwijzingsbeleid.

T.a.v. woonwagenbewoners en allochtonen

In Leuven liep een specifieke actie ten aanzien van kinderen van woonwagenbewoners. In samenwerking met de Stad Leuven en de PMS-centra werd op het woonwagenterrein voor 47 kinderen in de leeftijdsgroep van 0 tot 15 jaar het vaccinatieschema in orde gebracht.

In de provincie Oost-Vlaanderen werd een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provinciale en stedelijke integratiedienst in functie van de inschakeling van tolken, die via deze centra ter beschikking zijn.

Deze overeenkomst moet het mogelijk maken om de eigen dienstverlening toegankelijker te maken.

2.9 Ondersteuningsteams Allochtonen - Bijzondere Jeugdbijstand

De ondersteuningsteams voor allochtonen (OTA's) in de Bijzondere Jeugdbijstand hebben tot doel de hulpverlening in de Bijzondere Jeugdbijstand voor allochtone cliënten te optimaliseren.¹² Dit realiseren zij door een eigen methodiek uit te werken geënt op de bestaande hulpverlening in de Bijzondere Jeugdbijstand. De OTA's hebben niet tot doel de bestaande hulpverlening te vervangen, maar werken complementair.¹³

Essentieel is het mee inbrengen van de culturele¹⁴ of interculturele component in de hulpverlening. Daarnaast wil men de deskundigheid van de andere hulpverleners mee bevorderen, door o.a. het opzetten van vormingsactiviteiten.

Een OTA kan niet gezien worden als een categoriale voorziening, maar moet beschouwd worden als een toegevoegde dienst, die binnen de Bijzondere Jeugdbijstand een inclusief beleid mogelijk maakt. Hierbij moeten we wel opmerken dat, ondanks het verwezenlijken van deze doelstelling, het soms aangewezen kan zijn om binnen de Bijzondere Jeugdbijstand voor specifieke noden extra categoriale projecten te voorzien.

De doelgroep van het OTA bestaat enerzijds uit de consulterende diensten en voorzieningen¹⁵ die het OTA kunnen inschakelen en anderzijds uit allochtone jongeren of - gezinnen die bereikt worden via ondersteuning en bemiddeling in concrete dossiers.

De methodiek van de OTA's berust op drie pijlers: ondersteunen, betekenis bemiddelen en conflictbemiddeling. Naargelang de fase waarin het hulpverleningsproces zich bevindt, wordt de methodiek door één, twee of drie pijlers geschraagd.

De OTA's hangen af van een jaarlijkse subsidiëring door de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen - Fonds Bijzondere Jeugdbijstand. Het totale budget is inmiddels verhoogd tot ca. 18 miljoen. De OTA's ijveren al lang voor een regularisering. Dit moet echter begrotingstechnisch onderzocht worden.

Waar de OTA's zich aanvankelijk voornamelijk richtten op mensen met een Turkse of Magrebiaanse achtergrond blijkt uit de jaarverslagen van de OTA's dat zij in hun werking vaker geconfronteerd worden met steeds meer verschillende etniciteiten. De sector zal op termijn een antwoord moeten bieden aan de toenemende diversiteit in de hulpverlening. Het OTA kan, vanuit kennis en ervaringen, een bepaalde meerwaarde bieden in de hulpverlening aan cliënten van andere etnische afkomst.

¹² Jaarverslagen 1999: Ondersteuningsteam migranten in de bijzondere jeugdzorg (O.B.J.) v.z.w. - Limburg; Ondersteuningsteam Migranten Bijzondere Jeugdbijstand v.z.w. - Antwerpen; Ondersteuningsteam Allochtonen Bijzondere Jeugdbijstand - Gent.

¹³ 'Conceptnota Ondersteuningsteams Allochtonen Bijzondere Jeugdbijstand'.

¹⁴ Hierbij gaan de OTA's er van uit dat niet zozeer het verschil in cultuur, dan wel de wijziging van context (omwille van de migratie) aan de basis ligt van heel wat probleemsituaties met allochtone jongeren.

¹⁵ Met 'consulterende diensten' wordt in deze context verwezen naar alle diensten en voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand in de werkregio. Daarnaast mag 5% van de totale werking van het OTA beschikbaar gesteld worden voor andere eerste- of tweedelijndiensten buiten de Bijzondere Jeugdbijstand, wanneer het OTA vermoedt dat een dossier zal aangemeld worden in de Bijzondere Jeugdbijstand of dit juist kan vermeden worden door bemiddeling, ondersteuning of samenwerking.

2.10 Gemengde begeleidingsteams in de gemeenschapsinstellingen

Voor de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand bepaalt een koninklijk besluit van 9 november 1984 dat het opvoedings- en toezichtspersoneel van hetzelfde geslacht moet zijn als de minderjarige. Dit betekent dat de meisjes in De Zande te Beernem uitsluitend worden begeleid door opvoedsters en de jongens in De Kempen te mol en De Zande te Ruiselede uitsluitend door opvoeders.

Reeds lang pleiten pedagogische en emancipatorische overwegingen voor een gemengde begeleiding als een realistische nabootsing van de gezinssituatie en een normale afspiegeling van het maatschappelijk leven. De complementariteit van mannen en vrouwen biedt onmiskenbaar voordelen, het welzijn en het toekomstperspectief van jongeren wordt gunstig beïnvloed.

Na een noodzakelijke aanpassing van de wetgeving werd in februari 2000 een experiment met gemengde begeleidingsteams opgestart in beide afdelingen van De Zande te Ruiselede en te Beernem.

3. Recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6)

1. *De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.*
2. *De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.*

3.1 Internationale samenwerking

Binnen de begroting van Buitenlands Beleid van 1999 werd een bedrag van 9.238.300 BEF uitgetrokken voor **ontwikkelingseducatie en sensibilisering van jongeren** in Vlaanderen. Het project wordt uitgevoerd door VLIO vzw. Ook kan verwezen worden naar de subsidie in het kader van UNESCO aan het **Centrum voor de Rechten van het Kind in de Universiteit Gent** voor de internationale activiteiten van het Centrum.

Verder werden allerhande projecten (zie bijlage) ondersteund in Zuid-Afrika (kinderopvangcentrum, opvang van straatkinderen, kinderdagcentra, vorming jeugdwerkers), Chili (kinderen en jongeren met sociaal risico drugpreventie, ondersteuning basisschool, centrum voor lichaamsontwikkeling, jongeren uit achtergestelde wijken, vormingsactiviteiten jeugd), Palestina (Workshop voor Palestijnse en Israëliische leerkrachten met de bedoeling de waarden van wederzijds respect en verdraagzaamheid over te dragen op de leerlingen) en China (geïntegreerde opvang van kleuters met en zonder handicap, uitbouw van **gezondheidszorg en infrastructuur voor dove kinderen**).

In de beleidsnota 2000-2004 worden jongeren als prioriteitsdoelgroep aangeduid, wat betreft de samenwerking met Zuid-Afrika en Chili.

3.2 Bijbrengen van eerbied voor het leefmilieu

Milieuzorg op school

Het centrale doel van milieuzorg in de school is de schoolbevolking milieubewuster maken door middel van actieve participatie in alle geledingen. Daarom is de betrokkenheid van de leerlingen of studenten essentieel. De kwaliteit van het educatieve proces is belangrijker dan de geleverde prestaties. Eind 1999 werden de eerste LOGO's Groene School uitgereikt aan 21 scholen. Het behalen van het logo is een aansporing om op de ingeslagen weg verder te gaan. Scholen die gedurende minstens één schooljaar werken aan milieuzorg kunnen het logo aanvragen.

Aantal scholen dat deelnam aan het project GROENE SCHOOL in 1999:

Provincie	Aantal	Aandeel
Antwerpen	76	26 %
Limburg	49	33 %
Oost-Vlaanderen	55	26 %
Vlaams-Brabant	45	33 %
West-Vlaanderen	45	22 %
Brussels Gewest	4	10 %
Totaal	274	

Project speelzones in bossen

In opdracht van de afdelingen Bos & Groen en Jeugd en Sport werkte de vzw Algemene Dienst voor Jeugdtoerisme (ADJ) een project uit 'bevorderen van de toegankelijkheid van de groene ruimte voor jeugdwerkinitiatieven' (of project 'Groene Ruimte'). Dit project finaliseerde een methodiek voor overleg bosbeheer- jeugdwerk op lokaal niveau, die verspreid werk onder de gemeenten. In 14 gemeenten werd na het afronden van het project 'groene ruimte' een beleidsplan goedgekeurd dat de toegankelijkheid van groene ruimte wil bevorderen. Deze plannen beogen de openstelling van in totaal 313.7 ha groene ruimte, op 113 locaties. 69% daarvan (219 ha) betreft het openstellen van bestaand groen. Aanleg van nieuwe bossen (35 ha) en van nieuwe groene ruimte onder andere vormen (15.9 ha) zal op 50.9 ha gebeuren. Deze beleidsplannen moeten in de komende jaren door de verschillende gemeenten worden uitgevoerd.

3.3 Kinderen en reclame

Naar aanleiding van het voorstel van decreet om de vijfminutenregel uit te breiden naar vijftien minuten, werd begin december '99 binnen de Vlaamse Mediaraad een werkgroep opgericht die zich buigt over kinderen en reclame en die zich tevens de vraag stelt naar het al dan niet uitbreiden van de vijfminutenregel. Op advies van de Mediaraad waren de bevoegde minister alsook het parlement van oordeel dat de vijfminuten regel best niet uitgebreid wordt. Het komt er op de eerste plaats op aan om goede kinderprogramma's te maken. De vijfminutenregel werd op zichzelf niet ter discussie gesteld. Deze regel geldt alleen voor de Vlaamse omroepen wat voor hen een concurrentieel nadeel betekent. De regel heeft evenwel zin omdat zeker jonge kinderen nog hoofdzakelijk naar de Vlaamse omroepen kijken. Toch is het een balanceren tussen bescherming en leren omgaan met de realiteit.

3.4 Mobiliteit

Inzake mobiliteit werden in 1999 verschillende initiatieven genomen in het voordeel van de zwakke weggebruiker, waarbij met name de schoolgaande jeugd beoogd wordt: 'mobiliteits-convenants', campagne 'Veilige schoolomgevingen', pilootproject 'Zebrapaden' gestart, het herinrichten van doortochten van gewestwegen door bebouwde kommen, het aanbieden van een infrastructuur die fietsers bij elke verplaatsing een snelle aangename en veilige verbinding biedt (fietsroutes en fijnmazige fietspadennetwerken), voordelige tarieven De Lijn...

Vanuit het recht van kinderen op veiligheid en op overleven in het verkeer zou men kinderen tout court als zwakke weggebruiker dienen te beschouwen. Niet alleen wanneer zij naar schoolgaan, zijn ze gemakkelijke slachtoffers.

3.5 Huisvesting

In de beleidsnota Woonbeleid wordt m.b.t. diverse thema's expliciet naar de rechten van kinderen en jongeren verwezen:

'Bij dit alles (verbetering van de leefbaarheid in de wijken) zal in de toekomst bijzonder veel aandacht gaan naar ruimte voor kinderen en jongeren waarbinnen zij zichzelf kunnen zijn en zichzelf verder kunnen ontplooiën. Bij de herziening van de procedures sociale huisvesting zal de nodige ruimte ingebouwd worden voor inspraak van kinderen en jongeren bij het ontwerp en de uitvoering van het sociale woonproject.'

'Een nieuw aandachtspunt binnen het beleidsdomein wonen is het belang van de rechten van het kind. Kinderen en jongeren dienen beschouwd te worden als een afzonderlijke doelgroep. Omdat kinderen doorgaans deel uitmaken van een gezin is dit wel een moeilijk te duiden doelgroep. In het Vlaams

woonbeleid zijn ze wel reeds impliciet aanwezig; men denke aan de afstemming van premies op het aantal kinderen en de specifieke inspanningen t.a.v. grote gezinnen.

Kinderen en jongeren moeten in ieder geval directer bij de inrichting van hun (sociale woon)wijk betrokken worden. Een speeltuintje temidden de woonwijk is onvoldoende. Het ontwerp moet van meet af hun belangen incalculeren. Daarvoor is een kindeffectrapportering nodig. Insppraak van kinderen en jongeren zal ingebouwd worden in de subsidieprocedure.

Aangezien er weinig geweten is over de woonsituatie en woontevredenheid van kinderen is hierrond onderzoek wenselijk om deze leemte in te vullen.'

Binnen het domein huisvesting is de expliciete aandacht voor de rechten van het kind, in opvolging van de implementatie van het IVRK van recente datum. Kinderen beschikken meestal niet over de mogelijkheden om voorkeuren, keuzes m.b.t. hun woonsituatie en woonomgeving waar te maken, maar zijn hiervoor afhankelijk van de volwassene(n) binnen hun gezin. Hierdoor is voldoende aandacht, binnen het huisvestingsbeleid, voor de rechten van het kind wellicht nog belangrijker.

Om bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering rekening te kunnen houden met de behoeften en wensen van kinderen is het onontbeerlijk dat hierover ook voldoende actuele informatie beschikbaar is. Momenteel is echter nog weinig geweten over de woonsituatie en -omstandigheden van kinderen en jongeren. In de schoot van de afdeling Woonbeleid wordt momenteel een huisvestingsdatabank uitgebouwd. Binnen deze databank, die op termijn alle relevante gegevens m.b.t. wonen moet bevatten, zal ook aandacht gevraagd worden voor data over de woonsituatie van kinderen en jongeren, waarbij het, voor de vergelijkbaarheid, van belang is dat de juiste leeftijdsgrenzen gehanteerd worden. Naast een aantal eerder kwantitatieve gegevens (waar en in welk type woningen zijn kinderen gehuisvest), bestaat echter ook nood aan meer kwalitatieve informatie over de woonomstandigheden, de woonwensen en -behoeften. Om aan deze vraag tegemoet te komen werd, in het kader van het Programma Beleidsgericht Onderzoek (PBO) 1999, binnen het beleidsdomein huisvesting, een projectvoorstel 'Onderzoek naar de woonsituatie, woonbehoeften en woonwensen van kinderen tot 18 jaar in Vlaanderen' goedgekeurd. Het onderzoek zal nog in 2000 van start zal gaan.

Op termijn zal de inspraak en betrokkenheid van kinderen en jongeren een automatisme worden bij het ontwerpen en uitvoeren van ingrepen in de woonsituatie en -omgeving.

3.6 Kind en Gezin

Samenwerkingsprotocol met de Centra voor Opsporing van Metabole Afwijkingen

De Centra voor Opsporing van Metabole Afwijkingen ontwikkelden een protocol om met de hulp van de kraamklinieken, de behandelende arts en K&G, voor elke pasgeborene, via afname van een bloedstaal, een aantal metabole afwijkingen tijdig te kunnen opsporen. K&G treedt hierbij op als tweede opvangnet. Kinderen, waarbij in de kraamkliniek geen bloedstaal afgenomen werd, worden alsnog voor de uitvoering van de hielprik verwezen naar de arts van het ziekenhuis of de behandelende arts. In laatste instantie voert K&G zelf de hielprik uit. In de periode 1 februari 1999 tot 31 december 1999 werden zo door K&G 359 eerste hielprikken en 7 tweede hielprikken uitgevoerd.

Met deze actie kunnen vroegtijdig een aantal afwijkingen opgespoord worden, zodat in een vroeg stadium de juiste medische behandeling kan gestart worden.

Projecten van zelfsturende teams

Naast de reeds in uitvoering zijnde projecten van de zelfsturende teams van Genk en Leuven, inzake opvoedingsondersteuning en ondersteuning bij borstvoeding werden drie nieuwe projecten ontwikkeld voor zelfsturende teams.

Het regioteam van Merchtem ontwikkelde een veiligheidsproject, 'Opgelet Kind' genaamd. Het zelfsturend team van Oudenaarde ontwikkelde een project omtrent taalontwikkeling 'Vanzelf spreken:

vanzelfsprekend!?' genaamd. Het regioteam van Peer tenslotte wil de interactie en de communicatie tussen ouders en kind verbeteren via hun project 'Communicatie kan je leren'.

Infectieklapper

Vooraf in de opvangvoorzieningen, maar ook in de preventieve zorg is er nood aan duidelijke richtlijnen in verband met besmettelijke ziekten, zoals: 'wat te doen als een kind ziek is, wanneer moet het verwijderd, wat te doen als meerdere gevallen zich voordoen, mogelijke voorzorgen en preventieve maatregelen, welke personeelsleden of verzorgers moeten gevaccineerd en wat met het besmettingsrisico bij zwangerschap?'. Concrete richtlijnen daaromtrent werden in de loop van 1999 door de medische-kwaliteitscoördinatoren uitgewerkt. De handleiding is begin 2000 verschenen als 'Infectieklapper voor de kinderdagverblijven'.

Vaccinatiebeleid

Vaccinaties zijn een belangrijk element in de preventieve gezondheidszorg. Een degelijk beleid, een strategie en een goede opvolging van de resultaten zijn daarbij onontbeerlijk.

Het vaccinatiekwaliteitsplan, dat in 1998 werd uitgewerkt en goedgekeurd, werd in 1999 verder geïmplementeerd. Er is een duidelijke stellingname pro vaccinatie. Er werd een nieuwe folder in gebruik genomen, waarin uitvoerig informatie wordt gegeven over de vaccinaties en mogelijke nevenwerkingen. Er werd een nieuw concept van distributiesysteem uitgewerkt, dat maximale garanties biedt voor de beschikbaarheid van product en de bewaking van de koudeketen. De registratie van alle toegediende vaccins gebeurt volledig elektronisch, zodat we vanaf 1999 over volledige gegevens kunnen beschikken. Uit voorlopige resultaten blijkt een duidelijke toename van de vaccinatiegraad binnen Kind en Gezin in vergelijking met 2 jaar tevoren. Het proefproject vaccinatiedatabank werd afgerond, de inputschermen, de snelheid en de gebruiksvriendelijkheid staan op punt. De nieuwe schermen zullen in 2000 worden ingebouwd in het Ikaros-registratiesysteem.

Registratiedocument / Van Wiechen ontwikkelingsonderzoek

In 1999 werd een nieuw preventiedossier ingevoerd in de consultatiebureaus en de kinderdagverblijven. Dit moet toelaten op een snelle, overzichtelijke en adequate manier de relevante ontwikkelings- en gezondheidsgegevens van het jonge kind te registreren. In dit dossier werd het nieuwe Van Wiechenschema, voor een gestandaardiseerde opvolging van de ontwikkeling van het jonge kind, opgenomen. Deze methodiek werd in de loop van 1999 aan 18 Vlaamse 'expert CB-artsen' aangeleerd. Deze passen de methodiek reeds toe in hun eigen preventieve consulten en zullen hun kennis en ervaring aan de andere CB-artsen en later aan de artsen van de kinderdagverblijven doorgeven.

Algo gehoorscreening

Het zo vroeg mogelijk opsporen van gehoorstoornissen bij baby's is van heel groot belang voor de behandeling ervan. Deze screening is dan ook een grote stap vooruit in de preventieve kindergeneeskunde.

1999 was het eerste volledige jaar van veralgemeende vroegtijdige gehoorscreening bij het jonge kind. Uit de eerste cijfers blijkt dat de zeer goede resultaten uit het opstartjaar nog werden verbeterd. Meer dan 94% van de jonge kinderen kregen een gehoortest vóór de leeftijd van 6 weken. Intussen worden ook gehoortesten uitgevoerd bij kinderen die langdurig in de neonatale intensieve care verblijven. Alle kinderen met een onduidelijk resultaat werden opnieuw getest en degenen bij wie het resultaat onzeker bleef werden doorverwezen naar een gespecialiseerd referentiecentrum. Alle verwezen kinderen, bij wie de diagnose van slechthorendheid werd bevestigd, worden verder opgevolgd. Eind 1999 werd de

‘Wetenschappelijk Adviescommissie Ondersteuning Gehoorscreening’ (WAOG) opgericht. Dit is een onafhankelijke interuniversitaire groep die het Vlaamse programma evalueert en adviseert.

Structurele analyse preventieve zorgcentra

In 1999 werd werk gemaakt van de structurele analyse van de werking van de preventieve zorgcentra. Hierbij werd nagegaan welke elementen in de werking vanuit beleidsmatig oogpunt dienen te worden bijgestuurd, opdat een verdere kwalitatieve ontwikkeling van deze centra in de toekomst mogelijk zou zijn.

Vlaams Centrum voor seropositieve kinderen

Kind en Gezin verleent vanaf 2000 een subsidie van 4.000.000 BEF aan het Vlaams Centrum voor seropositieve kinderen te Antwerpen.

3.7 Gezondheidszorg

A. Basisvaccinaties voor kinderen

Het gratis ter beschikking stellen van een vaccin tegen hepatitis B voor baby's en adolescenten en een acellulair vaccin tegen kinkhoest dat minder nevenwerkingen geeft, zijn 2 belangrijke verbeteringen die in de loop van 1999 doorgevoerd werden. Op deze manier zijn een paar vaccins aanvaardbaarder en meer bereikbaar geworden en kan de vaccinatiecoverage verbeterd worden. Naar de toekomst toe zal het vaccinatieschema lichtjes wijzigen. De tendens naar meer samengestelde vaccins zal ervoor zorgen dat minder inspuitingen moeten gegeven worden waardoor de preventieve vaccinaties kindvriendelijker kunnen worden.

Binnen het verzekerd aanbod houdt het CLB toezicht op de vaccinatiestatus van alle begeleide leerlingen en biedt de vaccinaties aan die opgenomen zijn in het vaccinatieschema.

B. Aidspreventie

De Aidspreventie wordt gecoördineerd door IPAC soa & Aids-vzw (Antwerpen)

In 1999 liepen een aantal projecten door die reeds vroeger waren gestart.

Nieuwe initiatieven in 1999 zijn:

De V-koffer

De V-koffer is een doe-het-zelf pakket voor jongerenwerkers uit het jeugd(welzijns)werk om binnen hun werking aan de slag te gaan rond relaties en seksualiteit. Hij bestaat uit: een handleiding van 60 pagina's, vormingsmateriaal (oefenpenis, brochures, bestelformulier condooms, catalogi,...) en een video. In 1999 zijn er een 150-tal verspreid. Rond het gebruik van de koffer wordt ook vorming en begeleiding gegeven.

Actieonderzoek naar relationeel en seksueel welzijn van maatschappelijk kwetsbare jongeren

Dit is een verkennend literatuuronderzoek, uitgevoerd van april tot einde 1999 door een FTE van universitair niveau, naar de randvoorwaarden voor het gebruik van de methodiek peer education voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. Het thema is relationele en seksuele vorming. Onder meer ook de vraag: welke settings zijn geschikt, welk soort van peer education heeft de meeste kans van slagen.

Inbegrepen ook een beperkte bevraging van een aantal intermediairen die werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren.

Implementatie van aids-preventie in de integratiewerkingen voor kansarme jongeren van de Vlaamse Jeugdbewegingen

Eind jaren '80 hebben een aantal jeugdbewegingen (Chiro, Scouts,...) een integratiewerking opgestart met als doel kansarme jongeren op te nemen in hun reguliere werking. De vraag naar ondersteuning inzake relationele en seksuele vorming van de begeleiders bleek groot. Meer zicht krijgen op de precieze noden en het integreren van een aangepast ondersteunend aanbod (materialen, trainingen,...) in de structuren van de jeugdbewegingen, waren in 1999 de doelstelling van een actieprogramma, waarvoor 2.640.000 BEF werd vrijgemaakt, inclusief anderhalf personeelslid.

C. Door de administratie gezondheidszorg gesubsidieerde projecten

Drugs

Kinderen en jongeren hebben recht op behoorlijke informatie en voorlichting en op een correcte sensibilisering.

Bevraging van de leerlingen in het kader van een drugbeleid op school. Deze bevraging is een vervolg op de pilootfase en is geïntegreerd in de VAD-convenant.

- Drugpreventie in het jeugdwerk – methodiek jeugdadviseurs door de vzw In Petto. Derde en laatste werkingsjaar in 1999
- Opkikker 99 werd geïntegreerd in de VAD-convenant
- Drugpreventie en sociale vaardigheden in het BUSO door Leefsleutels vzw (afgelopen op 30/11/99)
- Clean jongerenteam door Elegast vzw

Doelstelling is informatieverstrekking, sensibilisering en vorming omdat druggebruik bij jongeren vaak het gevolg is van sociale groepsdruk. De VAD staat als deskundige organisatie in voor de kwaliteitsvolle uitvoering van het Vlaams drugbeleid o.m. door coördinatie en afstemming van alle actoren binnen de preventieve en curatieve sector.

Voeding

Kinderen en jongeren hebben recht op gezonde voeding of tenminste de mogelijkheden om de aangepaste vaardigheden te ontwikkelen voor een gezonde levensstijl.

- Kinderen
 - Project in het kader van de gezondheidsdoelstellingen m.b.t. voeding, Vlaamse Vereniging voor de Begeleiding en Bevordering van Borstvoeding
 - Gezonde voeding voor kleuters en lagere schoolkinderen en hun pedagogische omgeving, Landsbond der Christelijke Mutualiteiten
- Jongeren
 - VIG - dienst onderwijs: gericht op schoolgaande jongeren van basis- en secundair onderwijs waarbij het onderwerp 'gezonde leefgewoonten' regelmatig aan bod komt, zoals voedingsgewoonten, tabaksgebruik, sportieve activiteiten, druggebruik enz. In de toekomst zal meer aandacht besteed worden aan jongeren in het buitengewoon, het deeltijds en het hoger onderwijs, evenals aan jongeren die klaar staan voor het beroepsleven.
 - Jongeren en Gezondheid, Vakgroep Maatschappelijke Gezondheidskunde, Universiteit Gent.

Meer maatregelen zijn nog nodig:

1. Gericht op scholen: ondersteuning door CLB's van een gezond voedingsbeleid in scholen door deskundigheidsbevordering van het onderwijspersoneel; meewerken aan een schoolbeleidsplan inzake gezonde voeding; overleg met winkeliers en horeca-uitbaters in de schoolomgeving.
2. Gericht op ouders/gezinnen: sensibilisering van gezinnen via de huisarts, Kind & Gezin, BGJB, voedingsindustrie.

Medische opvolging

Kinderen en jongeren hebben recht op optimale medische begeleiding, verzorging...

- Zuigelingen
 - Opsporing van aangeboren metabolische aandoeningen in erkende centra voor aangeboren metabolische aandoeningen. Gelet op de positieve resultaten dient dit zeker verdergezet te worden.
- Jongeren
 - Project 'haalbaarheid van selectieve screening voor chlamydia trachomatis-infectie bij adolescenten in Instituut voor Tropische Geneeskunde, Antwerpen. Het project kan afhankelijk van de evaluatie, in de toekomst geïntegreerd worden in de dagelijkse werking van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB).

Ongevallen in de privé-sfeer

Kinderen en jongeren hebben recht op een veilige thuisomgeving

- VIG- dienst Ongevallen in de privé-sfeer:
 - project rond de zonsverduistering: er werden ongeveer 45.000 eclipsbrilletjes uitgedeeld. Doelgroep waren kinderen die niet onder de hoede van de ouders waren op die dag, bv. op speelpleinen.
 - project Veilige speeltuinen: voorbereiding van de aanmaak van brochures voor ouders en verzorgers (om speeltuinen op een veilige manier te bezoeken) en voor de semi-professionele uitbaters van speeltuinen

Geestelijke gezondheid

- Federatie van Vlaamse Simileskringen: project 'Geestelijke gezondheidszorg in de 21ste eeuw'.
- Sociale Hogeschool KVMW Gent: project 'Geestelijke gezondheidszorg in de 21ste eeuw'.

De achtergrond van beide projecten is het decreet van 25 februari 1997 betreffende de integrale kwaliteitszorg in de verzorgingsvoorzieningen, gevolgd door het decreet van 18 mei 1999 betreffende de geestelijke gezondheidszorg.

Hulpverlening dient niet alleen aandacht te hebben voor de lichamelijke en psychische aspecten van het individu maar dient deze persoon tevens te benaderen vanuit het basisgegeven dat dit individu leeft in een relationele wereld: het gezin, de familie, de school, vrienden, Het gezin neemt hierin een centrale plaats in en zeker in het geval van kinderen.

Het project van de Gentse Sociale Hogeschool heeft tot doel de implementatie op het werkveld van de nieuwe opdrachtverklaring, werkingsbeginselen en werkvormen voor te bereiden en te ondersteunen. Dit betekent het ontwikkelen van werkmodellen, werkinstrumenten en methodieken om de gestelde doelen in een eerste fase (tot 1 januari 2000) te faciliteren en in een tweede fase (vanaf 1 januari 2000)

te realiseren. Een van de prioritaire cliëntengroepen waarop de Centra zich volgens het nieuwe voorontwerp van decreet betreffende de geestelijke gezondheidszorg dienen te richten zijn kinderen.

Vanuit de vroegere en in de loop van deze projecten opgedane ervaring kunnen suggesties t.a.v. de overheid worden gedaan betreffende de verdere ontwikkeling en implementatie van de nieuwe regelgeving en betreffende de uitwerking en implementatie in de toekomst van andere gelijkaardige regelgevingen.

3.8 Leerlingenbegeleiding

In samenwerking met prof. dr. M. Bouverne - De Bie ontwikkelde de Vlor een concept voor leerlingenbegeleiding¹⁶. Deze modellen houden rekening met het leefwereld- en schoolbelevingsonderzoek. Uit dit belevingsonderzoek komt immers naar voren dat leerlingen vinden dat de school tekortschiet bij het ondersteunen van jongeren in moeilijkheden. Zij vinden wel dat dit moet gebeuren op impliciete of expliciete vraag van de betrokken leerling.

Belangrijk is evenwel dat dit materiaal dat vorige jaren ontwikkeld is ook effectief gebruikt wordt door schoolteams. Daarom organiseerde de Vlor op 29 en 30 april 1999 twee studiedagen waar leerkrachten en directies ervaringen konden uitwisselen en leren van elkaar. Diverse praktijkmodellen werden voorgesteld om de modellen concreet te vertalen naar de dagelijkse school- en klaspraktijk.

De Vlor stelt ook vast dat leerkrachten competenties moeten ontwikkelen om leerlingbegeleiding vorm te geven. Lerarenopleidingen besteden aan de pedagogische taken van de leerkrachten nog te weinig aandacht. Daarom zal de Vlor lerarenopleidingen voor dit thema pogen te sensibiliseren.

Het CSBO beveelt de vrije CLB's aan te werken met ankerfiguren voor leerhulp, schoolloopbaanontwikkeling, socio-emotionele begeleiding, beroepsonderwijs, kleuters en kindermishandeling. In de socio-emotionele begeleiding moeten jongeren sterker kunnen fungeren als een medeverantwoordelijke partner of als vertrouwenspersoon.

In scholen worden cellen leerlingenbegeleiding opgericht die o.m. peilen naar de behoeften. De cel stuurt en evalueert de werking inzake preventie en curatie. In de cel zetelen de schooldirectie, de leerkrachten, coördinatoren en CLB-medewerkers. Soms fungeren ook jongeren zelf als vertrouwenspersoon.

De infrastructuur van het CLB is hierbij van belang. Een kindvriendelijke ruimte waar kinderen zich goed voelen, een CLB-lokaal of CLB-postbus verlagen de drempels naar het CLB.

De Cel voor het provinciaal onderwijs ontwikkelde een nascholingsproject over 'geweld op school'. Jongeren zijn rechtstreeks betrokken bij de voorbereiding van deze nascholing zodat op een adequate wijze kan rekening worden gehouden met hun beleving en noden.

De Vlor is van mening dat in de beroepsprofielen en de basiscompetenties voor leraren competenties voor leerlingenbegeleiding onvoldoende aan bod komen. Bij een herijking van de profielen en basiscompetenties moet dit meegenomen worden.

Het CSBO is van mening dat de leerlingen een *directere participatie* moeten kunnen krijgen in de cellen voor leerlingenbegeleiding. Zeker bij de peiling naar behoeften is hun rol voor de hand liggend aangezien zij zich het best kunnen uitspreken over hun beleving en verwachtingen.

¹⁶ M. BOUVERNE-DE BIE, *Het ontwikkelen van een operationele definitie van en (een)model(len) voor leerlingenbegeleiding in het secundair onderwijs*, april 1997. *Naar een heldere kijk op leerlingenbegeleiding. Inspiratiehandleiding*, Brussel, Vlor, maart 1998.

Jongeren worden minder 'lijdend voorwerp' van de interventie door een grotere aandacht te besteden aan de intake. Ze worden uitgenodigd en gesensibiliseerd maar krijgen vanaf de leeftijd van 14 jaar de vrijheid om hulpverlening te weigeren. Als de school vraagt een leerling te begeleiden, kan er maar een tweede contact met de leerling van 14 jaar of ouder komen als deze ermee instemt. Voor de begeleiding op vraag van de school van een leerling van minder dan 14 jaar dienen de ouders in te stemmen. Instemming van de ouders of van de betrokken leerling is niet nodig als het gaat om leerplichtproblemen.

Tegen algemene en gerichte (medische) consulten en profylactische maatregelen kunnen ouders of leerlingen vanaf 14 jaar zich niet verzetten. Zij kunnen wel het consult laten uitvoeren door een andere arts, in het bezit van bepaalde bekwaamheidsbewijzen, al dan niet behorend tot een CLB.

3.9 Overgang secundair - hoger onderwijs

We stellen vast dat de toegang tot het hoger onderwijs in Vlaanderen zeer ruim is. Anderzijds blijft de vaststelling dat in het eerste jaar van het hoger onderwijs ten minste de helft van de studenten niet slaagt na twee zittijden. Daarom formuleerde de Vlor diverse aanbevelingen om deze overgang te optimaliseren¹⁷. Zowel het hoger onderwijs als het secundair onderwijs moet hiervoor inspanningen leveren. De Vlor dringt aan op implementatiestrategieën om deze aanbevelingen te realiseren.

De CLB's zijn verantwoordelijk voor schoolloopbaanbegeleiding. De medewerkers van de CLB's werkten een eigen leerlingvolgsysteem uit. Doordat scholen deze volgsystemen hanteren, verbetert het multidisciplinair overleg en ontstaat er een planmatiger analyse en handelingsplanning.

De Vlor pleit voor het opzetten van een strategie om de overgang secundair – hoger onderwijs te verbeteren.

3.10 Spijbelproblematiek

Na vijf jaar werking van het spijbelproject van het departement onderwijs (cfr. rapportering 1998), besloot de overheid een aantal maatregelen te nemen om de problematische afwezigheden van jongeren op school te kunnen volgen en om scholen en centra te verplichten deze problemen aan te pakken.

Zo werd de afwezigheidsreglementering in het secundair onderwijs versoepeld teneinde zonder gevaar voor verlies van subsidiëring of financiering scholen toe te laten de redenen van afwezigheden van leerlingen bloot te leggen. Tegelijkertijd werd in het decreet betreffende de centra voor leerlingbegeleiding van 1 december 1998 bepaald dat de CLB's leerplichtige jongeren moeten begeleiden die niet zijn ingeschreven in een school of die wel zijn ingeschreven maar regelmatig afwezig blijven. Zowel scholen als CLB's worden verplicht leerlingen te begeleiden met een problematische schoolloopbaan. Onder problematische afwezigheid van een leerling verstaat men in het voltijds onderwijs een niet-gewettigde afwezigheid van meer dan 10 halve dagen en in het niet-voltijds onderwijs een afwezigheid van meer dan vier halve dagen.

¹⁷ Overgang van secundair naar hoger onderwijs, Raamadvis, (Cahier, 10). Brussel, Vlor, 1997; Advies over de overgang van secundair onderwijs naar hoger onderwijs, 16 maart 1999, Brussel, Vlor, 1999.

3.11 Actieplan antisociaal gedrag

Het actieplan 'antisociaal gedrag' dat midden '99 op het departement Onderwijs tot stand kwam, wil werk maken van het recht van elk kind/ elke jongere op een veilige en niet-gewelddadige schoolomgeving.

Een aantal voorstellen die in het actieplan vermeld stonden, zijn momenteel reeds gerealiseerd.

- Vorig jaar werden een aantal sensibiliseringscampagnes doorgevoerd. De boeken 'Over Galliërs en managers' en 'geweld is niet geweldig' werden respectievelijk in het basis en secundair onderwijs verspreid.
 - Bij het bepalen van de prioritaire nascholings thema's voor het schooljaar 2000-2001 werd aan nascholingsinstellingen gevraagd om voorstellen van vorming te formuleren voor onderwijzend en leidinggevend personeel rond de aanpak van 'moeilijk schoolgedrag'. Deze nascholings sessies – die aan de scholen gratis worden aangeboden – zullen zich richten tot het verwerven van vaardigheden om :
 - gepast te kunnen reageren op negatieve interacties van en tussen leerlingen en om positieve acties te kunnen stimuleren.
 - om respectvol en gepast te kunnen omgaan met de eigenheid en gevoelens van de individueel lerende en de sociale groep.
 - om probleemoplossende en conflictbeheersende technieken en strategieën te kunnen gebruiken wanneer zich in de klas of school een acute probleemsituatie voordoet.
- Van de dertien ingediende dossiers werden er door de selectiecommissie vier uitstekende nascholingsinitiatieven uitgekozen die aan de minister ter goedkeuring zullen worden voorgelegd.
- Het Centrum voor geboorteregeling en seksuele en relationele opvoeding te Gent heeft in opdracht van Onderwijs een beleidsplan ontworpendat scholen en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) informatie en instrumenten om ongewenst seksueel gedrag op school te **voorkomen** aanbiedt en hen toelaat hieromtrent een integraal preventief beleid te voeren. Dit beleidsplan bevat suggesties voor concrete acties : het organiseren van een bevraging, van studiedagen, van overleg over bijvoorbeeld het schoolreglement. Het bevat ook verwijzingen naar didactisch materiaal, nuttige adressen, vormingsinstituten en verwante initiatieven.

Binnenkort zal dit beleidsplan via de website van het departement Onderwijs beschikbaar zijn. Momenteel kan iedere school of CLB gratis een exemplaar van het beleidsplan bekomen.

Een aantal voorstellen die in het actieplan vermeld stonden, zijn momenteel in uitvoering.

Er vindt momenteel een onderzoek plaats door L. Walgraeve en N. Vettenburg over antisociaal gedrag op school, onveiligheid en onveiligheidsgevoelens in het kader van Onderwijskundig Wetenschappelijk onderzoek. Een tussentijds rapport is reeds voorhanden.

Het onderzoek beoogt de aanwezigheid van antisociaal gedrag op school in kaart te brengen. Dit zal ertoe leiden dat meer gericht naar oplossingen en beleidsacties zal gezocht kunnen worden.

Het is de bedoeling dat *het welbevinden van leerlingen als een element in de doorlichtingen door de inspectie* wordt opgenomen. In het kader daarvan werd een onderzoek opgestart om een geijkte vragenbatterij m.b.t. het welbevinden van leerlingen in het basis en secundair onderwijs te ontwikkelen die door de inspectieleden gebruikt kan worden bij de schooldoorlichting.

De vragenlijst zal getoetst worden aan beleving van de leerlingen. Ook wordt nagegaan of het mogelijk is schoolkenmerken te onderscheiden die als 'beste voorspellers' voor een positieve beleving kunnen worden omschreven.

Een belangrijk aandachtspunt is de aansluiting van het schoolleven op de leefwereld van de jongeren met name in het beroepsonderwijs. De extra omkadering die scholen ontvangen op basis van hun aantallen BSO-leerlingen wordt vaak niet aangewend voor het BSO. De inspectie zal tijdens haar doorlichtingen

kunnen nagaan of de overhevelingen van deze uren en middelen de kwaliteit van het onderwijs niet geschaad hebben.

Bij de evaluatie van alle lerarenopleidingen - gepland voor 2000, zal de vernieuwing van de lerarenopleiding in functie van de maatschappelijke noden (geweld maar ook kansarmoede, migranten, ICT, ...) uitdrukkelijk moeten geformuleerd worden als een van de doelstellingen. De basiscompetenties waarop de leerkrachtenopleidingen hun programma's moeten afstemmen, bevatten reeds heel wat vaardigheden die kaderen in een algemene preventie van antisociaal gedrag. Het zijn die vaardigheden die als toetssteen kunnen gehanteerd worden bij een evaluatie.

3.12 Persoonlijkheidsontwikkeling

Waardenvorming

Van scholen wordt vandaag in toenemende mate verwacht dat zij naast de vertrouwde cognitief-vormende taken ook aan waardenvorming doen. Om indicatoren te ontwikkelen waarmee de waarden van leerlingen gemeten worden, kunnen verschillende opvattingen en houdingen worden bevestigd. In opdracht van het departement Onderwijs voerde de Vrije Universiteit van Brussel (Elchardus, Kavadias en Siongers) bij een representatieve steekproef van 4722 leerlingen van het laatste jaar secundair onderwijs uit 63 scholen, gespreid over de vijf provincies en over de verschillende onderwijsnetten- en vormen, een onderzoek uit. Naast burgerzin werden ook indicatoren opgenomen met betrekking tot het welbevinden van leerlingen. Verder werd ook gepeild naar de door de leerlingen gebruikte ethische en morele normen. Als bijlage zijn vier tabellen opgenomen die een deel van de resultaten van het onderzoek weergeven. Belangrijk is te vermelden dat een indicator van de mate waarin scholen bijdragen tot verdraagzaamheid wordt geleverd door een schatting van het effect van de scholen op de mate van ethocentrisme. In dit onderzoek werd geschat dat de inspanningen van scholen zo'n 9% van de totale variantie in ethocentrisme verklaren. De school kan dus wel degelijk een verschil uitmaken in de waardenopvoeding van kinderen en jongeren. Scholen hebben in ieder geval een **betekenisvolle invloed** op de mate van ethocentrisme van hun leerlingen.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat scholen met de volgende kenmerken er beter in slagen een verdraagzame sfeer te creëren bij hun leerlingen dan andere scholen :

- Scholen die de mogelijkheid bieden tot leerlingenparticipatie via een leerlingenraad maar ook via allerlei extra-curriculaire activiteiten hebben meer verdraagzame leerlingen
- In scholen waar leerkrachten het gevoel hebben dat leerkrachten het gevoel hebben dat de directie zich te veel moeite met hun lessen, zijn leerlingen minder verdraagzaam
- Tevreden leerkrachten hebben een grotere kans tot verdraagzamer leerlingen
- Vaste regels zorgen voor een stabiele en veilige schoolomgeving; dit blijkt niet alleen de cognitieve prestaties te stimuleren, maar gaat tevens gepaard met een lager mate van ethocentrisme
- Hoe hoger de graad van B-attesten op een school, hoe hoger de mate van ethocentrisme

Conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek

Uit het onderzoek blijkt toch dat er nog ruimte is voor verbetering. De invloed van de scholen kan nog positiever dan nu het geval is. Zo'n 67 % van de leerlingen neemt bijvoorbeeld niet deel aan extra-curriculaire activiteiten. 20% van de scholen had ten tijde van het onderzoek geen leerlingenraad. Een kwart van de directeurs geeft de leerkrachten onvoldoende autonomie. In bijna 1 school op drie zijn regels ad hoc bespreekbaar. Er is dus zeker ruimte voor een streven naar scholen die een grote mate van verdraagzaamheid in de hand werken.

Mensenrechteneducatie

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen willen bij jongeren kennis, vaardigheden en attitudes ontwikkelen, waardoor een basis wordt gelegd voor hun persoonlijke ontwikkeling, hun maatschappelijk functioneren en hun verdere leven. De onderwijsverstrekkers moeten de vakgebonden eindtermen en ontwikkelingsdoelen in hun leerplannen verwerken en de vakoverschrijdende moeten worden nagestreefd. Voor het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs zijn deze eindtermen en ontwikkelingsdoelen reeds decretaal verankerd. De vakoverschrijdende eindtermen voor het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs worden momenteel geïmplementeerd in het onderwijs. Dit blijkt b.v. uit de leerplannen voor het leergebied wereldoriëntatie die in 1998 zijn goedgekeurd en nu geïmplementeerd worden.

Voor de tweede en derde graad secundair onderwijs heeft de Vlaamse onderwijsraad zijn advies hierover uitgebracht zodat deze aan het parlement ter bekrachtiging kunnen voorgelegd worden. Een belangrijk element van burgerzin ligt vervat in de mensenrechten en vrijheden zoals ze in de grondwet en verschillende internationale verdragen zijn vastgelegd. Inhouden en situaties die men aangrijpt om te werken rond burgerzin, moeten zoveel mogelijk betekenis hebben voor de jongeren. Voor de eerste graad van het secundair werd daarom een keuze gemaakt voor vier realiteiten nl. de klas en de school, hun situatie thuis, de media en een kennismaking met de democratische vormen van bestuur. Rechten en plichten, verantwoordelijkheden, kritisch omgaan met media, basisprincipes van een democratische samenleving komen daarbij aan bod. Het thema mensenrechten werd in de eindtermen tweede graad secundair onderwijs uitgewerkt aan de hand van het actieplan 'mensenrechteneducatie – lessen voor het leven' dat werd gerealiseerd in het kader van het Mensenrechtendecennium van de VN (1995-2002). In dit actieplan wordt mensenrechteneducatie ruim gedefinieerd en zijn rechten universeel, ondeelbaar en onderling afhankelijk en wordt aangetoond dat deze rechten een dynamisch karakter hebben. Naast het aspect mensenrechten wordt in de eindtermen tweede graad ook nog het actief burgerschap en de besluitvorming belicht. In de eindtermen derde graad komen de democratisch raden en parlementen aan bod, de maatschappelijke dienstverlening en het wereldburgerschap.

Het gemeenschapsonderwijs wijst op de toenemende aandacht in het onderwijs voor een brede vorming, voor persoonlijkheidsvorming en voor educaties en vakoverschrijdende elementen in het curriculum. De klemtoon ligt minder exclusief op vakkennis. Deze nieuwe inzichten moeten ook in de toekomst verder aandacht krijgen in de eindtermen en leerplannen. In het katholiek basisonderwijs worden de educaties geïntegreerd in het leergebied wereldoriëntatie. Via het doelenpakket bij de bestaansdimensies van wereldoriëntatie (mens en levensonderhoud, mens en zingeving, mens en medemens en mens en samenwerking) bouwen de kinderen een referentiekader op waarmee ze inzicht verwerven in hun rechten en plichten. Ze leren de nieuwe inzichten uit te drukken door middel van actieve werkvormen.

Binnen het gemeenschapsonderwijs werkt een werkgroep aan een visie op de pedagogie van het IVRK. Dit vormt een kader om eindtermen, leerplannen en het pedagogisch project te toetsen aan het IVRK.

Het Gemeenschapsonderwijs vindt dat het bijbrengen van eerbied voor mensenrechten en de voorbereiding op een verantwoord leven in een vrije samenleving slechts mogelijk zijn door een betere participatie van leerlingen en ouders in alle aspecten van het schoolleven. Een grotere aandacht moet gaan naar (les)activiteiten en werkvormen gericht op *zelfrealisatie*, de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en communicatie met anderen. Eindtermen moeten daartoe de nodige ruimte laten. Eindtermen die ambitieus zijn en de lat te hoog leggen vertalen zich in overladen leerplannen.

Het VSKO ontwikkelde een kijkwijzer waarin scholen adequaat leren omgaan met etnische en culturele verscheidenheid. Het aandachtspunt vloeit voort uit de opdrachtsverklaring van het katholiek onderwijs.

'*De kracht van je stem*', een netoverstijgend project dat de Vlor coördineert, ontwikkelt educatief materiaal dat gebruikt kan worden bij het stimuleren van een democratische houding bij jongeren. Het is de bedoeling dat dit materiaal uiteindelijk past in de eindtermen/ontwikkelingsdoelen burgerzin

waar die aanwezig zijn. Maar ook in een ruimer kader heeft dit project een duidelijke functie. Dit project heeft in de eerste jaren van zijn werking voor de 3de graad basisonderwijs en het gewoon voltijds secundair onderwijs gewerkt. Deze materialen kregen heel wat weerklank in scholen en daarbuiten. Als een wegbereider heeft het project heel wat knowhow verzameld en ervaring opgedaan rond burgerzin en opvoeding tot democratie. Momenteel rijst de vraag naar mogelijke vervolgvactiteiten voor andere doelgroepen en/of de wijze van implementeren in de lerarenopleidingen

OVSG toetst onder meer de kennis van kinderrechten in de toetsen die de koepel organiseert op het einde van het lager onderwijs.

De diverse koepels van schoolbesturen hebben ook een nascholingsaanbod om leraren te ondersteunen bij deze nieuwe inhouden. CVPO organiseerde hierover een specifiek nascholingsaanbod. Het katholiek onderwijs heeft een nascholingsproject over de vakoverschrijdende eindtermen als geheel. Leraren krijgen er o.m. didactische tips om te werken aan kinderrechten en leerlingenparticipatie in de klas. Leerkrachten kunnen ook een beroep doen op didactische brochures voor de eindtermen 'burgerzin' waarin rechten en plichten op school, het verdrag inzake kinderrechten, de armoedecirkel, omgaan met media, gezinnen met een andere cultuur, rollenpatronen mannen en vrouwen, geweldloze conflictoplossing aan bod komen.

Het CLB zoekt samen met de leerkrachten hoe zij informatie en hulpverleningsmogelijkheden kunnen geven aangepast aan de leeftijd van het kind o.m. bij echtscheiding of nieuw samengestelde gezinnen, rechtspositie van jongeren ... De Kinderrechtenkoffer biedt hierbij suggesties.

Sensibilisering voor kinderrechten dient ook te gebeuren ten aanzien van de wereld van de volwassenen, i.c. de ouders en de leerkrachten. Zo wijdde het COV diverse inhoudelijke artikels in hun ledenblad aan sensibilisering van onderwijzers en de directie voor kinderrechten.

4. Participatie van het kind (art. 12)

1. *De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.*
2. *Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.*

4.1 Participatie in het onderwijs

De rechtspositie van jongeren

De Cel voor het provinciaal onderwijs wijst op problemen inzake de wijze waarop schoolreglementen worden gehanteerd in het secundair onderwijs. In essentie is het schoolreglement een orde-, tucht- en studiereglement. Het schoolreglement zou eerder een positief instrument moeten zijn om wederzijdse rechten en plichten te verduidelijken. De rechtspositie van de jongere is hierin essentieel. Kinderen moeten worden gehoord bij procedures die hen aanbelangen. Een verruiming van de regelgeving inzake schoolreglementen zal zich daarom opdringen. Het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs moeten eveneens gevat worden door deze omschrijving van rechten en plichten. De Vlaamse scholierenkoepel is eveneens voorstander van de ontwikkeling van een leerlingenstatuut. Het is de bedoeling het leerlingenstatuut een decretale onderbouwing te geven.

De oprichting van een steunpunt leerlingenparticipatie

Op vraag van de Vlaamse minister van Onderwijs heeft de Koning Boudewijnstichting de taak op zich genomen een steunpunt leerlingenparticipatie voor te bereiden.

Het steunpunt is een vervolg op de campagne 'Jouw school is onze school' die door de Koning Boudewijnstichting werd gevoerd en mede gefinancierd door het Departement Onderwijs. De campagne bestond voornamelijk uit sensibiliserende en vormende activiteiten die rechtstreeks bruikbaar zijn in de dagelijkse schoolpraktijk en bereikte in de afgelopen vijf schooljaren bijna vierhonderd secundaire scholen.

Uit de conclusies van het evaluatieonderzoek naar de effecten van het project, blijkt dat het project heeft bijgedragen tot de institutionalisering en professionalisering van de leerlingenparticipatie. Tevens blijkt uit dit rapport dat de rol van de leerkrachten cruciaal is en dat sensibilisering door nascholing van deze actoren een aanzet kan geven tot het activeren van leerlingenparticipatie op klasniveau. Het steunpunt heeft als doelstelling de leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs te stimuleren en de kwaliteit ervan te optimaliseren. Hiertoe zal het steunpunt lokale projecten rond leerlingenparticipatie voor scholen en leerlingen ondersteunen. Het zal i.s.m. externen een vormingsaanbod formuleren om scholen (directie, leerkrachten en leerlingen) bij de organisatie en de invulling van leerlingenparticipatie te begeleiden en zal tevens cursussen voor leerlingen en regionale ontmoetingen voor leerlingenraden organiseren. Het steunpunt zal een netoverschrijdend communicatienetwerk uitbouwen met alle secundaire scholen, en met alle onderwijsbeleidsactoren (de netten en hun pedagogische begeleidingsdiensten, ...) Het zal ook contacten leggen met soortgelijke initiatieven in het buitenland en internationale organisaties m.b.t. leerlingenparticipatie. Het zal het wetenschappelijk onderzoek over leerlingenparticipatie opvolgen Om al de werkzaamheden te coördineren werd een coördinator aangesteld.

De voorbereiding van het steunpunt wordt begeleid vanuit een stuurgroep. Hierin zijn vertegenwoordigers van de netten, van het departement onderwijs en van de onderwijsinspectie

afgevaardigd. Een aantal externe deskundigen, een vertegenwoordiging van de scholieren zelf en van de directies zetelen eveneens in de stuurgroep. Deze stuurgroep heeft een nota aan de minister gefinaliseerd waarin de mogelijke inhoudelijke opdracht van een zelfstandig steunpunt vorm krijgt en waarin ook een voorstel tot organisatievorm gestalte krijgt. In de loop van 2000 zal de minister een beslissing nemen m.b.t. de verzelfstandiging van dit steunpunt.

De decreten van 30 maart 1999 betreffende de leerlingenraden in het secundair onderwijs en betreffende de subsidiëring van studenten- en leerlingenkoepelverenigingen

Het eerste decreet maakt de oprichting van een leerlingenraad in het secundair onderwijs verplicht als één derde van de leerlingen in een school erom vraagt.

Op basis van het tweede decreet wordt de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) als leerlingenkoepelverenigingen sinds 1 januari 2000 gesubsidieerd. Zij hebben tot doel studenten en leerlingen vorming en ondersteuning te bieden met het oog op participatie aan de diverse inspraak- en beheersorganen op het gebied van onderwijs. Verder dienen zij de regels van de democratie te aanvaarden en het IVRK dienen te onderschrijven. Sinds 1 januari 2000 zetelen ze in de Vlaamse Onderwijsraad.

Zowel het steunpunt als de twee decreten zullen – na een aantal jaren werking- het voorwerp moeten uitmaken van een beleidsevaluatie. Onder andere de volgende vragen zullen hierbij aan bod kunnen komen :

Hoe functioneert het steunpunt, wie doet er een beroep op het steunpunt en beantwoordt het aan de noden omtrent leerlingenparticipatie van de verschillende onderwijspartners.

Zijn er meer leerlingenraden en is er meer leerlingenparticipatie sinds het decreet betreffende de leerlingenraden ?

Dragen de koepelverenigingen bij tot meer participatie in scholen ?

Ondersteuning van leerlingenparticipatie door de onderwijsgeledingen.

De goedkeuring van het decreet op de *leerlingenparticipatie* is een kristallisatie van een ontwikkeling die, mede onder impuls van de Koning Boudewijnstichting, de voorbije jaren groeide. De bewustwording inzake de noodzaak van leerlingenparticipatie is door beide initiatieven gegroeid. Momenteel besteedt het ondersteuningsaanbod vanuit de verschillende onderwijsgeledingen aan leerlingenparticipatie uitdrukkelijk aandacht.

De cel voor het provinciaal onderwijs beschouwt in haar model van schoolwerkplan leerlingenparticipatie als een vorm van kwaliteitsbevordering. Het schoolbeleid moet jongeren zichtbaar maken als actoren in het onderwijsgebeuren. CVPO blijft ook voorstander van kwaliteitscriteria voor effectieve participatie van leerlingen (antwoord- en motivatieplicht t.a.v. adviezen, informatieplicht).

Het gemeenschapsonderwijs wees de onderwijsinstellingen op hun verplichtingen ingevolge het nieuw participatiedecreet en het IVRK en biedt via de website ondersteuning aan om de participatie te organiseren. CVPO organiseerde over het thema een nascholing voor pedagogisch begeleiders. Ook in deze zijn jongeren betrokken bij het uittekenen van het concept voor deze nascholing.

Door de inbreng van de Vlaamse scholierenkoepel krijgen we ook een inzicht op de verspreiding en werking van leerlingenraden in het Vlaamse secundair onderwijs. Uit dit onderzoek blijkt dat 78% van de scholen een leerlingenraad had in juni 1999. Het gaat in de regel niet om recente instellingen. De helft van de leerlingenraden bestaan al langer dan vijf jaar.

Het aantal leerlingenraden is gebonden aan de graden en onderwijsvormen.

In de eerste graad bestaat in minder dan de helft van de scholen een leerlingenraad; het ASO kent het

meeste leerlingenraden (90 %), tegen 83 % in het TSO en BSO. Er zijn ook verschillen volgens de onderwijsnetten : 63 % van de stedelijke scholen heeft een leerlingenraad; 76 % van de gemeenschapsscholen, 80 % van de katholieke scholen en 88 % van de provinciale scholen. Verschillen tussen de netten kunnen wellicht verklaard worden vanuit hun onderwijsaanbod (meer middenscholen of meer technisch en beroepssecundair onderwijs). Leerlingenraden zijn het meest verspreide instrument voor participatie. Andere participatievormen (ideeënbus, schoolkrant, leerlingenthemawerkgroepen, ...) zijn in de helft van de scholen onbestaande. Bijna de helft van de leerlingenraden worden beperkt tot de leerlingen van de derde graad. Drie kwart van de leerlingenraden vergaderen een keer of minder per jaar. In heel wat leerlingenraden zetelen ook leerkrachten of leden van de directie. Overeenkomstig het decreet kan dit enkel op verzoek van de leerlingen zelf. In 10 % van de raden is de voorzitter geen leerling. Een te grote inmenging van de directie kan een probleem zijn; anderzijds heeft één vijfde van de raden geen rechtstreeks contact met de directie. Ook de vertegenwoordiging van de leerlingenraad in formele schoolstructuren zoals de schoolraad, de participatieraad kan beter. Slechts 10 % van de leerlingenraden uit het gemeenschapsonderwijs zijn vertegenwoordigd in de schoolraad. Anderzijds blijft het mogelijk dat schoolraden opteerden voor andere vormen van vertegenwoordiging van de leerlingen.

Het VSK vindt ook dat leerlingenraden *te weinig inspraak in essentiële beslissingen* krijgen voor de leerlingen zoals de infrastructuur (speelplaats, ...), maaltijden, schoolreglement en examenrooster. Op het macroniveau zijn de leerlingen en studenten sinds 1 januari 2000 vertegenwoordigd in de algemene raad van de Vlor. De scholierenkoepel zetelt ook als waarnemer in de raad voor het secundair onderwijs. In het kader van de implementatie van het IVRK in de beleidsadvisering van de Vlor wordt ook gezocht om deze scholieren en studenten een specifieke inbreng te garanderen.

Bij het denken over participatie van leerlingen moeten diverse werkingsvormen aandacht krijgen en gestimuleerd worden. Aandacht voor verschillen in toegang en betrokkenheid naargelang van leeftijd, onderwijsvorm is eveneens noodzakelijk. Ongelijke toegang tot participatie in onderwijs mag geen voorafspiegeling worden van een ongelijke maatschappelijke participatie.

4.2 Recht op informatie van de jongere

Communicatie en dialoog in de hulpverlening met de cliënt en in het bijzonder met de jongere is zeer belangrijk. Het voldoende informeren van de jongere en zijn ouders is daarbij cruciaal. Dat die nood aan informatie bestaat bij de jongeren die in het kader van de bijzondere jeugdbijstand geholpen worden, blijkt uit de respons die de brochures '*jij en jeugdrechtbank*' en '*jij en het comité voor bijzondere jeugdzorg*' krijgen. De eerste die dateert van '98 is reeds aan de tweede druk toe. In '99 werd dan de tweede uitgebracht. Beide werden gerealiseerd ism de Kinderrechtswinkels. Bij de eerste was ook de voorzitter van de Unie van Jeugdmagistraten betrokken. In beide brochures komt een inleiding voor mbt het Verdrag. De hoofdbrok handelt uiteraard over de hulpverlening verstrekt in het kader van de bijzondere jeugdbijstand. Verder bevatten deze brochures echter ook de adressen van de Kinder- en Jongerentelefoon, de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, de Jongerenadviescentra en de Kinderrechtswinkel. In de nieuwe uitgave van deze brochures zullen ook de coördinaten van het Kinderrechtencommissariaat opgenomen worden. Tevens is een vertaling van de brochures in het Arabisch, het Turks, het Engels en het Frans voorzien.

Een *gids voor jongeren in het secundair onderwijs* is in voorbereiding. Het wordt een kleurrijke brochure die leerlingen wegwijs maakt in het secundair onderwijs aan de hand van antwoorden op een hoop vragen : Tot wanneer ben ik voltijds leerplichtig ? Wat houdt een schoolreglement in ? Waarom moet ik naar het medisch onderzoek ? Kan ik tijdens mijn studies nog veranderen van onderwijsvorm of studierichting ? ...

Via de afdeling Jeugd en Sport werden Jongerenjaarkranten (doelgroep 12-18 jaar) en Posters '10 jaar IVRK' (doelgroep 6-12 jaar) van het Kinderrechtencommissariaat verspreid onder de Jip's,

jeugddiensten van de gemeenten, jeugthuizen, speelpleinen, initiatieven deeltijdse vorming, landelijk jeugdwerk, ...

4.3 Recht op participatie aan culturele en vrijetijdsactiviteiten

Toegankelijkheid van musea voor kinderen

Verschillende Vlaamse musea bieden voor kinderen aangepaste activiteiten aan.

Op zondag 2 mei 1999 stelden, onder het motto 'Musea Mooi Meegenomen', tijdens de *Museumdag* 160 musea hun deuren gratis open voor het publiek. Bovendien organiseerden veel musea ook nog eens speciale activiteiten. Voor kinderen werden museumspelen, zoektochten en rondleidingen georganiseerd. Om de discussie met het publiek aan te gaan werden in alle Vlaamse provincies en in Brussel bovendien *Museumtrips* georganiseerd. Een geselecteerde groep, bestaande uit publiek en museummedewerkers bezochten twee musea en voerden aansluitend een debat. Tijdens twee van deze trips richtten de activiteiten zich speciaal op kinderen. In de provincie Limburg werden kinderen van 8 tot 12 jaar en in de provincie Oost-Vlaanderen werden kinderen van 5 tot 6 jaar bekend gemaakt met kindvriendelijke activiteiten in musea. Op deze wijze worden kinderen reeds op jonge leeftijd vertrouwd met cultuur.

Jeugdwerk

In februari 2000 werd de beleidsnota Jeugd door de minister in het Vlaams Parlement besproken. Hierin vinden we wat er de komende vier jaar op het gebied van jeugdbeleid moet worden gerealiseerd. Het beleid wil o.a. 'flexibel inspelen op de noden en verzuchtingen van kinderen en jongeren. Het moet tevens permanent met de kinderen en jongeren én de jeugdwerkinitiatieven overleg plegen over de te nemen beleidsstappen'. Met dit beleid opteert de minister duidelijk voor een emancipatorische benadering: het au sérieux nemen van kinderen en jongeren en hun leefcultuur, het betrekken van jongeren in de gemeenschapsofbouw, de toegankelijkheid van het jeugdwerk bewerkstelligen, enzoverder. Dit wordt o.a. in de komende periode concreet gemaakt door de stuur- en reflectiegroep bij het opstellen van een Vlaams Jeugd(werk)beleidsplan. Eén van de doelstellingen houdt zeker de ontwikkeling in van een instrumentarium inzake participatie van kinderen en jongeren.

Internationaal vergeleken¹⁸ beschikt Vlaanderen over het meest intense netwerk van jeugdwerkinitiatieven. Op basis van de gegevens van 297 gemeenten¹⁹ werden er 5 435 particuliere initiatieven geteld. Met gemiddeld ruim drie jeugdwerkinitiatieven per duizend kinderen en jongeren of gemiddeld één jeugdwerkinitiatief per 300 kinderen en jongeren. Het aantal kindergemeenteraden²⁰ kende een relatief beperkte toename van 35 naar 45 gemeentebesturen. Sinds 1996 engageren sommige gemeentebesturen zich via hun jeugddienst als jongereninformatiepunt²¹. 37 gemeentebesturen hebben zich reeds formeel als JIP laten erkennen.

Sport

Beleidsnota Sport

In zijn beleidsnota Sport 2000-2004 legt de nieuwe Vlaamse minister van Sport duidelijk accenten op een jeugd vriendelijk sportbeleid. Dit beleid wordt zowel gestuurd door de bekommernis de jeugd aan te zetten tot een gezonde en actieve sportbeoefening, als door de bezorgdheid om het lichamelijke en

¹⁸ Vrind 99, p. 108

¹⁹ Uit het Cijferboek, Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid 1999-2001, Een verzameling cijfers, tabellen en grafieken op basis van het Zoekboek 1999-2001, een coproductie van afdeling Jeugd en Sport en de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw, 1999, p. 16

²⁰ Idem, p. 21

²¹ Idem, p. 21

psychisch welzijn van de sportbeoefenaar (ook de jongere) te bevorderen en te beschermen. Verschillende *strategische doelstellingen en kritische succesfactoren* onderlijnen deze beleidsoptie welke moeten leiden tot onder meer volgende beleidseffecten:

- prioritair: een hogere sportparticipatie bij de jeugd
- een verhoging van het aantal uren LO in het lager en secundair onderwijs
- een verhoging van de naschoolse sportparticipatie (intramuros) in het lager, secundair en hoger onderwijs

Teneinde dit te realiseren zal de Vlaamse minister van Sport onder meer volgende *strategische projecten* opzetten:

- het lanceren van een sportpromotiecampagne op Vlaams niveau in samenwerking met alle actoren;
- de aanpassing van het decreet en/of uitvoeringsbesluit op de gemeentelijke en provinciale sportdiensten in functie van kwaliteitszorg en jeugdsport;
- het afsluiten van lokale sportconvenanten met als partners de gemeenten, de scholen en de sportclubs;
- overleg organiseren met Onderwijs i.v.m. het aantal uren LO en de naschoolse sportbeoefening (intramuros);
- het opmaken van een actieplan medisch verantwoord sporten met het accent op het activeren van de antidopingcommissie, het manifest aanwezig zijn van Vlaanderen op het internationaal forum, de heroriëntatie van de erkende en gesubsidieerde sportmedische keuringscentra, preventie van sportletsels en het vastleggen van leeftijdsgrenzen in bepaalde sporttakken.

Het Bloso speelt hier reeds concreet op in met de actie 'Contract Jeugdsport 2000', welke door de Vlaamse minister voor Sport gelanceerd werd in maart 2000.

Tevens is in 1999, in opdracht van Bloso, IKSport van start gegaan. Dit is een grootschalig kwaliteitsonderzoek uitgevoerd door de VUB, KUL en UG bij de sportclubs in Vlaanderen, waarbij ruime aandacht besteed wordt aan de jeugdwerking in de sportclubs.

Contract jeugdsport 2000

Uit de ledengegevens van de erkende sportfederaties 1999 blijkt duidelijk een terugval bij de overgang naar de groep van 12-18-jarigen. Tevens wijst een onderzoek van 1999 op een terugloop van sportdeelname bij de jongens tussen 12 tot 18 jaar. Naast redenen zoals tijdsgebrek en een veranderende interesse vanwege de jeugd voor meer vrijblijvende vormen van sportbeoefening, moet men de oorzaak van drop-out bij jongeren (voor wat betreft trainingen en wedstrijden) zoeken bij de sportclub en zijn aanbod zelf. Het percentage niet-sporters tenslotte is (vooral bij de jongens) toegenomen. Verder wordt vastgesteld dat de fysieke fitheid (vooral bij jongens) erop achteruit gaat (onderzoek 1999). Het valt ook op dat de intensiteit van de sportbeoefening gedurende de vrije tijd te laag is om de fysieke fitheid te beïnvloeden. Anderzijds worden de sportclubs ook geconfronteerd met het probleem van het rekruteren van een vrijwillig kader om de jeugd te begeleiden.

Op het lokale vlak blijken de scholen, de schoolsport, de sportclubs en de gemeentelijke sportdiensten dan weer vaak initiatieven te nemen die naast elkaar lopen.

Met andere woorden, er zijn bijzondere initiatieven nodig om de jeugdsportparticipatie in de sportclub te behouden of te verhogen, om het aantal niet-sportende jongeren te verkleinen en om de intensiteit van de sport te verhogen d.m.v. een samenwerking tussen school, de sportclub en de gemeente.

Teneinde dit te realiseren werd het project 'Contract Jeugdsport 2000' opgezet. Hiervoor is door Bloso 100 miljoen uitgetrokken.

De strategie die hier achter zit is 'het ondersteunen van een structurele samenwerking op lokaal vlak tussen de scholen, de sportclubs en de gemeente met het oog op het verhogen van de sportparticipatie van de niet of weinig sportende jongeren.'. Bloso streeft ernaar om zoveel mogelijk gemeenten aan te zetten om een dergelijk contract te ondertekenen.

Om een substantiële financiële ondersteuning te krijgen, dient het ingediende project van de gemeente aan een aantal projectcriteria te voldoen. Zo zijn er een aantal criteria die in nauw verband staan met kwaliteitszorg en het belang van het kind beogen:

- jongeren kunnen deelnemen onafgezien geslacht, afkomst, talent,
- het belang van de jongere dient steeds te primeren
- er wordt (zoveel mogelijk) rekening gehouden met wat de jeugd zelf belangrijk vindt
- er wordt rekening gehouden met gezondheids- en ethische criteria
- er wordt continuïteit van de sportactiviteit nagestreefd
- de jongeren en/of ouders worden voldoende geïnformeerd en betrokken
- er is sprake in de jongste leeftijdsgroep van een brede psychomotorische opleiding (m.a.w. geen vroegtijdige specialisatie)
- voldoende fysieke activiteit
- het aanbod is aangepast aan de ontwikkelingsfase van de jongere
- er is voldoende diepgang in het leren
- de activiteiten worden begeleid door bekwame en gekwalificeerde lesgevers

Jeugdwerking van de Vlaamse sportfederaties

Op 15 april 1999 heeft het Vlaams Parlement het nieuwe decreet houdende erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties goedgekeurd. Dit nieuwe decreet is van kracht geworden op 1 januari 2000.

In dit nieuwe decreet worden een aantal specifieke en jeugdsportbevorderende maatregelen vastgelegd en ondersteund. Zo moet een Vlaamse sportfederatie om erkend te worden en te blijven, in haar werking, statuten en huishoudelijk reglement de principes en de regels van de democratie aanvaarden en tevens het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind onderschrijven (art. 6).

De werkingsubsidies worden voor 50 percent toegekend op basis van het totaal aantal aangesloten leden en voor 50 percent op basis van het aantal gesubsidieerde voltijdse equivalenten.

Het aantal aangesloten leden wordt verhoogd met een coëfficiënt 1,5 voor kinderen van 8 tot en met 11 jaar en een coëfficiënt 2 voor jongeren van 12 tot en met 18 jaar. Het aantal gesubsidieerde voltijdse equivalenten wordt voor sportconfederaties vermenigvuldigd met 1,5 (art. 21).

Het decreet voorziet aanvullende subsidies voor de door de gesubsidieerde sportfederatie gekozen facultatieve opdrachten. Zo is er een bedrag van minimaal 50 miljoen BEF voor de uitvoering van de facultatieve opdracht jeugdsport. Verder is er ook een minimaal budget vastgelegd voor sportkampen en topsport.

Op 17 maart 2000 heeft de Vlaamse regering 4 uitvoeringsbesluiten goedgekeurd.

Bij het aanbieden van competitie voor kinderen beneden 12 jaar in het bijzonder, dient de sportfederatie te zorgen voor een aangepaste sporttechnische, sportpedagogische en sportmedische begeleiding en een kindvriendelijke organisatie.

In het kader van de jeugdsport kunnen sportfederaties subsidies voor jeugdsport bekomen. Dan dient wel informatie verschaft te worden over het aantal jeugdleden in de sportfederatie. De sportfederatie kan zowel projecten indienen met als objectief de sportparticipatie te verhogen bij niet-sporters en niet-georganiseerde sporters als projecten met als objectief om de kwaliteit van de jeugdsportwerking van de sportclubs te verhogen bij clubleden.

Bij de organisatie van sportkampen gelden minimumleeftijden. De participatie aan sport mag niet ten koste van het belang van het kind gaan. Hier dient rekening gehouden te worden met de bescherming waar het kind gelet op zijn/ haar leeftijd recht op heeft. In principe dient men 8 jaar te zijn. Evenwel is deze minimumleeftijd hoger voor windsurfen en waterski (10 j.), windsurfen op zee (14 j.) en voor kano en kajak op zee en voor onderwaterzwemmen (16 j.).

Radio en televisie

De VRT heeft als publieke omroep de dubbele opdracht om enerzijds voldoende programma's te brengen die een breed en algemeen publiek vermogen te boeien en anderzijds een programma-aanbod te richten meer in het bijzonder op de kinderen en de jeugd.

Voor wat betreft de radio kan op de volgende evoluties gewezen worden.

In '99 bereikten de 5 'binnenlandse' VRT-radionetten bijna 54% van de 12 tot 14-jarigen en 55% van de 15 tot 17-jarigen.

Sinds 01.04.99 richt Studio Brussel zich nog meer op de jongeren. De muzieklijn is verjongd. De programmatie is op *woensdagnamiddag* in (nog) hogere mate toegespitst op de *schoolgaande* jeugd. Sedert begin maart 2000 zijn alle *nieuwsberichten* ook aangepast aan de jongerenzender. Ook op Radio Donna zijn sinds maart 2000 de nieuwsberichten toegankelijker gemaakt. Op Radio 2 werd in 1999 de actie 'Radio2-kadee' voor kinderen beneden de 12 jaar georganiseerd. Sinds 01.03.00 is er elke woensdagnamiddag in 'Met Twee' een jongerenrubriek, gewijd aan het thema dat die avond in 'Mijn Gedacht' (Ketnet) aan bod komt. Maandelijks worden in 'De Zuidkant' op Radio 1 kinderboeken besproken. Verder werden de programma's van de verschillende ketens, als vermeld in het verslag, gecontinueerd.

Voor wat betreft de informatieverstrekking via de televisie zijn er volgende evoluties.

Wat de VRT-TV betreft lag het gemiddelde bereik van Ketnet op bijna 70% in de groep 4 tot 12-jarigen (de in de beheersovereenkomst beoogde doelgroep). De daling t.o.v. 1998 weerspiegelt een globale vermindering van het Tv-gebruik in die doelgroep, wellicht t.v.v. nieuwe media. Het marktaandeel blijft wel stijgen alhoewel op het uitzendmoment van Ketnet nooit meer dan de helft van de 4 tot 12-jarigen tegelijk TV kijken. Ketnet blijft de voorkeuzender voor 6 tot 11-jarigen, maar vindt minder aansluiting bij de 12 tot 14-jarigen. In het najaar van '99 werd de programmatie van Ketnet bijgestuurd. Het in mei '99 afgevoerde informatieprogramma 'Studio Ket' werd in het najaar vervangen door 'Mijn Gedacht', waarin de participatie van de kinderen nog werd verhoogd. De aantrekkingskracht van Ketnet werd erdoor nog vergroot : het *marktaandeel steeg* nog (ondanks de dalende absolute kijkcijfers). Aangezien Ketnet de voorkeuzender is voor -12 jarigen en de andere kinderen meer blijken te kijken naar de algemene programmatie, heeft dit net zich dan ook meer gericht naar de kerndoelgroep (met succes). Overigens wordt vanaf 12 jaar meer naar de 'gewone' programma's gekeken (bv. : 'Niet Vergeten', familiekwis met deelname van kinderen, op zaterdagavond in prime time; items voor jongeren in 'Afrit 9';...).

Eind '99 werd, overigens i.s.m. het Kinderrechtencommissariaat, ruim aandacht besteed aan de kinderrechten zelf en het propageren ervan. Aldus allerlei initiatieven rond het Kinderrechtenfestival, incl. een 'Spreekbuis' voor kinderen.

Kindvriendelijkheid van de toeristische verblijfsvormen in Vlaanderen

Het decreet van 7 juli 1998 betreffende de openbare instelling Toerisme Vlaanderen en de Vlaamse Raad voor het Toerisme belast de instelling met het bevorderen van het sociaal jeugd- en volwassenentoerisme. Binnen het sociaal toerisme is de jeugd een belangrijke doelgroep. De kredieten voor de vijf landelijke verblijfscentra werden vastgelegd in 1999. De kostprijs per centrum bedraagt 35.600.000 BEF De bouw van het landelijk verblijfscentrum van Vollezele is voltooid. Bij de overige centra zit men nog in de beginfase.

De voltooiing van de Jeugdherberg De Zandpoort te Mechelen is voorzien in het voorjaar 2001. De kostprijs bedraagt 130.000.000 BEF Naast de eigen investeringen worden ook subsidies gegeven aan jeugdherbergen en jeugdvakantiehuizen. Het bedrag van de subsidies aan sociaal jeugdtoerisme in 1999 is 23.000.000 BEF

De jeugdherberg Windroos te Oostduinkerke is open van juni 1999. Voor de bouw van deze jeugdherberg werd een subsidie van 29.000.000 BEF gegeven aan het VJHC.

In 1999 werden subsidies gegeven voor de ontwikkeling van kindvriendelijke toeristische uitrusting, met name de uitbreiding van de dagrecreatieve infrastructuur op het recreatiecentrum De Lilse Bergen (3.960.000 BEF), de inplanting van een kinderboerderij op het recreatiedomein Keiheuvel te Balen (569.000 BEF), de aanleg van een kleuterspeeltuin in het recreatiepark De Ster te Sint-Niklaas (1.800.000 BEF).

Verder heeft de Raad van Beheer beslist om nog in de loop van het jaar 2000 een studieopdracht te geven over de toegankelijkheid van alle toeristische verblijfsvormen in Vlaanderen (campings, hotels, sociaal toerisme, vakantieparken...). Interessant zou zijn als men daarbij aansluitend ook de kindvriendelijkheid zou nagaan.

4.4 Filo-Kids: stem geven aan Brusselse kinderen

Een meer uitgewerkt voorbeeld waarin het kinderrechtengedachtegoed in de preventiewerking van de bijzondere jeugdbijstand tot uiting komt is het project 'Filo-Kids: stem geven aan Brusselse kinderen' van CBJ-Brussel.

Probleemstelling

Kinderen hebben een zwakke maatschappelijke positie. De maatschappelijke positie van kinderen in de stad is nog zwakker. Onderzoek wijst op de buurten met achterstelling, voornamelijk in het Brusselse. De maatschappelijke positie van kinderen kan veranderen als hun maatschappelijke participatie toeneemt.

Doelwitgroep

De jonge mensen tot 18 jaar die in het Brusselse Gewest leven.

Doelstelling

Teneinde de maatschappelijke positie van jonge mensen te verbeteren wil het project bereiken dat kinderen zichtbaar worden in de stad, dat zij een stem krijgen opdat zij sterker zouden kunnen participeren aan het maatschappelijk leven.

Uitvoering

Er wordt gewerkt volgens de methode 'Filosoferen met kinderen'. Daarin neemt zingeving een centrale plaats in. In samenwerking met educatieve sectoren - die de methode willen toepassen met hun kinderen en jongeren - wordt een pilootproject opgestart. Deze filosofie-sessies leveren gegevens op die samengebracht worden in een rapport. Dit rapport wordt aan de jongeren teruggekoppeld. Het gaat immers om de stem van de jongeren en niet om de interpretatie van de belevingsonderzoeker. Het rapport wordt ook opgesteld samen met de jongeren. De verdere opzet is om tegen eind 2000 een dialoog tussen jonge mensen en politici te implementeren in de vorm van een soort 'Kinderforum' en een politiek orgaan (commissie in het Brusselse parlement).

4.5 What Do You Think?

'What do you think' is een internationaal project opgestart door Unicef om kinderen en jongeren te betrekken bij de evaluatie van het respect van hun rechten. In België wordt het 'What do you think'-project gecoördineerd door het Belgisch Comité voor Unicef dat voor het project samenwerkt met jongeren en kinderen, NGO's en overheden. Het wordt gesubsidieerd door het ministerie van Justitie. Voor de Vlaamse Gemeenschap maken de aanspreekpunten kinderrechten van GMW en van het gemeenschapsonderwijs deel uit van de stuurgroep. Ook de ministers van Jeugd en van Welzijn (als coördinerend minister kinderrechten) zijn vertegenwoordigd. Het project heeft tot doel het VN-Comité

voor de Rechten van het Kind de kans te geven kennis te nemen over meningen, wensen en ideeën van kinderen en jongeren en deze te confronteren met de rapporten voorbereid door de overheid enerzijds en de Ngo's anderzijds. Op 19 november 2000 organiseert men een 'kinderrechtenmars'.

4.6 Kinderrechtenfestival 1999

Op 18 september 1999 vond in het Provinciaal Domein de Schorre te Boom het tweede Kinderrechtenfestival. Het Kinderrechtenfestival is een organisatie van de vzw Kids & Co en het Kinderrechtencommissariaat. Zoals dat voor de eerste editie het geval was, kon ook de tweede editie rekenen op ondersteuning van de Vlaamse Gemeenschap. Ondertussen worden de nodige stappen voor de ondersteuning van de derde editie ondernomen.

Na de try-out editie (Meli-park 3 oktober 1998) werd met de tweede editie een goed resultaat neergezet met een duidelijke boodschap, ruime mediabelangstelling en een fors gestegen bezoekersaantal (5000 bezoekers). De samenwerking met het kinderrechtenveld en met name het Kinderrechtencommissariaat zorgden voor de stevige inhoudelijke onderbouw. Daarnaast was er voor de kinderen zeer aantrekkelijke muziekprogramma (Kim Kay, PHOBOS). Ook het groene kader van de locatie was een pluspunt.

Na afloop van het kinderrechtenfestival kregen de kinderen een evaluatieformulier toegestopt met enkele vragen.

Uit de evaluatie bleek dat:

- 73% van de kinderen in gezinsverband komt en slechts 10% met een organisatie of vereniging
- 65% had van het festival gehoord via promotiekanalen en 50% via persberichtgeving
- zowel locatie als prijs werden door 80 % als zeer positief geëvalueerd
- 78 % van de kinderen vond de optredens 'super' maar toch wordt de vraag gesteld naar meer verscheidenheid
- activiteiten voldoende divers
- 84 % bleef langer dan 4 uur
- waarderingscijfer van de kinderen: 9,4/10
- 64% wil volgend jaar terugkomen, 34 % weet het nog niet en niemand was mistevreden.

De partners gaven hun aanwezigheid een score van gemiddeld van 8 op 10.

In de pers was er ruime aandacht voor het gebeuren en dat zowel bij alle gedrukte Nederlandstalige gedrukte actualiteitsmedia als op de journaals van VTM en VRT.

BELEIDSCONCLUSIES

1. OP BASIS VAN HET HORIZONTAAL BELEID	69
2. OP BASIS VAN HET VERTICAAL BELEID	69

1. Op basis van het horizontaal beleid

1. De Vlaamse regering wenst samen met het Vlaams Parlement, de Kinderrechtencommissaris en de aanspreekpunten kinderrechten na te gaan hoe vanuit een inclusieve visie de verschillende verslagen over kinderrechten op eenzelfde forum zouden kunnen besproken worden.
2. De Vlaamse regering zal samen met de andere partners nagaan hoe de impact van deze verslaggeving op het kinderrechtenbeleid verder kan verhoogd worden: toezien op een voldoende inbreng van de verschillende bevoegdheidsdomeinen, betrekken van NGO's, overleg met Kinderrechtencommissariaat, ...
3. De Vlaamse regering zal onderzoeken hoe het KER op een efficiënte en niet-bureaucratische manier in het wetgevend en besluitvormingsproces kan ingeschoven worden.
4. De Vlaamse overheid zal haar inspanningen intensifiëren om in de eigen administratie te komen tot een meer systematische opbouw van kennis en vertrouwdheid met de bepalingen en de beginselen van het Verdrag. Dat zal gebeuren met de aanspreekpunten kinderrechten. Dit moet de Vlaamse Gemeenschap toelaten de nodige knowhow te ontwikkelen voor de uittekening van een 'strategisch plan kinderrechten'.
5. De Vlaamse Gemeenschap zal de bepalingen en beginselen van het IVRK bij de bevolking van volwassenen en kinderen promoten. De bevolking van volwassenen en kinderen zal meer betrokken worden bij het kinderrechtenbeleid. Daartoe zal de Kinderrechtencoalitie ondersteund worden. Het voorliggende verslag zal in een toegankelijke versie verspreid worden voor volwassenen en kinderen. Het zal tevens op de website van de Vlaamse Gemeenschap beschikbaar zijn.
6. De Vlaamse Gemeenschap zal via de aanspreekpunten kinderrechten minstens tweemaal per jaar overleg plegen met het Kinderrechtencommissariaat.

2. Op basis van het verticaal beleid

1. Inzake kwaliteit zal de Vlaamse Gemeenschap erop toezien dat het belang van het kind ook effectief de eerste prioriteit is van het door de welzijns- en gezondheidsvoorzieningen gevoerde beleid die instaan voor opvang en/ of begeleiding van kinderen.
2. De Vlaamse Gemeenschap streeft naar een uniforme en gecoördineerde aanpak van kindermishandeling door middel van overleg de diverse betrokken partners.
3. De Vlaamse Gemeenschap zal de onderhandelingen met het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heropstarten met het oog op de goedkeuring van het ontwerp van samenwerkingsakkoord over het statuut van de reisbureaus.
4. De Vlaamse Gemeenschap zal de implementatie van het IVRK ten voordele van kinderen met een handicap stimuleren en daar waar nodig introduceren. Ze zal de bestaande discriminaties ten opzichte van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen wegwerken.
5. De Vlaamse Gemeenschap bouwt de eerstelijnsjeugdhulpverlening (verder) uit. In het kader van strategisch plan integrale jeugdhulpverlening zullen de verschillende sectoren van de jeugdhulpverlening op elkaar worden afgestemd met het IVRK als referentiekader. In het kader van het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden zal de Vlaamse Gemeenschap bijzondere aandacht besteden aan de belangen van de kinderen van gedetineerden.
6. De Vlaamse Gemeenschap zal in het kader van haar gelijkheidsbeleid meisjes stimuleren om te kiezen om 'toekomstgerichte beroepen'. Ook zal zij nagaan welke de oorzaken zijn van de leer- en opvoedingsproblemen die jongens, meer dan meisjes, ondervinden tijdens hun puberteit.
7. De Vlaamse Gemeenschap zal het binnen onderwijs gevoerde non-discriminatiebeleid bijsturen in de richting van de doelstellingen van het IVRK door het ondersteunen van de concentratiescholen, het responsabiliseren van de 'witte' scholen en het lokale overleg te stimuleren waarbij ook nadrukkelijker de allochtonen zullen betrokken worden. Zij zal stappen zetten naar een verdere

- implementatie van het intercultureel onderwijs. De werking en de rol van de beoordelings- en bemiddelingscommissie zal herbekeken worden.
8. De Vlaamse Gemeenschap zal het debat over inclusief en buitengewoon onderwijs voor kinderen met een handicap stimuleren.
 9. De Vlaamse Gemeenschap zal overeenkomstig het IVRK het recht van kinderen op gratis (basis)onderwijs bewaken. Binnen de budgettaire normen zal zij de studiekost binnen het secundair onderwijs beperken. Bij het bepalen van de gerechtvaardigde verschillen in de kostprijs per leerling tussen de onderwijsnetten zal de Vlaamse Gemeenschap het belang van het kind vooropstellen.
 10. De Vlaamse Gemeenschap zal haar bevoegdheden uitputten om in adequate opvang te voorzien voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen.
 11. In het kader van het Vlaamse beleid inzake ontwikkelingssamenwerking blijven kinderen en jongeren één van de prioritaire doelgroepen van het Vlaamse beleid.
 12. De Vlaamse Gemeenschap zal zowel in het kader van haar mobiliteits- als in het kader van haar huisvestingsbeleid in het bijzonder rekening houden met de specifieke behoeften van kinderen en jongeren. Op termijn zal de inspraak en betrokkenheid van kinderen en jongeren een automatisme worden bij het ontwerpen en uitvoeren van ingrepen in de woonsituatie en -omgeving.
 13. De Centra voor Leerlingenbegeleiding zullen zich verder profileren als bewakers van de rechten van het kind binnen het onderwijs.
 14. De Vlaamse Gemeenschap zal via vaccinatie en sensibilisering de gezondheid van het kind en de jongere bewaken.
 15. De Vlaamse Gemeenschap bewaakt de integratie van de rechten van het kind en van de mens in de diverse onderwijsprogramma's
 16. De Vlaamse Gemeenschap zal projecten en initiatieven ondersteunen die de participatie bevorderen van kinderen en jongeren in onze samenleving.
 17. De Vlaamse Gemeenschap zal de rechtspositie van de leerling versterken.
 18. De Vlaamse Gemeenschap stimuleert de jeugd om aan sport deel te nemen.
 19. De Vlaamse Gemeenschap ziet toe op de toegankelijkheid van het jeugdwerk voor alle kinderen en jongeren.
 20. Zowel het op te stellen Vlaams Jeugdwerkbeleidsplan als het Vlaams Jeugdbeleidsplan zullen de rechten van het kind als centraal referentiepunt nemen.

BIJLAGEN

1. LANDELIJK GEORGANISEERD JEUGDWERK	72
2. PREVENTIEBELEIDSDOELSTELLINGEN CBJ's	73
3. ONDERZOEKSRISULTATEN CBGS	74
4. MINDERJARIGEN IN GEVANGENISSEN IN VLAANDEREN IN 1999 (TOEPASSING ARTIKEL 53 WJB)	76
▪ Vlaams Gewest	76
▪ Brussels Hoofdstedelijk Gewest	76
5. BUITENLANDSE PROJECTEN GESUBSIDIEERD DOOR DE ADMINISTRATIE BUITENLANDS BELEID	76
▪ Zuid-Afrika	76
▪ Chili	77
▪ Palestina	78
▪ China	78

1. Landelijk georganiseerd jeugdwerk

Om erkend te worden als **landelijk georganiseerd jeugdwerk** volgens het decreet van 12 mei 1998, wordt als algemene erkenningvoorwaarde gesteld: 'In de werking en de statuten, de principes en de regels van de democratie moet aanvaarden en bovendien het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind (IVRK) dienen te onderschrijven'.

Bij de aanvragen inzake de erkenning werd bij de algemene bepalingen systematisch nagegaan of de betrokken vereniging in haar statuten het IVRK onderschrijft. Daarnaast werd door het team landelijk jeugdwerk volgende informatie gehaald uit de werkingsverslagen 1999 van de verenigingen.

- Momenteel werden reeds 81 van de 88 werkingsverslagen ingediend. 23 landelijke jeugdverenigingen vermelden in hun werkingsverslag niets over het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind.
- Vier verenigingen verwijzen enkel naar hun statuten: AFS Interculturele programma's, Humanistische Jongeren, Humjoes en Musicerende Jeugd.
- Drie verenigingen zeggen dat ze geen initiatieven hebben genomen hieromtrent : Crejinfo, Eigentijdse Jeugd en Danskant.
- 26 verenigingen verklaren in algemene termen wat voor hen het onderschrijven van dit verdrag inhoudt. Zij verwijzen kort naar waarden als openheid, inspraak, participatie, recht op spel en ontspanning... in zeer algemene bewoordingen. Deze verenigingen zijn: VVKSM, JEMP, CJT, Sjalom, Natuur 2000, Liberaal Jeugdoverleg, YFU, Sago, Jediko, Vlaamse Jeugdherbergcentrale, Jeugddienst Don Bosco, Lejo, CIS, Federatie Jeugd en Muziek Vlaanderen, Socialistisch Jeugdverbond, Artforum en Jong -KVG, All Art is Quite Useless, VCVL, Jeugd en Dans, MOOSS, Zonnige Uren, Jeugd, Cultuur en Wetenschap, Jeugdvakanties Duinen - Heide, Top-Vakantie en KAJ.
- Volgende 21 verenigingen beschreven hoe zij dit verdrag in hun werking inpassen en welke van hun (reguliere) activiteiten in dit kader passen: Forum voor Pluralistisch Jeugdwerk, VIA, Bouworde, Jongerengemeenschappen, FOS, JeF, Harlekino, Graffiti Jeugddienst, KSJ-KSA-VKSJ, Arktos, Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Jeugd en Stad, De Verbeelding & Spirit, In Petto, Natuur en Wetenschap, CVP-Jongeren, Globelink, Evangelisch Jeugdverbond, Jeugdtip, Jeugd&Seksualiteit en Jeugd&Gezondheid.
- Vier verenigingen hebben specifiek activiteiten rond de kinderrechten zelf opgezet :
 - Jeugd & Vrede stelde in 1999 een tentoonstelling op en ontwikkelde een Kinderrechtendoolhof.
 - Chiro had een werkgroep rond dit thema, waaruit verschillende initiatieven voortvloeiden: een referentiekader voor de beweging, een gesprekstechniek voor de leidingsploegen, een aanspreekpunt voor kinderrechten, een persactie, een jaarthema rond participatie, een discussie rond de chiromethoden en een verwerking in de opzet van hun Krinkel, hun afdelingswerking en hun impliciete basishouding.
 - Jongeren Aan Bod werkte, naar aanleiding van een reis naar Joegoslavië, een mobiele tentoonstelling uit met kindertekeningen rond impressies van de bombardementen.

- NDO organiseerde een Kinderrechtenfestival en had een aantal projecten rond kinderrechten: project Filokids, belevingsonderzoek bij jonge mensen, Kinderrechtenboot, Stapstenen, Kinderen en Media, Basismap kinderrechten, Vormingsprojecten van Korte Duur en Integratie van kinderen van asielzoekers in Heusden-Zolder. Diverse van hun publicaties behandelden eveneens dit thema.

2. Preventiebeleidsdoelstellingen CBJ's

Bij wijze van **illustratie** geven we uit de beleidsplannen van de CBJ's beleidsdoelstellingen die zich aan het vertalen zijn in concrete en offensieve preventieprojecten.

- CBJ Veurne-Diksmuide: samen met een voorziening uit de Bijzondere Jeugdbijstand het ontwikkelen van een gezelschapsspel voor jongeren van 12 jaar met als doel het op een speelse wijze bekendmaken van de kinderrechten.
- CBJ Ieper: 'Jeugdhuiswerking en zinvolle vrijetijdsbesteding binnen kansarme wijken waarbij jongeren actief participeren' (i.s.m. CBJ Veurne-Diksmuide)
- CBJ Leuven: 'Optimaliseren van opvoedingsondersteuning voor gezinnen in het arrondissement Leuven met specifieke aandacht voor gezinnen die in de dagdagelijkse omgang met hun kinderen ernstige problemen ondervinden.'
- CBJ Mechelen: 'We willen bereiken dat maatschappelijk kwetsbare jongeren tussen 12 en 18 jaar uit de regio Heist op den Berg een zinvolle vrijetijdsbesteding aangeboden krijgen. We willen dit bereiken door samenwerkingsverbanden met andere organisaties met als doel een betere maatschappelijke integratie.'
- CBJ Kortrijk: 'Opnemen van een signaalfunctie naar en sensibilisering van intermediairen omtrent uitsluiting van jongeren in de regio Kortrijk.'
- CBJ Turnhout: 'Het versterken van het pedagogisch draagvlak van de ouders en het bevorderen van de persoonlijkheidsontwikkeling van de jongere door het opzetten van een jongerenwerking in maatschappelijk achtergestelde buurten.'
- CBJ Oostende: 'De uitsluiting van kansarme kinderen en jongeren beperken door de integratie van deze kinderen in het reguliere jeugdwerk, de sportvoorzieningen en het culturele leven te bevorderen.'
- CBJ Antwerpen: 'Het creëren van ruimte voor jongeren in buurten of wijken door rondhanggedrag aanvaard(baar) te maken.'
- CBJ Dendermonde: 'We willen bereiken dat het lokaal beleid erkent dat er een specifieke jeugdwerking voor risicjongeren noodzakelijk is en dat het daartoe nieuwe initiatieven ontwikkelt of binnen de bestaande jeugdwerkingen activiteiten organiseert die drempelverlagend werken.'
- CBJ Halle-Vilvoorde: 'Participatie van jongeren en het preventiebeleid.'
- CBJ Brussel: 'We wensen zo weinig mogelijk kinderen en jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand. Kinderen en jongeren die recht hebben op hulp zo maximaal mogelijk bereiken en zo adequaat mogelijk helpen.'
- CBJ Aalst en CBJ Oudenaarde: 'We willen ertoe komen actoren in samenwerkingsverbanden te motiveren tot het zichtbaar maken van kinderen in registratie, statistische en andere verwerking, op gedifferentieerde en verfijnde wijze.'
- CBJ Gent-Eeklo: 'Nagaan in welke mate en via welke mechanismen de verschillende dimensies van maatschappelijke achteruitstelling (zoals ondermeer de inkomens-, arbeids- en huisvestingssituatie) effecten ressorteren op de achterstelling in de opvoeding van kinderen en jongeren.'
- CBJ Hasselt-Maaseik-Tongeren: 'Jongeren uit het deeltijds onderwijs met een problematische loopbaan een time-out aanbieden zodat zij terug geïntegreerd worden in een normale schoolloopbaan'
- CBJ Brugge: 'Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg wil de inspraak en de participatie van kinderen en jongeren vergroten. Het Comité wil intermediairen uit het jeugdwerk, de

jeugdhulpverlening en het onderwijs instrumenten aanbieden om de inspraak en participatie van en mét de kinderen en jongeren (verder) te verwezenlijken.’

- CBJ Roeselare-Tielt: ‘Jongeren moeten gemakkelijker zelfstandig basisvoorzieningen in het welzijnswerk kunnen bereiken en zich tijdens hun vrijetijdsbesteding gemakkelijker kunnen verplaatsen.’
- CBJ Sint-Niklaas: ‘Het verhogen van de kansen op een optimale schoolloopbaan bij maatschappelijk kwetsbare kinderen van autochtone en allochtone origine.’

3. Onderzoeksresultaten CBGS

In 1999 werden op het CBGS verschillende publicaties gerealiseerd die rechtstreeks verband houden met aspecten van de leefsituatie van kinderen die in het VN-Verdrag ter sprake komen. Een deel hiervan, nl. de werkdocumenten, wordt kosteloos verspreid en/of kan gratis bekomen worden bij het CBGS. Hierdoor worden onderzoeksgegevens ter beschikking gesteld van ruimere maatschappelijke en wetenschappelijke groepen.

Deze publicaties betreffen (de nummers verwijzingen naar literatuurlijst):

- (1) Inventaris van kinderopvangvoorzieningen
- (2)(3) Ouderschapsverlof in Europese context
- (4)(5) Onderzoek naar de verhoging van de instapleeftijd in het kleuteronderwijs
- (6)(7) Een hernieuwde visie op de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen
- (8) Overgang naar de volwassenheid in Europese context

Daarnaast zijn er onderzoeksrapporten van onderzoek waarin kinderen actief betrokken zijn, nl.:

- (9) Uit onderzoek over de invloed van stress in de zwangerschap blijkt dat kinderen hiervan nog steeds negatieve invloed ondervinden als ze 8 en 9 jaar oud zijn. In het belang van moeder, kind en het hele gezin dient aangedrongen op een preventief beleid ter voorkoming van stress in de zwangerschap
- (10) In het gebruik van kinderopvang op jonge leeftijd wordt sterk nadruk gelegd op het belang van de kwaliteit van de opvoeder-kind relatie in elke opvoedingscontext, en het belang van het opheffen van ‘de paradox van het ouderschap’. Die paradox houdt in dat enerzijds het belang van het ouderschap sterk benadrukt wordt, en anderzijds ouders gestimuleerd worden om ook andere rollen op te nemen en bovendien over te weinig beroep kunnen doen op, door de maatschappij expliciet aanvaarde faciliteiten en morele ondersteuning, om die ouderrol effectief te kunnen opnemen.
- (11) Het gebruik van kinderopvang in de lagere school, staat in verband met sociale klasse en de werksituatie van moeder en vader. Kinderen blijken zich beter te voelen in opvang die in de school zelf gerealiseerd wordt dan in buitenschoolse opvanginitiatieven. Aanwezigheid van kinderopvang in de periode na de geboorte blijkt geen nadelige gevolgen te hebben voor gedrag en ontwikkeling van de kinderen als ze acht/negen jaar oud zijn.
- (12) Ouderlijke begeleiding van gebruik van media door kinderen in het gezin kan de communicatie in het gezin bevorderen als ouders de begeleiding ruimer zien dan restrictief optreden en het gebruik van media als babysit. Begeleiding die erop gericht is samen met de kinderen te kijken en uitleg te geven leidt zelfs tot goede communicatie en staat ook in verband met een positief zelfbeeld van het kind.
- (13) Bij het nagaan van de invloed van de sociaal economische situatie en de concrete werkomstandigheden van het gezin is het belangrijk om ook de subjectieve perceptie van ouders en kinderen mee te bestuderen. Het is namelijk via deze variabelen dat eerstgenoemde variabelen hun invloed doen gelden. Ook in dit type onderzoek kunnen kinderen beschouwd worden als betrouwbare respondenten.

Literatuur

- (1) M. Wyns (1999). *Kinderopvang in Vlaanderen en Brussel* CBGS-Publicatie. Leuven: Garant, 458 pp.
- (2) Moss, P. & Deven, F (eds). 1999. Parental Leave: Progress or Pitfall? Research and Policy issues in Belgium, CBGS/Nidi Publications 36, 355 p., ISBN 90-403-0106-9.
- (3) F. Deven and P. Moss, *Parental leave arrangements in Europe: A Catch 22?*, CBGS-Working Document 1999/7, pp. 38. Brussels: Centre for Population and Family Studies, pp. 22.
- (4) K. Pauwels, E. Lambrechts, V. Dehaes, *Onderzoek naar de verhoging van de instapleeftijd in het kleuteronderwijs. Een Delphi experiment naar de gevolgen voor kinderen, gezinnen, onderwijs en kinderopvang*. CBGS-document, 1999/1.Brussel : Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, 85 pp
- (5) V. Dehaes, E. Lambrechts, K. Pauwels, *Verhoogt de instapleeftijd in het kleuteronderwijs? Een Delphi experiment naar de gevolgen voor kinderen, gezinnen, onderwijs en kinderopvang*. CBGS-Monografie Garant, 121 pp.
- (6) V. Dehaes, *De bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen. Onderzoekingen 1990-1999: een geannoteerde bibliografie*. CBGS-Werkdocument 1999/8, Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, pp. 42.
- (7) V. Dehaes, *Een hernieuwde visie op de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen. Achtergrondinformatie bij de Maatschappelijke Beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg*. CBGS-Werkdocument, 1999/9. Brussel : Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, pp. 122 + bijlagen.
- (8) M. Corijn, *Transitions to adulthood in Europe for the 1950s and 1960s cohort*. CBGS-Working Document 1999/4. Brussels: Centre for Population and Family Studies , pp. 17.
- (9) Van den Bergh, B, I. Vanhauwaert en A. Marcoen (1999), Pre- en postnatale emotionele invloeden op het gedrag van het kind. Eerste resultaten van een follow-up studie bij acht- en negenjarigen. CBGS-Werkdocument 1, pp. 37. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie. + Version française: Van den Bergh, B, I. Vanhauwaert en A. Marcoen (1999). Influences émotionnelles pré- et postnatales sur le comportement de l'enfant. Premiers résultats d'une étude de suivi chez des enfants de huit et de neuf ans. CBGS-Werkdocument 1999/1, pp. 37. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie)
- (10) Van den Bergh, B. (1999), Kinderopvang op jonge leeftijd en het belang van de opvoeder-kind relatie. Beleidsrelevante conclusies op basis van een beknopt literatuuroverzicht. CBGS-Werkdocument 1999/3, pp. 38. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie + English version: Van den Bergh, B (1999). Child care and importance of the educator-child relationship. Policy relevant conclusions based on a brief review of literature. CBGS Working Document. 1999/3. Brussels: Centre for Population and Family Studies.
- (11) Van den Bergh, B., G. Molenberghs, Z. Shkedy en L. Bruckers (1999), Voor- en naschoolse kinderopvang in de lagere school: resultaten uit het CBGS-onderzoek leefsituatie kinderen. CBGS-Werkdocument 1999/5. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, , pp. 74.
- (12) Van den Bergh, B. (1999), Media-use, parent - child communication and self-concept in pre-adolescents. CBGS-Working Document 1999/11, Brussels: Centre for Population and Family Studies, pp. 34.
- (13) B. Van den Bergh and L. De Rycke (2000), The influence of objective and subjective family features on self-concept in children: the importance of the child's perception. CBGS-Working Document. 2000/1. Brussels: Brussels: Centre for Population and Family Studies, pp. 25

4. Minderjarigen in gevangnissen in Vlaanderen in 1999²² (toepassing artikel 53 WJB)

Vlaams Gewest

Gevangenis	Man	Vrouw	Totaal
Antwerpen	69	9	78
Brugge	12	5	17
Dendermonde	4	0	4
Gent	11	1	12
Hasselt	5	0	5
Ieper	5	0	5
Leuven	5	0	5
Mechelen	8	0	8
Oudenaarde	1	0	1
Tongeren	1	0	1
Totaal	121	15	136
Procentueel	89	11	100

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Gevangenis	Man	Vrouw	Totaal
St.-Gillis	97	0	97
Vorst	4	9	13
Totaal Brussel	101	9	110
Schatting aandeel 'Vlaamse minderjarigen'	10	1	11

5. Buitenlandse projecten gesubsidieerd door de administratie Buitenlands Beleid

Zuid-Afrika

De Afrikaanse Christelijke Vrouevereniging in Zuid-Afrika (West-Kaap) wordt financieel gesteund bij de uitvoering van twee projecten: een bedrag van 1.809.010 BEF werd ingeschreven op de begroting van 1999 voor de Albrow Gardens, een **kinderopvangcentrum**; 917.126 BEF ging naar Bright Lights

²² Ter vergelijking: volgens de cijfers uit VRIND 99 zouden er zich in 1997 en 1998 respectievelijk 62 en 125 Vlaamse minderjarigen in gevangnissen hebben bevonden.

De hier vermelde cijfers voor 1999 zijn afkomstig van het Ministerie van Justitie, Directoraat-generaal Strafinrichtingen.

We maken een onderscheid tussen het Vlaams gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de Brusselse gevangnissen worden immers personen/ minderjarigen uit het gehele gerechtelijke arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde opgesloten. Bij de strafinrichtingen wordt evenwel de taalrol van de dossiers niet bijgehouden. Dit heeft voor gevolg dat we niet kunnen aangeven hoeveel Vlaamse minderjarigen zich in Brusselse gevangnissen bevinden. Normalerweise dient ook deze groep in rekening gebracht te worden. Een totaalcijfer voor de Vlaamse situatie kunnen we daarom ook niet geven. Wel geven we onder 5.1 de situatie voor de gevangnissen in het Vlaamse gewest en onder 5.2 geven we een schatting voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor deze schatting zij we ervan uitgegaan dat 10% van de in Brusselse gevangnissen opgesloten minderjarigen tot de Nederlandse taalrol behoren.

Shelter, bestemd voor de **opvang van straatkinderen**. Een subsidie van 2.894.693 BEF werd gegeven aan de Oranje Vrouevereniging voor de oprichting van twee **kinderdagcentra**²³.

De Vlaamse Gemeenschap subsidieerde de vzw JINT voor een bedrag van 4.000.000 BEF (begroting 1999) voor de organisatie van **vormingscursussen voor Zuid-Afrikaanse jeugdwerkers**²⁴.

Aan de University of Orange Freestate tenslotte werd 16.300.000 BEF gegeven voor het Tswelopele Fund, dat voorziet in **studietoelagen aan behoeftige studenten**²⁵.

Chili

De Vlaamse Gemeenschap gaf een subsidie van 2.010.000 BEF voor het Ontwikkelingsproject voor **kinderen en jongeren met een sociaal risico** van de Chileense NGO Corporación Chasqui in Zuid-Santiago. Preventie van criminaliteit was de hoofddoelstelling van het project, dat liep van najaar 1997 tot najaar 1999²⁶.

De Vlaamse Gemeenschap keurde in juni 1999 een subsidie goed van 2.166.000 BEF aan Broederlijk Delen voor het project van de NGO Caleta Sur '**preventiewerking met drugverslaafde jongeren**' in La Pintana. Het betreft een éénjarig project²⁷.

De Vlaamse Gemeenschap geeft een subsidie van 5.276.880 BEF voor de consolidatie van het transitiehuis 'Miraval'. Het betreft een driejarig project van de NGO Pachamama voor de opvang en begeleiding van vrouwen en kinderen, die slachtoffer zijn van **intrafamiliaal geweld**. Tussen oktober 1997 en oktober 1999 steunde de Vlaamse Gemeenschap reeds de bouw en de werkingskosten van dit transitiehuis²⁸.

De Vlaamse Gemeenschap geeft een subsidie van 5.800.000 BEF voor een steunproject **educatieve versterking** van de provincie Chiloé van de Chileense NGO Instituto de Educación Rural. Het betreft de uitbouw van een zevende en achtste jaar in de basisschool met aandacht voor technische en beroepsgerichte vakken zoals 'ziekenzorg' en 'verzorging en begeleiding derde leeftijd'. De financiële steun van Vlaanderen wordt aangewend voor infrastructuuritems en personeelskosten. Het project loopt van 1 december 1999 tot 30 juni 2002²⁹.

De Vlaamse Gemeenschap keurde in juni 1999 een subsidie goed van 1.875.000 BEF aan de NGO Caulacan voor het project 'Opbouw en ontwikkeling van het **Centrum voor Lichaamsontplooiing**'. De gemeente Concepción financiert de bouw van het centrum, dat zich ook op jongeren richt. Vlaanderen financiert de werkingskosten voor het eerste jaar³⁰.

Aan de NGO Folico Santiago werd binnen de begroting 1999 een subsidie uitgekeerd van 870.000 BEF voor de **ontwikkeling van jongeren uit achtergestelde wijken**³¹. Amberes & VVKSM kregen,

²³ Artikel 18 (ontwikkeling van instellingen voor kinderopvang) en eventueel artikel 20 (bijzondere bescherming voor kinderen die niet in een gezin wonen)

²⁴ Artikel 31 (recht op vrije tijd)

²⁵ Artikel 28 (recht op onderwijs, bevordering toegankelijkheid hoger onderwijs)

²⁶ Dit project gaat zelfs verder dan de vereisten van het Kinderrechtenverdrag. Waar artikel 40 enkel pleit voor een menswaardige behandeling nadat minderjarigen een strafbaar pleit plegen, wil dit project criminaliteit voorkomen.

²⁷ Artikel 33 (bescherming tegen gebruik van verdovende middelen) en 24 (grootst mogelijke mate van gezondheid)

²⁸ Artikel 19 (bescherming tegen lichamelijk of geestelijk geweld) en 39 (bevordering van herintegratie na verwaarlozing of misbruik)

²⁹ Artikel 28 (recht op onderwijs)

³⁰ Artikel 31 (recht op vrije tijd) en 29 (recht op zo volledig mogelijke ontplooiing van o.a. lichamelijke vermogens)

³¹ Artikel 27 (recht op levensstandaard die toereikend is voor de ontwikkeling)

eveneens binnen de begroting 1999, 5.200.000 BEF voor een project rond **vormingsactiviteiten voor de jeugd** in Lo Espinajo³².

Palestina

De Vlaamse Gemeenschap keurde in december 1998 een subsidie goed van 750.000 BEF aan de Middle East Children Association, voor het project '**Workshops voor Palestijnse en Israëliëse leerkrachten**'. Het doel van de Middle East Children Association is onder andere de verdediging van kinderrechten. Het vermelde project brengt leerkrachten samen voor educatieve discussies omtrent gemeenschappelijke uitdagingen van onderwijs, leren over verschillende culturen en tradities en creatie van een omgeving van wederzijds respect en verdraagzaamheid. De bedoeling is dat de leerkrachten nadien deze waarden doorgeven aan hun leerlingen³³.

China

Sinds 1995 steunt de Vlaamse Gemeenschap het Samenwerkingsproject tussen de Nursery School in Shenyang (China) en de vzw Monnikenheide Ontwikkelingssamenwerking. De Nursery School beoogt een **geïntegreerde opvang van kleuters: zowel 'normale' als gehandicapte kleuters** lopen er school. Het Samenwerkingsproject wil de in Vlaanderen aanwezige kennis en knowhow inzake omgang en begeleiding van personen met een mentale handicap doorgeven aan de begeleiders van de Nursery School. Voor de periode 1999-2001 wordt een beroep gedaan op de Vlaamse Gemeenschap om de samenwerking te kunnen verder zetten. Het gaat om een subsidie van 1.500.000 BEF³⁴ per jaar.

De Vlaamse Gemeenschap steunt de vzw Monnikenheide Ontwikkelingssamenwerking binnen de begroting van 1999 met een bedrag van 4.500.000 BEF voor de uitbouw van **gezondheidszorg en infrastructuur voor dove kinderen**³⁵.

³² Artikel 29 (recht op zo volledig mogelijke ontplooiing van persoonlijkheid, talenten en vermogens)

³³ Artikel 29 (bijbrengen van respect voor de rechten en vrijheden van de mens, het VN-Handvest, verdraagzaamheid, vriendschap tussen alle volkeren)

³⁴ Artikel 2 (non-discriminatie gehandicapte kinderen) en 23 (rechten gehandicapte kinderen)

³⁵ Artikel 23 (rechten gehandicapte kinderen)

COLOFON

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

Verantwoordelijk uitgever

Marc Morris, directeur-generaal

Productie

Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid

Redactie

Paul Boterbergh - adm. Wegen en Verkeer

Jan Dams - adm. Gezondheidszorg

Jan Deckers - Gemeenschapsonderwijs

Karen De Keyser - adm. Media

Joke Delvaux - adm. Buitenlands Beleid

Paul Eliaerts - BLOSO

Roos Herpelinck - Vlaamse Onderwijsraad

Kaat Huylebroeck - dep. Onderwijs

Hilde Janssens - Toerisme Vlaanderen

Kristin Neuts - VIZO

Relinda Pennemans - adm. Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer

Bea Van den Bergh - C.B.G.S.

Luc Van der Borgh - VRT

Heidi Vander Poorten - Gelijke Kansen in Vlaanderen

Anna Vanermen - V.F.S.I.P.H.

Joost Van Haelst - adm. Gezin en Maatschappelijk Welzijn

Jan Vanhee - adm. Cultuur

Ronald Van Paassen - adm. Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen

Frank Wouters - Kind en Gezin

Eindredactie

Wim Blommaart - kabinet Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen

Joost Van Haelst - adm. Gezin en Maatschappelijk Welzijn

Vormgeving

Kathy Ooge - afd. Algemeen Welzijnsbeleid

Depotnummer

D/2001/3241/022